

INSTITUT DE SEGURETAT PÚBLICA DE CATALUNYA

AJUT PER A LA REALITZACIÓ DE PROJECTES DE RECERCA, ESTUDI I ANÀLISI SOBRE SEGURETAT
A CATALUNYA (ISPC 2009)

AUTOAVALUACIÓ DE LA SEGURETAT INTEGRAL EN CENTRES EDUCATIUS

Memòria justificativa

AUTOAVALUACIÓ DE LA SEGURETAT INTEGRAL EN CENTRES EDUCATIUS

Memòria justificativa

El present informe ha estat elaborat per membres del Grup de Recerca EDURISC del Centre de Recerca en Governança del Risc i l'Equip de Desenvolupament Organitzacional de la Universitat Autònoma de Barcelona

Equip d'investigació

Joaquín Gairín (Coordinador)

Diego Castro

Ramón-Jordi Moles

Manuel Rosales

Xavier Sentinella

Olga Vítolo

Becaria de recerca

Anna Díaz

Responsable del Projecte

Vistiplau de la direcció del centre

Joaquín Gairín Sallán

Ramón-Jordi Moles Plaza

Director general Fundació Escola de Prevenció i Seguretat Integral

ÍNDEX

1. INTRODUCCIÓ	7
1.1. Antecedents.....	9
1.2. Finalitats i objectius.....	10
2. METODOLOGIA	13
2.1. Metodologia	13
2.2. Fases de la recerca	13
2.3. Procediment: Pla d'actuació.....	15
2.4. Equip d'investigació.....	20
3. RESULTATS	23
3.1. La seguretat integral en els centres educatius: estat de la qüestió	23
3.1.1. <i>La gestió de la seguretat integral en centres educatius</i>	28
3.2. Qüestionari d'Autoavaluació EDURISC: "Qüestionari per a diagnosticar la seguretat integral en centres educatius"	30
3.2.1. <i>Blocs i preguntes que componen el Qüestionari d'Autoavaluació EDURISC</i>	31
3.2.2. <i>Estructura del qüestionari: versió informatitzada</i>	48
3.2.3. <i>Estructura del informe de resultats</i>	50
3.2.4. <i>Procés de resposta al qüestionari i generació del informe de resultats</i>	51
3.2.5. <i>Mesures per a la millora de la seguretat integral en centres educatius</i>	58
4. CONCLUSIONS	75
5. IMPACTE PREVIST	81
6. REFERÈNCIES	83
7. ANNEXOS EN PAPER	87
7.1. Annex 1. Documents sobre seguretat	87
7.2. Annex 2. Legislació i normativa	99

8. ANNEXOS EN CD (memòria completa)

1.1. Annex 1. Disseny del Qüestionari d'Autoavaluació EDURISC

1.2. Annex 2. Assignació de puntuacions als blocs de preguntes del Qüestionari d'Autoavaluació EDURISC

1.3. Annex 3. Assignació de valors límit per a la visualització de les mesures per a la millora de la seguretat

1.4. Annex 4. Exemple d'informe de resultats

AUTOAVALUACIÓ DE LA SEGURETAT INTEGRAL EN CENTRES EDUCATIUS

2. INTRODUCCIÓ

Cada vegada són més els autors que remarquen la necessitat de que les organitzacions (i, particularment, les empreses) avaluin els riscos per a la seguretat i la salut i que adoptin mesures per a evitar o controlar els riscos, des de l'aparició de la Directiva 89/391CEE de la Unió Europea, relativa a l'aplicació de mesures per a promoure la millora de la seguretat i la salut dels treballadors en el seu lloc de treball.

A Espanya, el tema de la seguretat i la prevenció de riscos laborals va guanyant importància en el terreny social i econòmic des de l'aparició de la Llei de Prevenció de Riscos Laborals l'any 1995, també en els centres educatius, on cada vegada es parla més de la salut laboral dels docents, del nivell de seguretat en els centres educatius i dels riscos als quals s'exposen diàriament els alumnes, professors i personal d'administració i serveis.

Tot i que la sensibilitat i la preocupació en matèria preventiva va augmentant any rere any, són pocs els estudis que s'hagin preocupat de manera global per l'àmbit de la seguretat en centres. En aquest sentit, cal destacar els estudis desenvolupats pel Grup de Recerca EDURISC de la Universitat Autònoma de Barcelona (Gairín *et al.*, 2009, 2010) i d'altres estudis que es centren en aspectes més específics sobre seguretat a les escoles (Defensor del Pueblo Andaluz, 2003; Consumer-Eroski, 2008; INTECO, 2008; Chamarro *et al.* 2009; Línea Directa, 2010).

Són també moltes les recomanacions realitzades al voltant de la prevenció de riscos a l'escola, disposant de diversos materials i guies específiques sobre el tema (Roldán, 2002; Prevenció del Risc Escolar, 2011; Chamarro, Longás, Mas i Capell, 2007; INNE i GFDRR, 2009; INSHT, 2011; OSHA, 2011; Porcar, Bofill, Solana, Morales i Martínez, 2011), però manquen instruments adients per a l'avaluació de la seguretat integral dels centres educatius, tal i com remarquen diversos autors que apunten cap a la necessitat de realitzar avaluacions sistemàtiques dels riscos i a la generació de l'anomenada cultura preventiva en l'àmbit educatiu (Longás i Martorell, 2005; USTEC-STES, 2008; Pérez, 2009; Chamarro *et al.* 2009).

No hem d'oblidar que en els centres educatius poden presentar-se els mateixos perills que en qualsevol lloc de treball, tenint la responsabilitat i obligació de complir amb la normativa i d'estar compromesos amb l'assoliment d'unes condicions de seguretat i salut òptimes, tant pels professionals, docents i no docents, com per als alumnes i altres professionals o usuaris que freqüenten els centres (pares, especialistes, la pròpia administració educativa, etc.). Paral·lelament, es remarca la necessitat de que els processos formatius contribueixin al desenvolupament d'actituds i hàbits segurs i saludables, assumint els mateixos com una forma de ser i viure, en la línia d'impulsar i promoure la cultura preventiva, fet que

no serà possible si els aspectes físics, psíquics i socials no són tinguts en compte en l'organització del centre i en el funcionament i desenvolupament de totes les activitats que es realitzen en el seu marc.

Encara que el nivell d'incidència d'accidents i malalties en els centres educatius és baix (Pérez, 2009), cal vetllar perquè els centres gaudeixin d'unes condicions segures i saludables, fet que fa necessària la gestió de la seguretat i la salut. Aquesta ha de ser atesa i assumida com una funció més dels equips directius, ja que aquests són els responsables de la implementació de dispositius relatius a la prevenció de riscos (Woycikowska, 2008), fet que no treu que tota la comunitat educativa hagi d'implicar-se i adoptar actituds segures i saludables.

El punt de partida per garantir la seguretat a les escoles és l'establiment de mecanismes de previsió, anàlisi i avaluació destinats a reduir i controlar els efectes adversos dels riscos i prevenir els perills (Zimolong i Elke, 2006), adoptant sistemes de gestió de la seguretat i la prevenció semblants als establerts per a qualsevol centre de treball.

Actualment les escoles compten, com a eina central per a la gestió de la seguretat (planificació de les activitats preventives i control dels riscos), amb el Pla de Prevenció de Riscos Laborals, que també contempla el Pla d'Emergències i Evacuació. Tot i que un dels àmbits del pla és l'avaluació i el control de riscos per a la identificació, eliminació, priorització de les accions i revisió de les avaluacions, aquestes activitats encara són poc freqüents en els centres educatius a causa de la dificultat per disposar i aplicar instruments per a l'enregistrament dels riscos i el seu posterior anàlisi (Díaz, 2010b). A més, tot i que el Departament d'Educació en el Decret 183/2000, que regula l'estructura del Servei de Prevenció de Riscos Laborals, va crear la figura del coordinador de Prevenció de Riscos Laborals, són pocs els centres que compten amb una figura d'aquest tipus que tingui la formació suficient per a dur a terme aquesta tasca.

Sota la premissa que el compliment estricte de la legislació no és suficient per prevenir eficaçment els riscos, sinó que és l'anàlisi de la realitat dels propis centres el que permet definir estratègies de prevenció, amb línies d'actuació prioritàries adaptades a la realitat, s'ha desenvolupat l'estudi que es presenta, per tal de delimitar un instrument d'autoavaluació de la gestió de la seguretat integral per als centres educatius de Catalunya: Qüestionari d'Autoavaluació EDURISC -Qüestionari per a diagnosticar la seguretat integral en centres educatius.

El present informe sintetitza el procés seguit per a donar resposta als objectius de recerca i, específicament, el procés seguit per a la confecció del instrument d'autoavaluació de la seguretat integral en centres educatius. El informe s'estructura en diversos capítols. En el present capítol recollim els antecedents que ens han portat fins al plantejament de l'estudi, recollint les finalitat i objectius de la recerca. En el capítol 2 es recull la referència a la metodologia, així com les fases de la recerca i el cronograma definit en el seu moment, concretant tot seguit les accions desenvolupades per l'equip investigador. El capítol 3 presenta els resultats, entenent que els resultats principals de la recerca desenvolupada són la revisió teòrica sobre el concepte de seguretat en centres educatius que permet contextualitzar la temàtica objecte d'estudi i que és la base sobre la qual es sustenta el principal producte, el Qüestionari d'Autoavaluació EDURISC, qüestionari per a diagnosticar la seguretat integral en centres educatius. Finalment es presenten les conclusions i el impacte que es preveu que tindrà l'estudi i, més concretament, el Qüestionari d'Autoavaluació EDURISC. Els annexos en paper permeten accedir a

la relació de documents i legislació consultada per a la realització de l'estudi, mentre que els annexos en CD (memòria completa) recullen els documents que han servit de base per a la informatització del instrument, recollint també un exemple d'informe de resultats que, maximitzant els resultats, permet observar la lògica de presentació de les dades.

2.1. Antecedents

La realització del present estudi parteix dels resultats de dues recerques prèvies que el mateix equip d'investigadors va dur a terme: *"La seguretat en els centres educatius de Catalunya"* (Departament d'Educació, 2009) i *"La seguridad integral en los centros de enseñanza obligatoria de España"* (Fundación Mapfre, 2010).

Els resultats del primer estudi van permetre dissenyar el Model i Qüestionari EDURISC (ambdós de caràcter provisional) per al diagnòstic de la situació de la seguretat integral en els centres educatius de Catalunya, posant de relleu les principals fortaleses i debilitats que els centres participants presentaven en aquest àmbit, i derivant un conjunt de propostes per a la millora de la seguretat i dels instruments emprats.

La segona recerca, realitzada amb el suport de Fundació Mapfre i partint dels resultats de l'anterior investigació, va tenir com a objectiu complementar el Model i el Qüestionari EDURISC, tot assegurant la seva validesa i viabilitat a nivell de l'Estat Espanyol. L'aplicació del qüestionari va permetre obtenir una radiografia general del nivell de seguretat dels centres educatius d'ensenyament obligatori, en aquest cas, a nivell de l'Estat Espanyol, permetent observar que les potencialitats i deficiències detectades eren similars a les detectades a nivell de Catalunya. Fruit de la recerca es van concretar un conjunt de mesures que obeïen a diferents graus de formalització i prevenció.

Paral·lelament, als estudis realitzats pel Grup de Recerca EDURISC, d'altres organismes i institucions han realitzat estudis en l'àmbit de la seguretat en centres educatius. En aquest sentit destaquem alguns dels estudis desenvolupats, fins al moment, en l'àmbit de l'estat espanyol:

- L'any 2003 el Defensor del Pueblo Andaluz va presentar un Informe Especial en el qual mostrava una panoràmica sobre la situació dels centres educatius andalusos en matèria de seguretat i protecció, posant de manifest les deficiències en matèria d'autoprotecció que presentaven els centres d'aquesta Comunitat Autònoma.
- L'any 2008 Consumer - Eroski va analitzar la seguretat de 208 centres d'educació infantil, primària i secundària, posant de manifest la falta de seguretat en diverses àrees de seguretat física.
- INTECO (Instituto Nacional de Tecnologías de la Comunicación), l'any 2008, va realitzar un diagnòstic sobre la situació de la seguretat en les plataformes educatives, analitzant els possibles riscos relacionats amb la seguretats dels entorns educatius, tot oferint solucions per al desenvolupament, implementació, gestió i ús de les plataformes educatives.
- Chamarro, Longás, Longás i Capell, l'any 2009, arrel d'analitzar el què suposa l'accidentalitat a l'escola, van proposar un seguit de pautes per orientar la prevenció, presentant un projecte de

treball en xarxa per a la millora de la gestió de la prevenció, per tal de crear escoles més segures i saludables.

- En l'àmbit de la seguretat vial, el 14 de setembre de 2010, Línea Directa va presentar l'estudi "La seguridad vial en los centros educativos españoles", primer estudi d'avaluació de la seguretat vial en els entorns dels centres educatius.

Aquests i altres estudis van posar de manifest com encara queda molt camí a recórrer en matèria de seguretat en els centres educatius i com són d'útils els processos d'avaluació de riscos que permeten identificar les insuficiències en matèria de seguretat, per tal de poder intervenir en els paràmetres que necessiten millores. De manera més específica, els estudis desenvolupats pel Grup de Recerca EDURISC van evidenciar la utilitat de que els centres comptin amb instruments d'avaluació de la seguretat –així ho van manifestar els propis participants al llarg de les visites i de les entrevistes i grups de discussió celebrats- i que la seguretat i prevenció en centres educatius ha de ser necessàriament abordada des d'una perspectiva integral, institucionalitzant els processos de gestió de la seguretat. Els directius no poden gestionar adequadament la seguretat dels seus centres educatius si no compten amb una adequada avaluació de riscos, avaluació que amb un adequat guiatge pot ser realitzada per aquells que realment coneixen la realitat del dia a dia dels centres.

En aquest sentit, doncs, la proposta presentada tracta de complementar les anteriors recerques, dotant a la comunitat educativa d'una eina autoavaluativa per a diagnosticar el nivell de seguretat integral dels centres educatius, que afavoreixi la gestió eficaç i integrada de la seguretat.

Considerem que la realització de la recerca és útil, pertinent i necessària, en la mesura que permet donar resposta a les necessitats dels centres educatius i dels seus usuaris, servir per a la promoció de la cultura preventiva entre la comunitat educativa i participar d'avenços socials en el camp de la seguretat.

2.2. Finalitats i objectius

La seguretat és un tema que afecta directament la qualitat dels centres educatius, en quant desenvolupar el procés d'aprenentatge en unes condicions físiques òptimes i en un entorn en el qual el respecte cap a les persones i els aspectes físics i materials són la base de qualsevol activitat, afavoreix el treball diari de professors, alumnes i d'altre personal, i garanteix la seva protecció davant dels riscos que poden estar presents en els centres educatius (Bakioglu i Geyin, 2009; Hernández *et al.*, 2010). En aquest sentit, doncs, cal que els centres educatius ofereixin un ambient de treball i aprenentatge segur i saludable, tant per al professorat com per a l'alumnat.

No hi ha prou amb donar compliment a les prescripcions legals i amb adoptar actituds merament reactives enfront les contingències, sinó que cal desenvolupar la prevenció activa (Benítez, 2009). La seva posada en marxa requereix assumir la seguretat des d'un punt de vista integral, aconseguint que aquesta entri a formar part dels processos ordinaris de gestió dels centres educatius. Però per a que això sigui possible, els centres educatius han de comptar amb processos d'avaluació de riscos.

Degut a la importància de que els centres adoptin processos avaluatius a partir dels quals plantejar l'activitat preventiva del centre, es que es justifica la realització de la recerca. La recerca parteix del model i el Qüestionari EDURISC, instrument que per a la seva correcta aplicació requeria la presència d'una persona de l'equip-expert, degut a que el qüestionari inclou aspectes normatius i tècnics que, en ocasions, escapen dels coneixements de directius, coordinadors de prevenció i/o personal de manteniment, tal i com es va poder corroborar en les visites realitzades (Gairín *et al.* 2009, 2010).

Objectiu general

- Elaborar i validar un model i instruments per a l'autoavaluació de la seguretat integral en els centres educatius.

Objectius específics

- Operativitzar les variables i indicadors que configuren un model de seguretat integral per als centres educatius.
- Dissenyar un instrument d'autoavaluació de la seguretat integral.
- Validar el instrument mitjançant experts i la seva aplicació a centres educatius.
- Delimitar una guia d'ús i aplicació del model per a l'autoavaluació de la seguretat integral.
- Informatitzar el model i el seu procés d'aplicació.
- Verificar la validesa i utilitat de l'aplicació informàtica.
- Elaborar un decàleg de mesures concretes per a impulsar l'aplicació del model.
- Derivar propostes de millora de la seguretat integral en centres educatius, a partir de les conclusions de l'estudi.

Els objectius proposats es relacionen amb la línia d'investigació referent a seguretat - emergències. Díficilment un centre pot esdevenir segur i fer front a les situacions d'emergència de forma satisfactòria si no coneix quins són els principals riscos que afecten al seu centre i té engegats plans de millora per a resoldre aquelles situacions que poden esdevenir un risc per als usuaris (mestres, alumnes, pares, etc.). Pensem en un instrument d'autoavaluació degut a que els centres tenen poca tradició en la realització d'avaluacions sobre seguretat integral i un desconeixement bastant estès de la temàtica que ens ocupa.

Considerem que el desenvolupament de la proposta permet fomentar la millora interna de les institucions educatives, sent coherent amb els moviments que donen suport i defensen l'autonomia escolar i, també, amb les més recents investigacions que parlen del canvi escolar i la seva efectivitat.

La promoció i desenvolupament d'institucions educatives autònomes queda vinculada a la implementació de la descentralització educativa i al seu màxim desenvolupament (Gairín *et al.*, 2005). Es tracta d'aconseguir, per una banda, un major apropament a les necessitats i demandes dels usuaris de l'educació; i per l'altra, millorar la qualitat dels serveis públics a partir de la proximitat amb els usuaris i d'un major control immediat sobre els resultats (Gairín i Casas, 2003; Gairín, Becker i altres, 2007).

Així mateix, els últims estudis sobre els processos de canvi i millora escolar presentats en els darrers Congressos Interuniversitaris d'Organització d'Institucions Educatives (Gairín i Antúnez, 2008; Manzanares, 2010) constaten la impossibilitat d'aconseguir canvis eficaços sense la implicació del professorat, és a dir, a partir de la seva participació efectiva i real en els processos de diagnòstic i de generació de plans de millora (Gairín, Armengol i altres, 2006). Aquesta mateixa conclusió es remarca quan es revisen les darreres aportacions en el camp de la seguretat en els centres educatius (Rosa Sensat, 2007).

De fet, els resultats presentats en els estudis promoguts pel CIDE (MEC, 2006) sobre la promoció de canvis interns a partir d'informacions externes es corroboren i validen en posteriors estudis. Així el procés de canvi serà efectiu si considera cinc elements claus: informació bàsica i univocitat del llenguatge; consciència sobre la realitat existent i apropiació de les disfuncions detectades; sistematització i planificació del procés de canvi a partir d'una decisió ferma per el interès per la millora; desenvolupament i gestió adequada del canvi pretès; i difusió i revisió del canvi assolit.

En la perspectiva esmentada, es tracta d'elaborar i validar un model i unes eines que permetin la implicació del personal en els processos de diagnòstic i canvi, en la línia de respectar i afavorir una cultura de la prevenció personal i contextualitzada. La consecució d'aquests objectius suposa l'establiment de metes concretes i operatives que puguin garantir la seva consecució, sempre i quan el seu desenvolupament es realitzi en un context real i es compti amb la participació dels destinataris finals de la proposta.

Des d'aquest punt de vista, i partint dels conceptes de seguretat integral que comparteix el Grup de Recerca EDURISC, es tracta de connectar, mitjançant la metodologia participativa, amb els implícits de la conducta (percepcions, expectatives, actituds, motivacions, etc.) que constitueixen la base de la cultura professional sobre la qual es vol incidir.

Els objectius específics esmentats estan dirigits tant a la construcció i validació participativa del model d'anàlisi, incloent la contrastació de la seva edició electrònica, com a la creació d'una guia que permetria, a partir de l'experiència realitzada, donar orientacions a nous centres i col·lectius de professors que desitgin revisar la seguretat integral en els seus centres i reflexionar sobre la cultura preventiva.

Els propòsits establerts es situen així en la perspectiva més actual del desenvolupament educatiu i comunitari (Torres, 2001; AMC i d'altres, 2002); del canvi en educació (Elliot, 2000; Fullan, 2002; Hargreaves, 2003; Gairín, 2006 i 2008; Bolívar, 2005, 2007), de la implicació de la universitat en el canvi del context (Torres i Soto, 2008); del treball en xarxa (Castells, 2003; Debas, 2005; Rizo, 2006; Areguete, 2007; Boyd, 2007; Thelwall, 2008; Ibañez, 2008; Rodríguez, 2009), del desenvolupament comunitari (Encina i altres, 2004; Ahedo i Ibarra, 2006; Campoy, 2008; Boshc 2008), i de l'avaluació de programes de desenvolupament educatiu (Pérez Juste, 2006; Expósito i Olmedo, 2006; Gairín, 2009).

3. METODOLOGIA

A continuació recollim la proposta inicial de disseny de l'estudi presentada en el seu moment a la convocatòria ISPC 2009, així com les accions realitzades durant les tres fases en les que es va dividir el projecte, fent referència al procediment de disseny del instrument. També recollim en aquest apartat les funcions generals de cadascun dels membres de l'equip que ha desenvolupat el projecte.

3.1. Metodologia

Tenint en compte que la recerca pretén optimitzar els processos de gestió de la seguretat en centres educatius, aportant instruments per a la seva realització, la present investigació es situa en la perspectiva dels mètodes de caire més interpretatiu i cultural, encara que també presenta connexions metodològiques i operatives amb l'avaluació de programes.

En aquest sentit, doncs, es tracta d'un estudi orientat a la pràctica educativa. Aquest tipus d'estudis tenen com a tret característic el fet de que es dissenyen per a contribuir a solucionar problemes o aportar directrius per a l'acció, de manera que els resultats finals de l'estudi són les decisions, recomanacions i/o materials per a l'acció, i no tant els coneixements o teories que se'n desprenen (Latorre, Del Rincón i Arnal, 2005).

El resultat final de l'estudi és el Qüestionari d'autoavaluació EDURISC, instrument que pretén servir per a diagnosticar el nivell de seguretat dels centres educatius, mitjançant un aplicatiu informàtic disponible a la Xarxa internet. El seu plantejament requereix la cerca de legislació, directrius, estudis, articles, etc. en matèria de seguretat, que permetin documentar el instrument.

3.2. Fases de la recerca

El desenvolupament dels objectius es realitza d'acord amb el plantejament metodològic exposat, establint un pla de treball dividit en cinc fases:

Fase I. Delimitació del model a partir de la revisió bibliogràfica i anàlisi documental.

Recerca, revisió bibliogràfica i anàlisi dels documents més significatius en l'àmbit de la seguretat en general i de la seguretat en centres educatius: estudis, legislació, articles de divulgació en matèria de seguretat, publicacions d'entitats, etc. Al respecte, seran també d'interès els estudis previs fets des del grup EDURISC (Gairín *et al.*, 2009, 2010).

Fase II. Disseny i validació del instrument d'autoavaluació de la seguretat integral.

Disseny d'un instrument d'autoavaluació que permeti diagnosticar la seguretat integral dels centres educatius, prenent com a base de referència el Qüestionari EDURISC. S'inclou en aquesta fase la validació del instrument a partir de la tècnica de jutges -per valorar la univocitat, pertinença i importància de les qüestions recollides- i l'aplicació directa (prova pilot) a una mostra de centres

educatiu. La població objecte d'estudi, en el segon cas, estarà conformada per tots els centres d'educació infantil, primària i secundària de Catalunya. Donada la naturalesa de l'estudi, serà necessari utilitzar un mostreig intencional de casos (3 centres de titularitat pública i privada per cadascuna de les etapes educatives: infantil, primària, secundària i centres singulars), amb la finalitat d'obtenir una mostra significativa de la població.

Cal indicar que no va ser possible validar el instrument tal com es pretenia en un primer moment, sinó que es van realitzar contrastacions parcials a través de la realització d'entrevistes personals a directius i coordinadors de prevenció de centres educatius de diverses etapes educatives.

Fase III. Validació del model i el instrument d'autoavaluació de la seguretat integral.

Celebració d'un grup de discussió per tal de recollir recomanacions per a la millora del model i el instrument d'autoavaluació.

Per raons d'accessibilitat, el grup de discussió es va substituir per una reunió de treball amb professorat universitari especialista en didàctica i organització escolar.

Fase IV. Informatització del instrument i preparació de la seva aplicació mitjançant la Xarxa Internet. Verificació de la seva utilitat.

Adaptació del instrument per fer-lo accessible a través de la Xarxa, fent ús de software informàtic que permeti la incorporació de missatges d'aclariment sobre les qüestions que es plantegen en el qüestionari i la devolució de consells sobre els requeriments legals i tècnics a millorar.

La verificació de la utilitat i la facilitat d'accés al mateix es farà mitjançant la realització d'aplicacions simulades.

Fase V. Elaboració de propostes per a la millora de la gestió de la seguretat integral.

A partir de l'anàlisi dels resultats obtinguts en la prova pilot, elaboració d'un decàleg de propostes per a la millora de la gestió de la seguretat en centres educatius. Les propostes s'entendran com indicacions que els centres hauran de contextualitzar necessàriament en la seva realitat.

Tal com s'ha anat plantejant, el procés de desenvolupament de l'estudi queda dividit, fonamentalment, en tres moments, amb expressió indicativa de la durada de cada fase:

Quadre 1. Cronograma inicial de la recerca.

TASQUES	Mes 1	Mes 2	Mes 3	Mes 4	Mes 5	Mes 6	Mes 7	Mes 8	Mes 9	Mes 10	Mes 11	Mes 12
Elaboració del marc teòric												
Delimitació del model												
Elaboració de l'instrument												
Validació de l'instrument (jutges i prova pilot)												
Grup de discussió per a la validació del model												
Informatització del model i verificació de la seva utilitat												
Anàlisi de les dades												

Redacció de l'informe final: propostes i conclusions													

- Una fase inicial de quatre mesos, de naturalesa eminentment exploratòria, de plantejament del model de seguretat integral a partir de la síntesis dels plantejaments que aporta la literatura especialitzada.
- Una segona fase de sis mesos, de construcció del instrument autoavaluatiu a partir del model definit. Dels components del model se'n derivaran les preguntes que formaran part del qüestionari. En aquesta fase s'inclou la validació del instrument a través de la tècnica de jutges, per valorar la univocitat, pertinença i importància de les qüestions recollides, així com mitjançant la seva aplicació directa a una mostra de centres educatius; també inclou la seva informatització i utilització. El model seria validat a través de la realització d'un grup de discussió.
- Una tercera fase de dos mesos, on es procedirà a l'establiment definitiu del model i el instrument. Així mateix s'extrauran les conclusions derivades de la recerca i es realitzaran propostes per a la millora de la seguretat dels centres educatius a partir dels resultats obtinguts en la prova pilot.

3.3. Procediment: Pla d'actuació

Abans de concretar i descriure els procediments portats a terme per a desenvolupar la recerca, cal indicar que la proposta inicialment presentada a la convocatòria va haver de ser reformulada, al no poder comptar amb els recursos econòmics inicialment sol·licitats. Aquest fet que va suposar realitzar un replantejament de la recerca, fonamentalment pel que fa al procés d'informatització del instrument, que finalment es va haver de realitzar amb personal propi a partir de l'ús de *Lime Survey*, una aplicació de codi lliure per a la generació d'enquestes en línia, i només contractar personal extern per a la creació del sistema paral·lel per suportar, emmagatzemar i gestionar les dades i resultats de l'enquesta. Aquest fet va suposar haver d'allargar la fase de disseny del instrument d'autoavaluació, no sent possible la seva validació per aplicació directa a una mostra de centres i la posterior realització del grup de discussió. Dit això, i de forma específica, es van desenvolupar les accions que es recullen a continuació:

a. Accions desenvolupades durant la primera fase del projecte

La primera fase del projecte tenia com a objectiu **l'actualització i delimitació del model de seguretat integral**, a partir de la recerca, revisió bibliogràfica i anàlisi documental. En aquest sentit, es va realitzar una cerca de documents sobre seguretat disponibles en diversos centres de documentació especialitzats en la matèria. Fruït del treball realitzat, s'ha obtingut el llistat de bibliografia disponible a:

- Centre de Coneixement de la Seguretat (CCS), servei de referència en la gestió de la documentació i el coneixement especialitzat en l'àmbit de la seguretat, pertanyent al Institut de Seguretat Pública de Catalunya (ISPC).
- Biblioteca del Ministeri d'Educació i Ciència, que adquireix, processa i difon documentació pròpia del Ministeri, incloent, també, d'altres fonts documentals externes.

- National Criminal Justice Reference Service (NCJRS) d'Estats Units, xarxa que promou l'intercanvi d'informació relativa a la seguretat i la justícia criminal.
- Altres bases de dades (ERIC, Dialnet, Base de Dades de Sumaris del CBUC, ISOC, entre d'altres).

La cerca es va realitzar en base als següents tòpics:

- Escoles - Seguretat
- Escoles - Mesures de seguretat/ Centres de formació
- Plans d'emergència/ Seguretat
- Escoles – Evacuació

Fruit d'aquesta cerca es van localitzar documents (fonamentalment articles publicats en revistes d'àmbit nacional i internacional) que feien referència a les condicions físiques dels edificis i les seves instal·lacions, així com també a aspectes de caràcter més social, contemplant els riscos propis de la professió docent i els riscos socials i psicosocials, que actualment són punts de creixent interès per a molts col·lectius preocupats per la seguretat i la salut a l'escola.

Les referències localitzades en els centres de documentació indicats, s'uneixen a les localitzades en estudis realitzats anteriorment per l'equip d'investigadors (Gairín *et al.*, 2009 i 2010). Les més destacables es referencien el marc teòric i es recullen en l'apartat de referències bibliogràfiques, recollint-se una relació completa en l'annex 7.1 de tots els documents localitzats arrel de la cerca realitzada. Paral·lelament, també es va fer una cerca de normativa bàsica i específica aplicable a la prevenció de riscos en centres educatius, per tal d'identificar els requisits mínims que han de complir els centres educatius per a ser susceptibles d'oferir el servei educatiu. Les referències d'aquestes normatives es recullen a l'annex 7.2.

Les diverses accions desenvolupades en aquesta fase, han servit per a fonamentar el contingut del qüestionari per a l'avaluació de la seguretat integral, actualitzant, concretant i ampliant els referents teòrics de l'equip investigador.

b. Accions desenvolupades durant la segona fase del projecte

Aquesta segona fase tenia com a finalitat el **disseny i validació del instrument autoavaluat** de la seguretat integral a partir dels components del model i la recerca documental realitzada en la fase prèvia.

El disseny del instrument parteix dels resultats de les recerques prèvies realitzades pel Grup de Recerca EDURISC (Gairín *et al.* 2009, 2010), en les que es va elaborar el Qüestionari EDURISC, i es va validar a través de la tècnica de jutges i l'aplicació directa a una mostra de centres de Catalunya i Espanya. L'esmentat qüestionari va servir com a punt de partida per al disseny del Qüestionari d'Autoavaluació EDURISC. En aquest sentit, va ser necessari pensar en estratègies que permetessin que el instrument:

- Fos aplicat per personal del propi centre educatiu, de manera que aquest tingués l'oportunitat de realitzar les seves pròpies avaluacions de riscos, sense necessitat d'esperar la visita d'un expert;
- Contribuís a la formació del personal en matèria de seguretat i prevenció, donat el desconeixement generalitzat sobre la temàtica que ens ocupa;
- Contribuís a augmentar la sensibilitat vers la temàtica de la seguretat i salut en els centres educatius i a la necessitat de crear i mantenir ambients segurs i saludables.

L'estructura inicial del Qüestionari EDURISC es va ampliar i redefinir a partir dels resultats de les investigacions realitzades, la recerca bibliogràfica i la visita a centres per contrastar aspectes de cadascun dels apartats, incorporant nous blocs d'ítems, entre els quals destaca el de tecnologies de la informació i la comunicació, recollida d'alumnes, farmaciola escolar i dispensa de medicaments, i per als quals s'han definit noves qüestions. En aquest sentit, el qüestionari ha quedat constituït per un total de trenta-cinc àmbits dividits en dos blocs, tal i com s'especifica en el capítol 4, en el qual es presenta el instrument elaborat.

Tenint present que la finalitat última de la investigació era confeccionar un instrument d'avaluació de la seguretat integral que pogués ser complimentat per personal dels propis centres educatius, independentment del seu nivell de coneixement sobre aquesta temàtica, les principals accions desenvolupades per l'equip en aquesta etapa es van centrar en definir, per a cada qüestió:

- El contingut d'un apartat d'ajuda en el qual es justifica la importància del plantejament de la qüestió i/o es defineixen conceptes claus.
- El contingut d'un apartat de proposta de millora, per a cadascuna de les qüestions, que es mostra quan de la resposta donada se'n deriven riscos per als usuaris de la institució.
- Fonts de consulta addicionals per a mostrar en l'apartat d'ajuda o com a fonts d'informació addicional a l'aportada en les propostes de millora.

A tall d'exemple presentem el treball realitzat en les qüestions referents al bloc d'emmagatzematge de productes químics (veure quadre 2),.

Quadre 2. Exemple de disseny de bloc.

4 - EMMAGATZEMATGE DE PRODUCTES QUÍMICS				
Núm.	Text Qüestió	Ajuda	Proposta de millora	Informació addicional
1	Existeix un espai específic per a emmagatzemar els productes de neteja?	Els productes de neteja poden incloure matèries que siguin irritants, tòxiques, corrosives etc., per la qual cosa s'han d'emmagatzemar en un espai on no hi puguin accedir els alumnes.	NO: Destinar un petit espai tancat per a emmagatzemar els productes químics.	Adreçar-se al Servei de Prevenció de Riscos Laborals del Departament d'Educació.
2	Els productes químics dels laboratoris es troben en armaris tancats amb clau?	S'ha d'evitar que l'alumnat pugui accedir als productes químics del laboratori sense la presència i autorització d'un docent.	NO: Ubicar els productes químics dels laboratoris en armaris tancats amb clau.	NTP 725. Seguridad en el laboratorio: almacenamiento de productos químicos http://www.insht.es/InshtWeb/Contenidos/Documentaci

				on/FichasTecnicas/NTP/Ficheros/701a750/ntp_725.pdf
3	Els recipients que contenen els productes químics estan etiquetats?	És necessari que tots els recipients que contenen productes químics estiguin etiquetats, i, aquells que tinguin propietats perilloses, han de dur l'etiqueta reglamentària que indica els riscos.	NO: Etiquetar tots els recipients que contenen productes químics.	INSHT. La etiqueta fuente de información http://www.insht.es/InshtWeb/Contenidos/Documentacion/FichasPublicaciones/Divulgacion/Carteles/Carteles_A4/car_032_imp.jpg
4	El centre disposa de les fitxes de dades de seguretat dels productes perillosos que té emmagatzemats, ja siguin de neteja o de laboratori?	Per tal de poder realitzar una primera intervenció en cas d'accident, a banda de conèixer les propietats dels productes, la fitxa de dades de seguretat facilita informació relativa a què fer en cas de vessament, fuga, incendi, etc.	NO: Sol·licitar als proveïdors dels productes les fitxes de dades de seguretat.	INSHT. Fitxes de dades de seguretat de productes químics http://www.insht.es/portal/site/insht/menuitem.a82abc159115c8090128ca10060961ca/?vgnnextoid=4458908b51593110VgnVCM100000dc0ca8c0RCRD NTP 686. Aplicación y utilización de la ficha de datos de seguridad en la empresa http://www.insht.es/InshtWeb/Contenidos/Documentacion/FichasTecnicas/NTP/Ficheros/601a700/ntp_686.pdf

Paral·lelament a la delimitació de les qüestions, informació d'ajuda, propostes de millora específiques i cerca de fonts d'informació addicional, es va definir l'estructura i contingut de l'informe d'autoavaluació que genera automàticament l'aplicatiu informàtic un cop l'usuari ha donat resposta a totes les qüestions. En aquest sentit, cal destacar l'establiment i redacció de les propostes de millora o mesures a recollir en cas que en una determinada àrea es detectessin deficiències de seguretat. Aquestes mesures es van definir a partir de les que ja havien estat definides en treballs anteriors realitzats pel grup (Gairín *et al.* 2009, 2010) i que eren resultat directe de l'estudi de camp desenvolupat en el seu moment. Les mesures establertes es van dividir en:

- Mesures de cost baix: mesures que requereixen poc temps per a ser implementades.
- Mesures de cost de recursos humans: mesures que per a ser implementades requereixen l'ús de recursos.
- Mesures de cost alt: mesures que requereixen temps i recursos per a poder ser implementades.

Per altre banda, i per tal que fos possible la generació del informe d'avaluació de la seguretat integral un cop complimentat el qüestionari, també es va haver d'assignar una puntuació a les qüestions de cadascun dels blocs, puntuació que s'atorgaria quan s'elegís l'opció de resposta que lògicament es considera més segura. A cada bloc se li assignava un valor de 100 punts (100%), de manera que aquesta puntuació es distribuïa a cada qüestió, tenint en compte que aquelles qüestions d'obligat compliment (regides per qüestions normatives) o importants puntuaven més que la resta, tenint un valor global totes elles de 60 punts (60% de la puntuació de tot un bloc). A tall d'exemple,

presentem les puntuacions assignades al bloc d'emmagatzematge de productes químics (veure quadre 3), presentant ombrejades les qüestions obligatòries o molt importants.

Quadre 3. Exemple d'assignació de puntuacions d'un bloc de seguretat.

4 - EMMAGATZEMATGE DE PRODUCTES QUÍMICS				
Núm. ítem	Núm. Qüestió	Qüestió	Opció de resposta MÉS segura	Puntuació
4	1	Existeix un espai específic per a emmagatzemar els productes de neteja?	SI	20
4	2	Els productes químics dels laboratoris es troben en armaris tancats amb clau?	SI	20
4	3	Els recipients que contenen els productes químics estan etiquetats?	SI	30
4	4	El centre disposa de les fitxes de dades de seguretat dels productes perillosos que té emmagatzemats, ja siguin de neteja o de laboratori?	SI	30
				100

Així mateix, també va ser necessari definir els valors iguals o inferiors a partir dels quals s'havien de mostrar les mesures de millora de la seguretat per a cadascun dels blocs o grups de qüestions. Aquest valor havia de ser igual o superior al de la suma de les qüestions d'obligat compliment o d'importància. En aquest sentit, en el cas de l'emmagatzematge de productes químics, el centre que obté una puntuació igual o inferior a 60 punts té recollit en l'informe de resultats les mesures definides per a aquest àmbit.

El procés d'informatització del instrument el va realitzar el personal del propi grup investigador, utilitzant *Lime Survey* (<http://www.limesurvey.org/>), aplicació de codi lliure per a la generació d'enquestes en línia. Per a la creació del sistema paral·lel que permetés suportar, emmagatzemar i gestionar les dades i resultats de l'enquesta, per a generar el corresponent informe d'avaluació, es va recórrer a l'ajut de personal del Servei d'informàtica del Departament de Matemàtiques de la Universitat Autònoma de Barcelona.

Durant el desenvolupament d'aquesta segona fase, i en el marc de l'Equip de Desenvolupament Organitzacional, es va celebrar una jornada el 8 de novembre de 2010 en la qual es va presentar la recerca, així com el Qüestionari d'Autoavaluació EDURISC. Aquesta sessió va servir per a discutir el contingut del instrument amb diversos experts de l'àrea de gestió de centres educatius, recollint les seves impressions, comentaris i suggeriments per a la millora del instrument. Així doncs, aquesta sessió amb experts va servir per a validar el contingut del instrument.

c. Accions desenvolupades durant la tercera fase del projecte

La tercera fase tenia com a objectiu l'establiment definitiu del model i el instrument. Com ja s'ha comentat al inici, degut a l'ajustament que es va haver de realitzar inicialment, i a que el procés d'informatització del instrument es va allargar més del previst inicialment, no es va poder realitzar

un procés de validació per aplicació directa a una mostra de centres, per la qual cosa no s'han definit noves propostes de millora de la seguretat dels centres educatius al no disposar de noves dades. Les conclusions presentades, així doncs, són fruit de l'experiència del grup de recerca i de les reflexions que aquest ha anat realitzant al llarg de les successives investigacions realitzades que han permès anar aprofundint progressivament en la temàtica objecte d'estudi.

3.4. Equip d'investigació

L'equip investigador és un grup interdisciplinari que compta amb la participació i implicació de diversos experts dels àmbits de seguretat de la Fundació per als Estudis de Prevenció i Seguretat Integral (FEPSI) (<http://www.uab.es/gobernanca-del-risc/>) i de l'Àrea de Didàctica i Organització Escolar, vinculats a l'Equip de Desenvolupament Organitzacional (<http://edo.uab.cat/>) del Departament de Pedagogia Aplicada, de la Universitat Autònoma de Barcelona, i que constitueixen el Grup de Recerca EDURISC (http://edo.uab.cat/htm/linies_grupEDURISC_CAT.htm).

Per al correcte desenvolupament del projecte, es van establir sessions de treball en gran grup i en subgrups (divisió de l'equip en parelles de treball) per aprofundir en els diversos aspectes del instrument, segons el perfil dels diversos membres de l'equip investigador. El següent quadre (veure quadre 4) recull les principals tasques desenvolupades en l'àmbit de les reunions de grup i de subgrup, així com tasques més genèriques, però importants per a la consecució dels objectius del projecte.

Quadre 4. Tasques realitzades per l'equip investigador.

REUNIONS DE L'EQUIP D'INVESTIGACIÓ	
TIPUS	PRINCIPALS TASQUES
Reunions del grup	▪ Decisió sobre la composició dels subgrups de treball. ▪ Discussió de la documentació elaborada per cadascun dels subgrups. ▪ Delimitació de l'estructura del informe de resultats. ▪ Valoració del desenvolupament de les diverses fases del projecte i presa de decisions.
Reunions dels subgrups	▪ Preparació de documentació per a les reunions de tot l'equip: ○ Definició de qüestions. Redacció dels missatges d'ajuda, propostes de millora i cerca de fonts d'informació addicional. ○ Puntuació/ponderació dels ítems de cada bloc. ○ Definició de les propostes de millora i assignació dels valors iguals o inferiors a partir dels quals mostrar-les.
Tasques diverses	▪ Cerca, valoració, anàlisi i classificació de documentació. ▪ Visites a centres educatius de diverses etapes educatives. ▪ Informatització del Qüestionari d'Autoavaluació ISPC. ▪ Contacte amb els informàtics: suport a la informatització del instrument i seguiment del procés de disseny de la plataforma de suport i emmagatzematge de les dades del qüestionari i de generació del informe de resultats.

	▪ Redacció dels informes de seguiment i del informe final del projecte.▪ Contacte amb la comissió de seguiment del ISPC.

4. RESULTATS

El present capítol sintetitza i informa sobre els referents més significatius de la documentació revisada. Així mateix, es presenta el principal producte de la recerca: el Qüestionari d'Autoavaluació EDURISC.

4.1. La seguretat integral en els centres educatius: estat de la qüestió

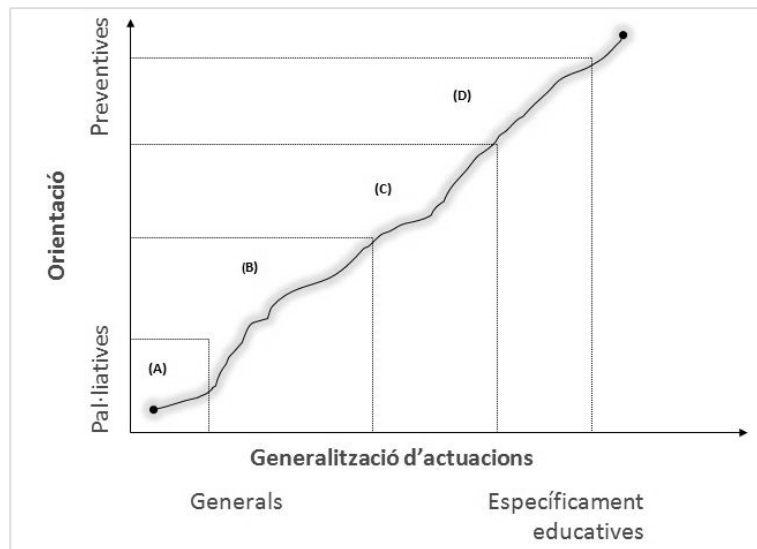
La seguretat és un tema que afecta directament la qualitat dels centres educatius, en quant desenvolupar el procés d'aprenentatge en unes condicions físiques òptimes i en un entorn en el qual el respecte cap a les persones i els aspectes físics i materials són la base de qualsevol activitat, afavoreix el treball diari de professors, alumnes i d'altre personal, i garanteix la seva protecció davant dels riscos que poden estar presents en els centres educatius (Bakioglu i Geyin, 2009; Hernández *et al.*, 2010). En aquest sentit, doncs, cal que els centres educatius ofereixin un ambient de treball i aprenentatge segur i saludable, tant per al professorat com per a l'alumnat.

L'assegurament de la seguretat dels centres educatius és responsabilitat de tota la comunitat educativa, tot i que la titularitat del centre i l'equip directiu, tenen major grau de responsabilitat i més obligacions vers la seguretat i la salut del professorat i l'alumnat, per la posició que ocupen. Així doncs, a través de les decisions organitzatives i de funcionament que aquests prenguin afavoriran l'assoliment de majors cotes de seguretat en els centres educatius.

La seguretat escolar pot ser entesa simplement com la seguretat en l'àmbit de l'escola, és a dir, com la utilització de tècniques i instruments que tenen com a finalitat eliminar o disminuir el risc de que es produeixin accidents en els centres escolars (Díaz, 2010b). En aquesta línia, Longás i Martorell (2005:3) defineixen l'"escola segura" com *"una escola en la qual la incidència d'accidents i malalties de tot tipus és molt baixa; és a dir, que gaudeix d'un alt índex de benestar"*.

Els enfocaments sobre seguretat en els centres educatius han anat evolucionant al llarg del temps, fet que ha permès actuacions cada cop més efectives. La situació actual és el resultat d'investigacions i experiències que han anat avançant al llarg del temps per cercar majors cotes d'efectivitat i eficàcia. Aquesta evolució es pot simplificar en quatre períodes diferenciats si atenem la naturalesa de les actuacions que promouen i l'orientació de les mateixes (veure gràfic 1):

Gràfic 1. Evolució de les perspectives de seguretat (Gairín i Castro, 2011).

- a) La primera perspectiva és la que emula els sistemes de seguretat desenvolupats en altres àmbits organitzatius (empreses, administracions, etc.) i els aplica en els centres educatius. Les orientacions sobre la seguretat es basen en prescripcions i instruccions per a ser emprades en cas d'emergència; i es desenvolupen detallats protocols d'actuació per als diferents membres de la comunitat enfront a emergències i situacions de crisi (incendis, terratrèmols, etc.). Des d'aquesta perspectiva es controlen bàsicament els aspectes físics dels edificis: infraestructures, recursos, instal·lacions de gas, llum, desaigües, extintors, alarmes, escales, etc.
- b) La segona perspectiva incorpora els avenços en matèria preventiva de diferents disciplines (medicina laboral, organització d'empreses, psicologia industrial, prevenció de riscos, etc.) i desenvolupa iniciatives que combinen protocols preventius i protocols d'actuació en cas d'emergència. S'estableixen normes i procediments d'actuació segura que pretenen evitar el risc d'accidents; i els protocols es dissenyen adaptant-se a algunes de les particularitats de les institucions educatives (edat dels alumnes, característiques específiques de l'espai escolar, etc.). En la mesura en que les organitzacions es fan cada vegada més complexes, els protocols de prevenció han de fer front a les diverses contingències, introduint noves variables i dimensions en el procés d'anàlisi i prevenció. S'incorporen, així, tots els factors vinculats a l'àmbit psicosocial tals com l'ergonomia, el suport social i els aspectes relacionals.
- c) La tercera perspectiva s'orienta a la prevenció a través d'estratègies dissenyades específicament per a les institucions educatives. És el cas de la Xarxa d'Escoles per a la Salut a Europa (abans anomenada Xarxa Europea d'Escoles Promotores de Salut), que des de l'any 1995 facilita l'adopció d'estils de vida escolar saludables en un ambient que afavoreix la salut i promou actuacions orientades específicament als centres escolars, des d'una filosofia clarament

preventiva i dirigida a instaurar un entorn escolar segur per a tots, prevenint els factors causants del perill.

- d) La quarta perspectiva és l'anomenada cultura de la seguretat integral i, des d'un punt de vista evolutiu, és la més desenvolupada fins ara. Parteix del principi de que la seguretat en els centres educatius no s'aconsegueix només aplicant mesures de protecció i prevenció, sinó que ha de ser un valor compartit i ha de formar part de la cultura organitzativa de l'escola. La seguretat no és així una matèria concreta, sinó una concepció educativa implícita i manifestada en els objectius institucionals, en el disseny de l'estructura, en les relacions interpersonals i en el propi model de direcció i gestió escolar. Són els valors dominants en la cultura institucional els que orienten unes actuacions clarament preventives i un enfocament específicament educatiu; i només s'aconseguirà una escola segura si es saben construir actuacions educatives acords amb uns valors i principis vinculats a la seguretat i desenvolupats col·lectivament. La seguretat integral incorpora la funció de seguretat en totes i cadascuna de les activitats de l'organització i es considera un element més que cal gestionar transversalment.

La consideració de la seguretat integral en centres educatius és relativament nova. El terme seguretat integral va aparèixer en l'àmbit empresarial, com una forma d'establir una diferenciació entre dues formes de concebre la seguretat en l'empresa: la seguretat específica i la seguretat integral. La seguretat específica planteja la total separació de les funcions de seguretat de la resta de funcions de l'empresa, mentre que la seguretat integral defensa que la seguretat impacti en tots els àmbits i estigui present en totes les decisions de l'organització (García i Mariscal, 2002).

Tot i la recent adopció del concepte a l'àmbit educatiu, són diversos autors i organismes els que el defensen (González, s.d.; CECC-UNICEF, 2008; INNE i GFRR, 2009), quan es refereixen al fet de que la seguretat escolar no es pot limitar a la seguretat física o estructural de l'edifici, sinó que també cal considerar la forma en la que pensa i es comporta tota la comunitat educativa, estant present en les decisions organitzatives, els programes, les pràctiques, les concepcions i les formulacions pedagògiques. En aquest sentit, l'àmbit relacionat amb les condicions de seguretat dels centres educatius ha de ser contemplat des d'un enfocament integral que inclogui, no tan sols els aspectes relacionats amb les condicions estructurals i materials dels edificis escolars, sinó també aquells altres aspectes que, d'una o altra forma, poden tenir repercussió directa o indirecta en la seguretat de totes aquelles persones que desenvolupen les seves activitats en el centre (direcció, professorat, alumnes, personal d'administració i serveis, etc.).

En aquest sentit, són molts i diversos els aspectes que han de centrar l'atenció dels centres educatius en matèria de seguretat. Diversos autors ofereixen classificacions dels riscos (Prevenió Risc Escolar, 2011; Gómez, 2001; Gay, 2003; Departament de Treball i Indústria, 2006; Pérez Soriano, 2009 Chamarro et al., 2009), però la seva consideració necessàriament ha de ser contextualitzada a la realitat a la que ens referim: els centres educatius en la seva globalitat. De manera genèrica s'haurien de tenir presents les següents dimensions (Gairín *et al.* 2009, 2010):

- La seguretat contra emergències (centrada en els objectes).
- La seguretat i la salut laboral (centrada en allò que afecta a les persones).

- La seguretat contra actes antisocials (centrada en allò que afecta a les relacions entre les persones).

De manera més específica, podríem considerar que en els centres educatius poden estar presents els següents perills (veure quadre 6), atenent a la font i als factors de risc.

Quadre 6. Fonts i factors de risc en els centres educatius. A partir de Díaz (2010) i Gairín et al. (2009, 2010).

FONT DE RISC	FACTORS DE RISC		
Agent de la natura	Terratrèmol/ sisme		
	Aiguat/ Inundació		
	Tempesta		
	Nevades/ Onades de fred		
	Eslavissades/ Allaus		
Contaminant	Físics	Soroll	
		Vibracions	
		Ambient tèrmic (temperatura i humitat)	
		Radiacions electromagnètiques (radiacions ionitzants i radiacions no ionitzants)	
	Químics	Agents químics en suspensió	
		Guixos i altres materials (productes de laboratori i neteja)	
		Combustió	
		Explosió	
		Intoxicació	
	Biològics	Agents biològics (bacteris, virus, fongs, paràsits, etc.)	
		Ventilació	
		Densitat de persones a l'aula	
		Aliments, dietes i al·lèrgies	
		Residus	
	Nuclear	Radiacions ionitzants	
		Explosió nuclear	
	Edifici, instal·lacions i equipaments	Seguretat estructural	Disseny de l'edifici i dels espais: aules, tallers, patis, vestuaris, cuina, lavabos, etc.
			Barreres arquitectòniques
Ordre i neteja dels espais			
Manteniment de les instal·lacions: gas, calderes, bombones, electricitat, calefacció, ascensors i muntacàrregues, dipòsits de combustible, transformadors			
Il·luminació			

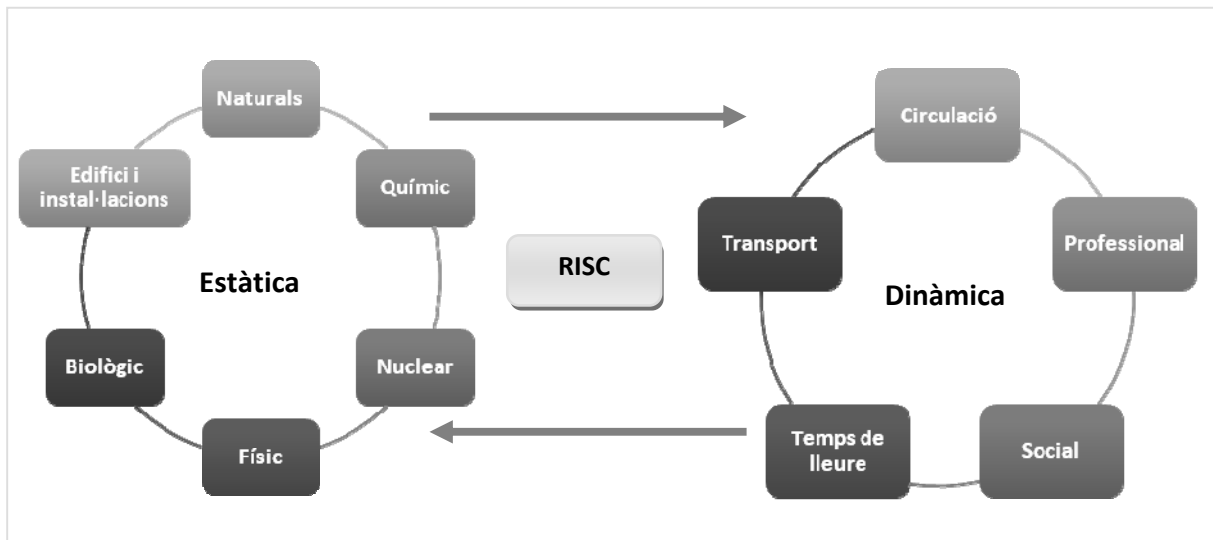
	Material inventariable (mobles i equips)	
	Màquines i equips de treball	
Incendi	Incendis a l'interior o exterior del centre educatiu	
Transport i circulació	Transport	Transport escolar regular
		Transport escolar esporàdic
	Espais i vies de circulació per a persones i vehicles	
Tecnologia	Antenes de telefonia mòbil	
	Noves tecnologies de la informació i la comunicació	
Càrrega de treball docent	Càrrega física	Manipulació de càrregues
		Ús de la veu
	Càrrega psicossocial	
Organització del treball	Factors d'organització del treball (jornada, ritme de treball, comunicació, etc.)	
	Concepció i disseny del lloc de treball: equips i entorns de treball	
Relacions socials	Relacions personals	
	Relacions professionals	
Actes antisocials	Tràfic i consum de drogues	
	Violència/ agressions	
	Intrusió	
	Robatori	
	Vandalisme	
	Amenaça de bomba	
	Segrest	
Temps d'oci	Activitats extraescolars	
	Esbarjo i altres períodes	

Exposada la classificació i vista la diversitat de riscos presents en els centres educatius, es justifica la importància de la gestió de la seguretat en els centres educatius. Aquesta gestió s'ha de dur a terme de manera integral per tal d'abastar la gran varietat dels riscos. En aquest sentit, pel Grup de Recerca EDURISC, la **Seguretat Integral en els centres educatius** és entesa com una concepció globalitzadora de la seguretat, en la qual es tenen en compte els aspectes legals, humans, socials i tècnics de tots els riscos que poden afectar els subjectes que participen en una organització. Específicament, la seguretat integral ha de ser entesa com un valor integrat en la cultura institucional, de manera que els processos organitzatius es dirigeixen a la promoció de les accions necessàries per a assolir la seguretat i fomentar la cultura preventiva entre tota la comunitat educativa. Va més enllà dels plantejaments centrats en els aspectes físics de les infraestructures (seguretat en l'edifici i les instal·lacions i elaboració del Pla d'Emergència) i/o en l'estudi dels riscos psicossocials del professorat (prevenció de riscos laborals). En

conseqüència, són molts i diversos els aspectes que han de ser considerats quan parlem de seguretat integral.

Partint de la classificació recollida i de la definició del concepte de seguretat integral en centres educatius, el Grup de Recerca EDURISC agrupa els aspectes de seguretat integral sota la consideració de la perspectiva estàtica i dinàmica del risc (veure gràfic 2):

Gràfic 2. Referents de la seguretat integral.

Els riscos denominats estàtics fan referència a situacions que suposen un perill per a la seguretat de les persones i que es relacionen amb els riscos derivats de la presència: d'agents de la natura (terratrèmols, inundacions, nevades, allaus, etc.); contaminants químics (combustió, explosió, intoxicació), físics (soroll, vibracions, radiacions, etc.) i biològics (bacteris, virus, fongs, etc.); estat de conservació i manteniment de l'edifici i de les seves instal·lacions, etc. Per la seva banda, sota la dimensió dinàmica del risc s'agrupen aquells riscos que es relacionen amb els processos d'interacció amb les persones, incloent el trasllat i circulació de persones i vehicles, el desenvolupament d'activitats pròpies de la professió d'educador, els riscos psicosocials de l'alumnat i el professorat i la realització d'activitats socials i del temps de lleure.

4.1.1. La gestió de la seguretat integral en centres educatius

El punt de partida per garantir la seguretat a les escoles, és l'establiment de mecanismes de previsió, anàlisi i avaluació destinats a reduir i controlar els efectes adversos dels riscos (Zimolong i Elke, 2006), adoptant sistemes de gestió de la seguretat i la prevenció semblants als establerts per a qualsevol centre de treball i que es concreten en les següents accions (Bestratén, 2009; Mira i Benavides (2000, a Benavides-Ruiz, Frutos i García, 2005)):

- Establiment de la política preventiva;
- Organització del sistema de prevenció;

- Avaluació de riscos (identificació dels riscos per a la seva eliminació o adopció de mesures preventives);
- Planificació de les mesures i activitats preventives, incloent les activitats de formació i informació als treballadors;
- Implementació de les mesures i procediments acordats i seguiment de l'eficàcia dels mateixos.

En el procés de gestió de la seguretat i la prevenció, l'avaluació de riscos juga un paper central. Com il·lustra l'Agència Europea per la Seguretat i Salut en el Treball (OSHA), no és possible gestionar la seguretat i la salut exitosament sense una adequada avaluació de riscos. És cabdal que els centres educatius comptin amb eines pròpies adaptades a la seva realitat i circumstàncies –i per tant als riscos presents en els centres educatius– per desenvolupar adequadament la gestió de la seguretat integral. La base de qualsevol cicle de gestió serà l'avaluació sistemàtica, tal i com il·lustra Vázquez (2003) al indicar les pautes següents:

1. Diagnòstic i avaluació del perill (identificació dels factors de risc i la seva intensitat).
2. Supressió dels perills evitables.
3. Avaluació dels perills que no es poden evitar i planificació de mesures preventives (pla estratègic de millora amb previsió d'accions preventives a diversos nivells).
4. Implementació de les mesures preventives previstes.
5. Revisió del sistema de gestió.

Per avaluació de riscos s'entén “el procés mitjançant el qual l'empresa té coneixement de la seva situació respecte la seguretat i la salut dels seus treballadors. És una de les activitats preventives que legalment han de dur a terme totes i cadascuna de les empreses amb independència de la seva activitat productiva o grandària. No és tan sols una obligació legal, sinó que també forma part del cercle de millora continua que qualsevol empresa ha d'aplicar en la seva gestió”. (Departament de Treball i Indústria, 2006:11).

Donades les especials característiques dels centres educatius, com a entorns en els quals conviuen diàriament professorat, personal d'administració i serveis –com a treballadors– i alumnes –com a usuari– cal tenir en compte que la tasca de la gestió de la seguretat i les mesures preventives no només hauran d'afectar al professorat, sinó també als alumnes. Com és lògic, els processos d'avaluació de riscos en els centres educatius hauran d'anar més enllà del coneixement de la seguretat i la salut dels treballadors (personal docent i no docent), per considerar també els alumnes i la comunitat educativa en general; més si tenim en compte, tal com indica Chamarro *et al.* (2009), que la intervenció preventiva en els centres educatius té com a objectiu eliminar o, eventualment, disminuir el risc de lesió per a tota la comunitat escolar. Igualment, i retornant a la definició del Departament de Treball i Indústria, la gestió de la seguretat haurà de formar part del cicle de millora continua del centre educatiu.

4.2. Qüestionari d'Autoavaluació EDURISC: "Qüestionari per a diagnosticar la seguretat integral en centres educatius"

El Qüestionari d'Autoavaluació EDURISC, qüestionari per a diagnosticar la seguretat integral en centres educatius, és el principal resultat de la recerca realitzada. El instrument pretén facilitar els processos avaluatius en matèria de seguretat en els centres educatius (font per a la detecció, valoració i anàlisi de riscos) i contribuir a impulsar l'adopció i implementació de mesures preventives per eliminar i controlar els eventuais riscos; en definitiva, pretén facilitar les tasques de gestió de la seguretat, funció que també ha de ser assumida pels centres educatius, comptant amb el suport de les corresponents administracions. Per altra banda, la seva aplicació és una oportunitat per a que el personal del centre s'interessi, es preocupi, reflexioni i es formi en temes de prevenció, seguretat i salut, fomentant, d'aquesta manera, la cultura preventiva en els centres educatius.

Els processos d'autoavaluació de la seguretat integral en centres educatius han de servir, en primer lloc, per a millorar els aspectes de seguretat integral i, en segon lloc, per avançar en l'establiment i desenvolupament de la cultura de la seguretat integral. Més concretament per a:

- Diagnosticar el nivell de seguretat integral del centre educatiu, a partir de la consideració de diversos àmbits i aspectes.
- Propiciar processos de reflexió sobre l'àmbit de la seguretat integral, més concretament, sobre els perills i riscos presents en els centres educatius i les mesures i actuacions preventives que s'estableixen per evitar els mateixos.
- Augmentar el coneixement i la sensibilitat de la comunitat educativa vers la prevenció dels perills i riscos.
- Possibilitar la millora de les actuacions en matèria preventiva del centre educatiu.
- Promoure la cultura de la seguretat integral entre tota la comunitat educativa.

En base a aquests objectius, s'ha elaborat el Qüestionari d'Autoavaluació EDURISC, amb la finalitat d'oferir als centres educatius un instrument, disponible a la xarxa Internet (<http://edo.uab.cat/recerca/index.php?sid=69172&newtest=Y&lang=ca>), per a autodiagnosticar el seu nivell de seguretat a partir de la resposta a un conjunt de qüestions relatives a diversos àmbits de seguretat –en total trenta-cinc àmbits. Partint del fet que l'equip investigador pretén que el instrument tingui una doble utilitat: 1) Permetre als centres realitzar una auditoria completa de la seguretat integral del centre educatiu, mitjançant la complimentació de tot el qüestionari; i 2) Permetre realitzar un anàlisi específic de determinats elements/factors de risc, escollint només aquelles àrees que vulguin ser avaluades, en el procés d'informatització del instrument s'ha afegit una opció que permet seleccionar els blocs a avaluar.

L'aplicatiu informàtic dissenyat permet que els centres, un cop finalitzat el qüestionari, disposin d'un informe descarregable en format 'pdf' que sintetitza els resultats obtinguts en els diversos blocs i ofereix un recull de mesures per a la millora de la seguretat en aquells àmbits detectats com a deficientes.

El qüestionari pot ser emprat per centres educatius de Catalunya de les diverses etapes educatives (infantil, primària, secundària i formació professional) de qualsevol titularitat (centres públics i centres privats), per a realitzar una auditoria completa del nivell de seguretat integral o analitzar determinats àmbits de seguretat.

4.2.1. Blocs i preguntes que componen el Qüestionari d'Autoavaluació EDURISC

Tot seguit recollim el desenvolupament dels blocs de seguretat, pel que fa a les qüestions que componen cadascun d'ells.

PRIMER PART – DIMENSIÓ ESTÀTICA DEL RISC

1 - RISCOS FÍSICS	
1	El centre educatiu té subscrit algun tipus d'assegurança que cobreixi les contingències escolars i extraescolars?
2	L'assegurança cobreix la responsabilitat civil del personal directiu, educatiu i, en general, de tot el personal que treballa en el centre educatiu?
1.1 – PATOLOGIA DE LES EDIFICACIONS	
1	S'ha fet un estudi de l'estructura de l'edifici/s del centre educatiu mitjançant "cates" i s'ha emès un informe tècnic que certifiqui la no existència d'aluminosi?
2	El seu edifici va ser construït entre 1950 i 1970?
3	Les darreres reformes importants de l'edifici es van realitzar entre els anys 1950 i 1970?
4	S'ha restaurat o pintat la façana en els darrers 3 anys?
5	L'estat de les façanes de l'edifici/s del centre educatiu és correcte, sense esquerdes?
6	Els accessos, escales i rampes, presenten estat de degradació (despreniments, taques de rovell o trencadisses)?
7	Les terrasses, balcons i cobertes presenten humitats o goteres?
8	En els paraments verticals interiors s'observen esquerdes, verticals o horitzontals?
9	En els terres i els sòcols s'observen juntes obertes o esquerdes?
10	Hi ha contractes de manteniment de les instal·lacions?
11	S'han produït accidents estructurals o de l'edificació (despreniments, caiguda d'ornaments, trossos de formigó o d'arrebossat)?
12	Hi ha plànols de l'edifici a disposició del centre educatiu?
2 - ACUMULADORS D'AIGUA CALENTA	

	El centre disposa d'acumuladors d'aigua calenta?
1	Disposen de placa del fabricant amb les dades essencials?
2	Disposen de placa d'indústria de la comunitat autònoma corresponent?

3 - CALDERES D'AIGUA CALENTA SANITARIA O CALEFACCIÓ

	El centre té calderes d'aigua calenta o calefacció?
1	Disposen de placa del fabricant amb les dades essencials?
2	Disposen de placa d'indústria?
3	Disposen del marcat "ce" com a aparell a gas d'ús domèstic (si és aquest el seu combustible)?

4 - EMMAGATZEMATGE DE PRODUCTES QUÍMICS

1	Existeix un espai específic per a emmagatzemar els productes de neteja?
2	Els productes químics dels laboratoris es troben en armaris tancats amb clau?
3	Els recipients que contenen els productes químics estan etiquetats?
4	El centre disposa de les fitxes de dades de seguretat dels productes perillosos que té emmagatzemats, ja siguin de neteja o de laboratori?

5 - EMMAGATZEMATGE DE GASOS LIQUATS DEL PETROLI

	El centre té dipòsits de propà?
1	Disposa, junt amb la instal·lació, d'acta de posada en marxa i autorització definitiva (si no està autoritzat no hauria de tenir gas, a no ser que sigui nou i disposi d'un provisional)?
2	Han passat la prova periòdica per part d'una entitat d'inspecció i control (EIC)?
3	El dipòsit ha passat la prova periòdica cada 10 anys per una EIC?
4	Existeix contracte de manteniment amb instal·lador o empresa autoritzada de gas?
5	Existeix llibre de manteniment amb les anotacions pertinents de les intervencions que s'efectuen?

6 - INSTAL·LACIONS DE GAS NATURAL

	El centre té instal·lacions de gas natural?

1	La instal·lació receptora de gas disposa d'autorització definitiva?
2	La instal·lació receptora de gas ha passat la revisió cada 4 anys?

7 - APARELLS CONSUMIDORS DE GAS

	El centre té aparells consumidors de gas?
1	Disposa d'autorització, junt amb la instal·lació, com aparell que consumeix gas?
2	Tenen autoritzada la xarxa de gas exterior (receptora)?

8 - INSTAL·LACIÓ ELÈCTRICA DE BAIXA TENSIÓ

	El centre té instal·lació elèctrica de baixa tensió?
1	Té dictamen d'autorització de posada en servei?
2	Coincideix la potència declarada a l'autorització amb la potència real instal·lada actualment (ampliació màquines, modificació de línees, etc.)?
3	S'ha modificat la instal·lació elèctrica de baixa tensió des de la data d'autorització de posada en servei i aquesta modificació està documentada (* amb un projecte, butlletí d'instal·lador autoritzat, revisió oficina control ambiental (O.C.A), etc.)?
4	Existeixen instal·lacions d'enllumenat exterior amb potència prevista de > 5 Kw?
5	Es realitza un certificat d'inspecció periòdic quinquenal realitzat per una O.C.A. amb dictamen favorable de les instal·lacions d'enllumenat exterior amb una potència prevista de > 5Kw?

9 - ASCENSORS I MUNTACÀRREGUES

	El centre té ascensors o muntacàrregues?
1	Tenen autorització de posada en servei, segellada per la direcció general d'indústria?
2	Tenen contracte de manteniment amb instal·lador autoritzat?
3	Han passat les inspeccions periòdiques oficials per una oficina de control ambiental (O.C.A.) amb la periodicitat que correspongui segons la seva ubicació (* 2 anys llocs de pública concurrència)?

10 - EXTINTORS

	El centre té extintors?

1	Disposen de contracte de manteniment anual dels extintors amb empresa recarregadora mantenidora autoritzada (registre empreses mantenidores extintors)?
2	Estan els extintors revisats i recarregats amb una periodicitat anual?
3	El centre educatiu comprova, d'una forma visual i cada 3 mesos l'estat de la càrrega de l'extintor, de l'ampolla i les seves parts?
4	Ha superat la prova hidràulica periòdica per una entitat d'inspecció i control?

11 - INSTAL·LACIONS FIXES (BOQUES D'INCENDIS EQUIPADES, DETECTORS, ETC.)

	El centre té instal·lacions fixes (boques d'incendis equipades, detectors, etc.)?
1	La instal·lació l'ha realitzat un instal·lador autoritzat en instal·lacions contra-incendis?
2	La instal·lació ha estat legalitzada a la direcció general d'indústria de la comunitat autònoma corresponent?
3	Disposen d'un contracte de manteniment anual de les instal·lacions fixes contra-incendis i de les boques d'incendis equipades (BIES)?
4	Existeix constància documental de la realització de les revisions periòdiques de manteniment que li correspongui a la instal·lació?

12 - INSTAL·LACIONS PETROLÍFERES D'ÚS PROPI

	El centre educatiu té instal·lacions petrolíferes d'ús propi?
1	Disposen de projecte visat de la instal·lació i certificació final d'obra realitzada per instal·lador autoritzat?
2	Estan inscrites al registre corresponent de la comunitat autònoma, en els terminis corresponents?
3	Disposen d'autorització de posada en servei?
4	Han passat la primera revisió periòdica per una entitat d'inspecció i control als 10 anys posteriors a la seva instal·lació segons la següent freqüència? * Instal·lacions de classe b cada 5 anys. * Instal·lacions de classe c i d cada 10 anys.

13 - INSTAL·LACIONS FRIGORÍFIQUES MITJANES (CLASSE B)

	El centre té instal·lacions frigorífiques mitjanes?
1	Disposen de certificat final d'obra emesa per instal·lador frigorista autoritzat?
2	Disposen d'autorització de posada en servei?

3	Realitzen les inspeccions periòdiques cada 5 anys per un instal·lador autoritzat?
4	Disposa de butlletí de reconeixement diligenciat per la direcció general d'indústria?

14 - INSTAL·LACIONS TÈRMiques (CALEFACCIÓ I AIRE CONDICIONAT)	
	El centre té instal·lacions tèrmiques (calefacció i aire condicionat)?
1	Disposen d'inspecció inicial els generadors de calor pc ≥ 20 kw, els generadores de fred de pf > 12 kw, les instal·lacions tèrmiques complertes d'antiguitat superior a 15 anys i els pc \geq de 20 kw o pf > 12 kw?
2	Es realitzen les inspeccions periòdiques del generador de calor segons el que marca la normativa?
3	Realitzen la inspecció periòdica, a determinar per la Gencat, de generadors de fred de 70 kw \geq pf > 12 kw o pf > 12 kw?
4	Realitzen la inspecció periòdica, cada 15 anys, de la instal·lació tèrmica completa?

15 - INSTAL·LACIONS D'AIGUA CALENTA SANITÀRIA I AIGUA FREDA DE CONSUM HUMÀ	
	El centre té instal·lacions d'aigua calenta sanitària i aigua freda de consum humà?
1	Es realitza anualment una analítica per a la determinació de la legionel·losi?
2	Setmanalment s'obren durant uns minuts les aixetes i dutxes de les instal·lacions no utilitzades?
3	Setmanalment es purga el fons dels acumuladors?
4	Mensualment es purguen les vàlvules de drenatge de les canonades?
5	Es revisa trimestralment l'estat de conservació i neteja dels acumuladors?
6	Es revisa mensualment l'estat de conservació i neteja d'un número rotatori de punts terminals (aixetes, dutxes, etc.) de forma que al cap de l'any s'hagin revisat tots?
7	Es revisa trimestralment l'estat de conservació i neteja dels dipòsits d'aigua freda?
8	Es comprova mensualment que la temperatura de l'aigua dels dipòsits d'aigua freda sigui el més baixa possible (Si les condicions climàtiques ho permeten inferior a 20º C)?
9	Es controla diàriament la temperatura dels dipòsits finals acumuladors (T $>60^\circ$ C)?
10	Es controla mensualment la temperatura d'un número rotatori de punts terminals de forma que al cap de l'any s'hagin revisat tots (T $>50^\circ$ c)?
11	Es netegen i desinfecten les instal·lacions com a mínim un cop a l'any i en els següents casos? - A la posada en servei - Després d'una aturada superior a 1 mes - Després d'una reparació o modificació estructural

12	Es disposa d'un registre de les operacions de manteniment?
13	Existeixen instal·lacions de risc alt (acumuladors amb circuit de retorn)?
14	Les instal·lacions de risc alt (acumuladors amb circuit de retorn), disposen d'un programa de manteniment higiènic sanitari?

16 - PLA D'AUTOPROTECCIÓ

1	Existeix?
2	Es realitzen exercicis o simulacres amb periodicitat anual?
3	Es realitzen exercicis o simulacres durant els 3 primers mesos del curs?
4	Els exercicis o simulacres afecten a tots els alumnes i personal del centre?
5	Les pràctiques constitueixen un component més de l'educació dels alumnes?
6	Al finalitzar els exercicis o simulacres, el director del centre realitza un informe?
7	Es revisa tot el Pla cada 4 anys?
8	Els directoris telefònics estan actualitzats?
9	Existeixen els plànols "vostè està aquí" amb indicació de les sortides, recorreguts d'evacuació i sistemes de protecció contra incendis ?

17 - AUTORITZACIÓ MUNICIPAL

1	Disposa d'autorització municipal de funcionament d'acord amb el que disposa la llei 3/1998 d'intervenció integral de l'administració ambiental?
2	Disposa d'autorització municipal de funcionament d'acord amb el que disposa el decret 2414/1961 de 30 de novembre, d'aprovació del reglament d'activitats molestes, insalubres, nocives i perilloses?
3	Disposa d'autorització municipal de primera ocupació?
4	L'obra de l'edificació disposa d'autorització municipal?

18 - FONTS RADIOACTIVES

1	S'ha hagut de substituir o eliminar algun detector iònic?
2	S'ha sol·licitat a l'empresa que ha realitzat la retirada del producte, certificat de que s'ha enviat a un gestor autoritzat del residu?

3	El centre educatiu disposa de parallamps?
4	S'ha comprovat que els parallamps no són radioactius?

19 - ACCESSIBILITAT

1	S'han detectat deficiències que aconsellen la realització d'una auditoria completa de l'establiment?
2	S'ha realitzat alguna inspecció per part del departament d'educació en aquest establiment?
3	El centre disposa de suports complementaris (ajuts i serveis auxiliars per a la comunicació, sistemes augmentatius i alternatius, sistemes de suport a la comunicació oral, llenguatge de signes o altres)?
4	El centre disposa de normes internes que promouen i estimulen l'eliminació de barreres?
5	El centre disposa de plans i calendaris per a la implementació d'aquestes normes?

SEGONA PART – DIMENSIÓ DINÀMICA DEL RISC

1 - RISCOS FÍSICS - TRÀNSIT I CIRCULACIÓ

1.1 – TRÀNSIT I CIRCULACIÓ

1	Hi ha hagut algun accident de circulació a l'entrar o sortir els alumnes del centre educatiu?

1.1.1 - TRÀNSIT EXTERIOR

1	Existeix suficient senyalització exterior, vertical i horitzontal ("escoles", "límit velocitat", etc.)?
2	Hi ha semàfors i passeres de vianants al voltant dels accessos al centre educatiu?
3	Hi ha vigilància per part de la policia municipal a les hores d'entrada i sortida del centre educatiu?
4	Hi ha zona d'espera protegida o senyalitzada, a l'exterior del centre educatiu, per pares i mares a l'hora d'entrada o sortida?
5	Hi ha zona d'aparcament senyalitzada per a l'entrada o recollida d'alumnes?
6	Estan senyalitzades convenientment les passeres específiques per discapacitats de manera que no puguin ser obstruïdes pels vehicles?

1.1.2 - TRÀNSIT INTERIOR

1	Hi ha circulació de vehicles automòbils a l'interior del recinte escolar?
2	Es permet la circulació de bicicletes a l'interior del recinte escolar?
3	Les zones interiors d'entrada i sortida d'alumnes estan senyalitzades i separades de la circulació de vehicles?

4	Hi ha zona de càrrega, descàrrega i magatzems de mercaderies a l'interior del centre educatiu?
5	Hi ha zona d'aparcament senyalitzada per a personal docent i/o visites a l'interior del centre educatiu?
6	Hi ha aparcament de bicicletes dins el recinte del centre educatiu?
7	Estan senyalitzades i protegides les zones de vianants, i separades dels vehicles, dins el recinte escolar?
8	Hi ha zona específica i adaptada per a la circulació de discapacitats dins el centre educatiu?
1 - RISCOS FÍSICS - TRANSPORT ESCOLAR	
1.2 – TRANSPORT ESCOLAR	
1.2.1 – TRANSPORT REGULAR DIARI	
1	Hi ha transport escolar regular?
2	El recorregut de transport escolar és urbà?
3	Hi ha transport interurbà?
4	El transport es fa amb mitjans propis del centre educatiu?
5	Si el transport escolar el realitza una empresa externa, el responsable del contracte és el mateix centre educatiu?
6	El servei de transport escolar compleix la normativa sobre antiguitat del vehicle (no superar els 10 anys o els 16 en casos d'exclusivitat de servei)?
7	Els vehicles estan condicionats a la normativa pel transport escolar (senyalització, cinturons de seguretat, seient del conductor protegit, elements fix de protecció, etc.)?
8	Els vehicles estan adaptats, amb ajuts tècnics, pel transport de persones amb discapacitat?
9	En el transport hi viatja una persona major d'edat acreditada per l'entitat?
10	Aquesta persona, ocupa la plaça del costat de la porta de servei?
11	L'embarcament o desembarcament d'alumnes es troba sota vigilància d'una persona major d'edat?
12	L'embarcament o desembarcament d'alumnes està controlat per la policia municipal?
13	Hi ha responsables del centre educatiu a l'arribada i sortida dels vehicles?
14	El centre educatiu té còpia i constància de l'assegurança específica dels vehicles?
1.2.2 – TRANSPORT ESPORÀDIC NO PERMANENT	
1	És el centre educatiu qui contracta i és responsable del transport esporàdic per a activitats docents (visites culturals, proves externes, etc.)?

2	És el centre educatiu qui contracta i és responsable del transport esporàdic per activitats extraescolars (natació, esports, etc.)?
3	És el centre educatiu qui contracta i és responsable del transport escolar per a activitats de lleure (colònies, casals, etc.)?
4	L'empresa de transport contractada és sempre la mateixa?
5	L'empresa contractada és de titularitat pública?
6	Els vehicles compleixen la normativa pel transport escolar (senyalització, cinturons de seguretat, etc.)?
7	Els vehicles estan adaptats pel transport de discapacitats?
8	S'acompleix el número mínim de responsables pel número d'alumnes transportats?
9	La zona d'embarcament o desembarcament s'ubica a l'interior del centre educatiu?
10	La zona d'arribada o sortida està senyalitzada i protegida del trànsit d'altres vehicles?
11	Per cada transport esporàdic es contracta una assegurança específica?

2 – RECOLLIDA D'ALUMNAT

1	Existeix un protocol específic per regular la recollida de l'alumnat?
2	Els pares o tutors legals firmen al inici de curs un document en el qual han d'especificar les persones autoritzades a recollir l'alumne a la sortida de l'escola?
3	Existeix una autorització específica pel cas de recollida esporàdica d'alumnes?
4	El professorat responsable de cada grup d'alumnat controla l'entrega dels alumnes?
5	L'alumnat ha de disposar d'autorització dels pares o tutors expressa per sortir del centre durant l'horari escolar?

3 – SEGURETAT FÍSICA

1	Hi ha antecedents de robatoris o intents de robatori al centre educatiu?
2	Hi ha criteris objectius que puguin fer suposar que se'n poden produir en un futur (robatoris a l'entorn, increment de delictes al veïnat, etc.)?

3.1 – ELEMENTS DE CUSTÒDIA FÍSICA

1	Hi ha reixes de protecció a les finestres exteriors que donen al carrer?
2	Hi ha reixes de protecció a finestres i portes que comuniquen amb zones interiors del recinte del centre educatiu (patis i zones de pas)?

3	Les portes d'accés des de l'exterior són blindades?
4	Hi ha vidres de seguretat a finestres sense reixes?
5	Hi ha caixa forta al centre educatiu?
6	Hi ha armaris metàl·lics de seguretat per a ús del personal d'administració i docent?
7	Hi ha taquilles metàl·liques per a l'ús dels alumnes?
3.2 – ELEMENTS A CUSTODIAR	
3.2.1 – DINERS I OBJECTES DE VALOR	
1	Al centre educatiu hi ha, de forma permanent, diners en efectiu?
2	Al centre educatiu existeixen objectes d'especial valor intrínsec (obres d'art, col·leccions, antiguitats catalogades, etc.)?
3	Els objectes d'especial valor estan situats en llocs protegits?
4	El material informàtic i electrònic està protegit per algun sistema d'alarma?
5	Hi ha material o elements perillosos o de valor en el laboratori del centre educatiu?
6	Les taquilles dels alumnes estan protegides per algun sistema d'alarma?
7	Hi ha algun altre objecte d'especial valor al centre educatiu?
3.2.2 – DOCUMENTS I INFORMACIÓ DOCUMENTAL SENSIBLE	
1	La informació documental de dades d'alumnes i personal docent es custòdia en armaris de seguretat?
2	Els exàmens, tests, qualificacions, expedients escolars, actes de reunions del consell escolar, comunicacions i normes internes estan en armaris metàl·lics, tancats amb clau?
3	A la sala de professors i a les aules hi ha armaris de seguretat per a custòdia de documentació?
4	A la zona de secretaria es custòdia la documentació en armaris de seguretat?
5	Els recintes on es custòdia documentació sensible estan protegits per algun sistema d'alarmes?
3.2.3 – DADES INFORMÀTIQUES	
1	Es coneixen i s'acompleixen les normes de la llei de protecció de dades?
2	Els servidors informàtics i ordinadors estan protegits amb claus i contrasenyes secretes?
3	Existeix un llibre de registre i protocol de claus i contrasenyes informàtiques (seqüències, canvis, nivell d'autorització, etc.), custodiat en lloc segur i protegit electrònicament?

4	Les claus i contrasenyes d'accés a les dades dels ordinadors es canvien periòdicament i en cas d'acomiadament, trasllat o finalització de contractes dels usuaris?
5	Les claus i contrasenyes informàtiques es canvien en cas d'intervenció de personal tècnic extern en reparacions o manteniment?
6	L'accés a la informació confidencial als ordinadors requereix d'autorització especial, segons un protocol de rang, en funció de la informació a accedir?
7	L'accés i modificació de dades informàtiques de personal docent i/o alumnes només és facultativa de personal autoritzat expressament?

3.3 – CONTROL D'ACCÉS

3.3.1 – MESURES MECÀNIQUES (PANYS I CLAUS)

1	Els panys d'accés des de l'exterior són amb clau de seguretat ("incopiables")?
2	Els panys exteriors i interiors estan mestrejats (clau única amb diferents nivells d'autorització)?
3	En cas d'acomiadament o canvi de personal docent o no docent es canvien els panys exteriors?
4	Els panys interiors estan unificats per sectors (aules, despatxos, dependències auxiliars, etc.)?
5	Existeix un protocol de control, assignació i retirada de totes les claus del centre educatiu, amb identificació de cada clau amb cada usuari?
6	Existeix un joc complet de claus del centre educatiu dipositats en un centre d'emergència proper? (policia municipal, ajuntament, etc.)

3.3.2 – CONTROL D'ACCÉS ELECTRÒNIC

1	Existeix un sistema d'accés electrònic des de l'exterior que identifica a qualsevol usuari que accedeix al centre educatiu (reconeixement biomètric)?
2	Existeix un sistema mixt d'identificació a l'accés des de l'exterior, amb lector de targetes d'identificació i clau mecànica?
3	Existeix un control d'accés des de l'exterior amb central electrònica, teclat amb contrasenya i clau mecànica?
4	Hi han accessos interiors restringits, amb identificació electrònica (targeta, contrasenya numèrica, control biomètric, etc.)?
5	Hi ha un protocol de canvi de contrasenyes periòdic o en cas d'acomiadament o finalització de contracte?
6	L'accés a les aules està controlat per un dispositiu electrònic que només permet accedir-hi al personal autoritzat?
7	Els accessos a zones sensibles (despatxos, administració, laboratoris, etc.) Estan dotats de sistemes electrònics d'identificació personalitzats?

4 – PROTECCIÓ ANTI-INTRUSIÓ

1	Hi ha antecedents d'intrusions o intents d'intrusió al centre educatiu?

4.1 – PROTECCIÓ ELECTRÒNICA

1	Hi ha central d'alarmes, connectada a empresa de seguretat o forces de seguretat?

2	Hi ha sensors de presència (detectors volumètrics) en les zones d'accés, zones de pas a dependències interiors i a les zones on es custodien elements de valor?
3	Hi ha sensors magnètics (detectors de contacte) en portes i finestres exteriors?
4	Hi ha sensors de moviment o trencament (detectors sísmics) a vidres de portes i finestres exteriors?
5	Hi ha avisadors acústics i/o lluminosos a l'exterior, connectats als detectors volumètrics, magnètics o sísmics?
6	El sistema té contracte de manteniment amb empresa homologada, que realitza periòdicament proves de funcionament?
7	Existeix un responsable dels sistemes de seguretat instal·lats, amb control de claus i contrasenyes de la central d'alarmes i amb un protocol d'actuació en cas de produir-se una alarma d'intrusió?

4.2 – VÍDEOGRAVACIÓ DE SEGURETAT

1	Hi ha instal·lat un sistema de vídeo gravació de seguretat, analògic (vídeo i cintes) o digital (central digital, disc dur i transmissió d'imatges)?
2	Les càmeres de vídeo gravació estan situades a l'exterior del centre educatiu, aparcaments, administració i sales de professors, passadissos i zones de taquilles?
3	Les càmeres capten imatges de zones protegides o llocs sensibles (vestidors, serveis, etc.)?
4	Es coneixen i s'acompleixen les normes de la llei de protecció de dades?
5	Existeix un responsable de la utilització, manteniment i revisió de la qualitat del sistema de vídeo gravació?

5 – PROTECCIÓ CONTRA ACTES VIOLENTS

1	Hi ha antecedents d'actes de violència física contra personal docent, no docent o alumnes, a l'interior o a les proximitats del centre educatiu (atracaments, assalts, segrests, etc.)?
2	Hi ha criteris objectius que puguin fer suposar que se'n poden produir en un futur (atracaments a l'entorn, agressions a veïns, presència de "bandes" juvenils, etc.)?
3	Hi ha motius objectius pels quals algun alumne del centre educatiu pugui ser subjecte d'actes violents, agressions o segrest (polítics, econòmics, etc.)?
4	S'han detectat o intervingut armes o objectes perillosos al centre educatiu?

5.1. – SISTEMES D'ALARMA, FORMACIÓ I AUTOPROTECCIÓ

1	Hi ha polsadors d'alarma connectats a central d'alarmes o forces de seguretat?
2	Hi ha avisadors acústics o lluminosos exteriors, connectats als polsador d'alarma o per avisar de situacions d'emergència?
3	Hi ha algun sistema de detecció o control per a evitar la introducció d'armes o objectes perillosos al centre educatiu?
4	Existeix un protocol d'autorització per a revisar periòdicament les taquilles dels alumnes del centre educatiu?
5	Es fan revisions periòdiques de les taquilles dels alumnes?
6	Hi ha establert algun protocol a seguir en cas d'avís de bomba o atemptat?

7	Hi ha establert algun protocol pel confinament o evacuació conegut pel personal i els alumnes del centre educatiu?
8	Existeix algun programa de formació, pel personal i alumnes, per prevenir actes violents o detectar persones sospitoses a l'entorn del centre educatiu?
9	Hi ha informació gràfica (cartells, fulletons, etc.) De mesures d'autoprotecció?
10	Hi ha vigilància exterior, per part de les forces de seguretat, especialment orientada a la prevenció d'actes de violència física?

6 – TECNOLOGIES DE LA INFORMACIÓ I LA COMUNICACIÓ	
6.1. - EQUIPS INFORMÀTICS (ORDINADORS AMB CONNEXIÓ A INTERNET	
1	El centre educatiu disposa d'equips informàtics amb connexió a internet?
2	El centre disposa d'espai wifi?
3	Per accedir a internet és necessita clau d'accés?
4	Els equips informàtics del centre estan connectats en xarxa interna/local?
5	Els equips amb connexió a internet disposen de sistemes de filtratge?
6	Els equips informàtics permeten gravar continguts que es troben a la xarxa protegits per drets d'autor?
6.2. - PERSONAL DEL CENTRE EDUCATIU (DOCENTS, PAS I ALTRES)	
1	El professorat del centre educatiu rep formació sobre riscos, precaucions o mesures de seguretat en vers a l'ús de les TIC?
2	Existeix personal que tingui encomanada expressament la tasca de supervisió de l'ús dels equips informàtics per part de l'alumnat?
3	La instal·lació de programes en els equips informàtics del centre està restringit a personal autoritzat?
6.3. – ALUMNAT	
1	Es realitzen campanyes formatives dirigides a l'alumnat sobre normes bàsiques de seguretat informàtica?
2	Es forma l'alumnat en hàbits saludables d'ús de les tic?
6.4. – FAMÍLIES	
1	El centre educatiu informa a les famílies sobre els riscos i perills d'accés i utilització dels equips informàtics i, en concret, d'internet?
6.5. – TELEFONIA MÒBIL	
1	El centre educatiu disposa d'una regulació específica en relació a l'ús dels telèfons mòbils?
2	Existeixen en el centre espais on està restringit l'ús dels telèfons mòbils?
3	Es recull explícitament, en la documentació bàsica del centre, quines són les sancions per casos d'ús il·lícit del telèfon mòbil?

4	Existeixen programes per sensibilitzar i conscienciar sobre la necessitat de fer un ús correcte del telèfon mòbil?

7 – PROTECCIÓ CONTRA EL TRÀFIC I CONSUM DE DROGUES

1	Hi ha antecedents de tràfic o consum de substàncies estupefaents dins del centre educatiu, o en les seves immediacions?
2	Hi ha antecedents de consum d'alcohol o tabac dins el centre educatiu?
3	Hi ha criteris objectius que puguin fer suposar que es pot produir un possible tràfic o consum d'estupefaents en el centre educatiu o al seu entorn (llocs de tràfic o consum als voltants, detecció de possibles traficants a les hores d'entrada i/o sortida dels alumnes, etc.)?

7.1 – MESURES DE PREVENCIÓ I DETECCIÓ A L'EXTERIOR

1	Hi ha vigilància per part de les forces de seguretat als voltants del centre educatiu per prevenir o evitar el tràfic d'estupefaents?
2	Els pares col·laboren en les tasques de prevenció del tràfic i consum a l'exterior del centre educatiu?
3	Hi ha cursos i xerrades de formació a pares i alumnes sobre les característiques del tràfic de drogues als voltants del centre educatiu?
4	S'informa a pares i personal docent dels possibles casos de tràfic o consum de drogues a l'exterior del centre educatiu, detectats per les forces de seguretat?

7.2 – MESURES INTERNES DE PREVENCIÓ I DETECCIÓ

1	Hi ha un responsable de prevenció de consum i tràfic intern?
2	Hi ha formació contínua pel personal docent i no docent sobre els mecanismes de prevenció del tràfic i consum d'estupefaents, tabac o alcohol a l'interior del centre educatiu?
3	Està programada la identificació de rastres o restes de possible consum de drogues a l'interior del centre educatiu?
4	Existeix un protocol d'actuació en cas de conèixer casos de consum de drogues a l'interior del centre educatiu?
5	Existeix un protocol d'autorització per revisar periòdicament les taquilles dels alumnes del centre educatiu?
6	S'han detectat i eliminat o reconvertit zones del centre educatiu que eren susceptibles d'afavorir el tràfic o consum de drogues?

8 – PREVENCIÓ CONTRA LA INSEGURETAT SOCIAL

1	Hi ha antecedents de casos d'assetjament psicològic entre alumnes?
2	Hi ha antecedents de casos de violència física entre alumnes dins el centre educatiu, o en les seves immediacions?
3	Hi ha criteris objectius que puguin fer suposar que es poden produir casos d'assetjament psicològic a alumnes del centre educatiu (grups d'alumnes amb actituds proclius a la pressió psicològica o alumnes susceptibles d'ésser subjectes passius d'assetjament)?
4	Hi ha criteris objectius que puguin fer suposar que es poden produir casos de violència física entre alumnes del centre educatiu ("bandes" o grups d'alumnes agressius o alumnes susceptibles d'ésser subjectes d'agressió)?
5	Hi ha criteris objectius que pressuposin actituds d'exclusió social d'alumnes per part d'altres alumnes o de pares i/o familiars (diferents estrats socials, "clans" o grups diferenciats, desequilibris econòmics, etc.)?

8.1 – MESURES DE PREVENCIÓ DE L'ASSETJAMENT PSICOLÒGIC I LA VIOLÈNCIA FÍSICA	
1	Es tenen identificats i es fa un seguiment especial als alumnes o grups d'alumnes amb perfil de possibles assetjadors?
2	Existeix formació per personal docent per identificar possibles subjectes passius d'assetjament?
3	Hi ha professionals (metges i/o psicòlegs) que prestin consell i assessorament al personal del centre educatiu i als pares/mares, per prevenir l'assetjament i la violència física?
4	Hi ha un responsable del control permanent als patis del centre educatiu?
5	El personal docent coneix les pautes d'actuació en cas de produir-se qualsevol cas de violència psicològica o física dins el recinte del centre educatiu?
6	L'AMPA està compromesa amb el centre educatiu per prevenir, evitar i gestionar conjuntament possibles casos de violència psicològica o física?
7	Està integrat dins l'equip responsable de l'AMPA tot el ventall social dels alumnes del centre educatiu?

9 – PREVENCIÓ DEL RISC FÍSIC DELS ALUMNES	
1	Hi ha antecedents de casos d'accidents greus dels alumnes?
2	Les escales disposen d'obstacles per evitar el lliscament per les baranes?
3	La distància entre barrots supera els 10 cm?
4	L'alçada de la baranes supera 1.10m?
5	El centre disposa de vidres de seguretat (obligatori en escoles d'educació infantil i en les portes d'accés exterior de tots els centres)?
6	La resta de portes amb vidres estan protegides contra cops i trencaments fins l'alçada mínima d'1.20m?
7	Les portes disposen d'una protecció de goma o similar fins una alçada mínima d'1.20m que eviten l'agafament de dits (obligatori en educació infantil)?
8	Al gimnàs, el matalassos grans es troben subjectats contra la paret o estirats al terra?
9	El material esportiu com ara: plinton, cavall, mini-tramp, etc. Es troben protegits amb màrfeques?
10	Les porteries de futbol o cistelles de bàsquet es troben ancorades i estables?
11	La tanca del pati o camp d'esport supera els 4 m d'alçada?
12	Es realitzen controls periòdics de la qualitat de la terra del sorral?
13	Es realitzen controls periòdics de la qualitat dels elements lúdics que componen el sorral? (gronxadors, tobogans, etc.)

10 – PREVENCIÓ DEL RISC FÍSIC DEL PERSONAL DOCENT

1	Hi ha antecedents de casos de baixa laboral per causes físiques del personal docent?
2	Hi ha criteris objectius que fan suposar que es poden produir casos de patologies oculars?
3	Hi ha criteris objectius que fan suposar que es poden produir casos de patologies vocals?
4	Existeixen mecanismes de ventilació que eviten els ambients secs i amb pols?
5	El professorat utilitza instruments de suport per a facilitar la comunicació (micròfons)?
6	Es preveuen mecanismes per evitar els sorolls exteriors i millorar l'acústica de les aules?

11 – PREVENCIÓ DEL RISC PSICOSOCIAL DEL PERSONAL DOCENT

1	Hi ha antecedents de casos de baixa laboral per causes psicosocials del personal docent?
2	Hi ha criteris objectius que fan suposar que es poden produir casos de quadres estressants derivats de l'activitat professional?
3	Hi ha criteris objectius que fan suposar que es poden produir casos de quadres depressius derivats de l'activitat professional?
4	Hi ha criteris objectius que fan suposar que es poden produir casos de sobrecàrrega de treball?
5	Hi ha criteris objectius que fan suposar que es poden produir casos de truncament d'expectatives del personal docent?
6	Hi ha criteris objectius que fan suposar que es poden produir casos de superpoblació de les aules?
7	Hi ha criteris objectius que fan suposar l'existència de relacions complexes dins l'organització?
8	Existeix un pla d'actuació per a la promoció i millora de la convivència escolar (PROA)?

12 - PREVENCIÓ DEL RISC ERGONÒMIC DEL PERSONAL DOCENT

1	Hi ha antecedents de casos de baixa laboral per causes ergonòmiques del personal docent?
2	Hi ha criteris objectius que fan suposar que es poden produir casos de patologies dorsolumbals o musculoesquelètiques?
3	El professorat, amb freqüència s'inclina, torsiona i/o gira el tronc?
4	La dinàmica de l'aula requereix estar molta estona amb una posició de bipedestació?
5	Es manipulen cargues amb freqüència?
6	Es perceben vibracions en el lloc de treball?

13 - EQUIP DIRIGENT I PERSONAL RESPONSABLE D'ACTIVITATS DE LLEURE	
1	Es compleix la ràtio d'un monitor qualificat per cada 10 participants?
2	El 40 % de l'equip de monitors té el títol corresponent?
3	En el cas de grups majors de 25 nens/es, el responsable disposa del títol de director de lleure?

14 – FARMACIOLA ESCOLAR	
1	El centre educatiu disposa de farmaciola?
2	Tot el personal del centre coneix la ubicació de la farmaciola?
3	La farmaciola es troba ubicada en un lloc adequat?
4	La farmaciola està a prop d'un punt d'aigua?
5	La farmaciola es troba tancada i en un lloc no accessible a l'alumnat?
6	La ubicació de la farmaciola es troba convenientment senyalitzada?
7	La farmaciola es troba convenientment equipada?
8	El contingut de la farmaciola es guarda en el seu envàs original, amb el seu prospecte, si en porta?
9	Hi ha una persona del centre educatiu encarregada de revisar periòdicament la farmaciola i de reposar el seu contingut, tan bon punt caduqui o sigui utilitzat?
10	Tot el personal del centre sap qui és el responsable de la farmaciola?
11	Al costat de la farmaciola, i en un lloc visible, hi ha les instruccions bàsiques de primers auxilis i de contingut de la farmaciola?
12	Els telèfons d'urgència i emergència són coneguts per tot el personal?
13	Els telèfons d'urgència i emergència es troben recollits en un document situat en un lloc visible per a tot el personal?
14	El centre educatiu té establert un protocol d'actuació quan un alumne o personal del centre es fa mal?
15	El protocol d'actuació en cas d'urgència ha estat difós entre tot el personal del centre educatiu?

15 – DISPENSA DE MEDICAMENTS	
15.1 – DISPENSA GENERAL DE MEDICAMENTS	
1	El centre educatiu té establerta una política de dispensa de medicaments?

2	S'informa als pares sobre la política de dispensa de medicaments?
3	El personal del centre educatiu dispensa medicaments sense autorització paterna i/o mèdica?
4	L'administració de medicació només es realitza si els pares o tutors legals dels alumnes aporten la recepta o informe del metge, la pauta i el nom del medicament que ha de prendre?
5	El centre educatiu manté arxivades les receptes o informes mèdics i els escrits d'autorització?
6	El centre educatiu té previst qui ha d'administrar els medicaments i, en absència d'aquesta persona, a qui correspon fer-ho?
7	L'alumnat té prohibit entrar en el centre amb medicaments?
15.2. – MALALTIES CRÒNIQUES	
1	Existeixen en el centre educatiu casos d'alumnes amb malalties cròniques (diabetis, epilèpsies, al·lèrgies, etc.)?
2	La medicació d'alumnes amb malalties cròniques es troba custodiada en espais en els quals l'alumnat no pot tenir accés?
3	El centre educatiu disposa d'autorització mèdica i paterna per a l'administració de medicaments a l'alumnat que pateix malalties cròniques?
4	El centre educatiu archiva totes les autoritzacions de dispensa de medicaments crònics i la persona responsable d'administrar-los?
5	El centre educatiu té establert un protocol d'actuació en cas que un alumne amb malaltia crònica "entri en crisi"?
6	El protocol d'actuació en cas que un alumne amb malaltia crònica "entri en crisi" és conegut per tot el personal del centre?
7	Existeix una persona responsable d'administrar i custodiar la medicació de l'alumnat amb malalties cròniques?

4.2.2. Estructura del qüestionari: versió informatitzada

Tal i com s'ha pogut veure, el qüestionari s'estructura en dos apartats que responen a la consideració de la dimensió estàtica i dinàmica del risc: en el primer es recullen els aspectes prescrits per la legislació i relacionats amb el risc estàtic (edifici i instal·lacions) i en el segon es contempen els riscos que tenen a veure amb la interacció entre les persones i que són de tipus físic, psíquic i social.

Dels trenta-cinc àmbit totals que permet avaluar el qüestionari, dinou són de caràcter estàtic, mentre que setze són de caràcter dinàmic (veure quadre 7). En el qüestionari s'intenten recollir el màxim d'aspectes relatius a seguretat integral en centres educatius.

Es va optar per dissenyar un qüestionari restringit, en el sentit que per a cada àmbit o aspecte de seguretat s'han definit un conjunt de preguntes tancades de resposta dicotòmica (si/no), fet que comporta que el posterior tractament de les respostes sigui merament quantitatiu.

Quadre 7. Estructura del qüestionari.

DIMENSIÓ ESTÀTICA	Núm. Ítems	DIMENSIÓ DINÀMICA	Núm. Ítems

1. Riscos físics. Edifici	14	1. Trànsit i circulació	15
2. Acumuladors d'aigua calenta	2	2. Transport escolar	25
3. Calderes d'aigua calenta (sanitària o calefacció)	3	3. Recollida d'alumnat	5
4. Emmagatzematge de productes químics	4	4. Seguretat física	43
5. Emmagatzematge de gasos líquids del petroli	5	5. Protecció anti-intrusió	13
6. Instal·lacions de gas natural	2	6. Protecció contra actes violents	14
7. Aparells consumidors de gas	2	7. Tecnologies de la informació i la comunicació	16
8. Instal·lació elèctrica de baixa tensió	5	8. Protecció contra el tràfic i el consum de drogues	13
9. Ascensors i muntacàrregues	3	9. Prevenció contra la inseguretat social	12
10. Extintors	4	10. Prevenció del risc físic dels alumnes	13
11. Instal·lacions fixes (BIES, detectors, etc.)	4	11. Prevenció del risc físic del personal docent	6
12. Instal·lacions petrolíferes d'ús propi	4	12. Prevenció del risc psicosocial del personal docent	8
13. Instal·lacions frigorífiques mitjanes (classe B)	4	13. Prevenció del risc ergonòmic del personal docent	6
14. Instal·lacions tèrmiques (calefacció i aire condicionat)	4	14. Equip dirigent i personal responsable d'activitats de lleure	3
15. Instal·lacions d'aigua calenta sanitària i aigua freda de consum humà)	14	15. Farmaciola escolar	15
16. Pla d'autoprotecció	9	16. Dispensa de medicaments	14
17. Autoritzacions municipals	4		
18. Fonts radioactives	4		
19. Accessibilitat	5		

Les preguntes plantejades en cada apartat pretenen destacar aquells aspectes que el centre hauria de prendre en consideració i, per tant, controlar, per disminuir o anul·lar la presència del perill o risc en el centre educatiu, fet que justifica la disparitat en el nombre de qüestions que conté cadascun dels blocs d'ítems considerats. A més a més, en la taula es comptabilitzen totes les qüestions, sense tenir en compte que algunes d'elles es subordinen a respostes donades en anteriors qüestions.

Cal indicar, que la primera part del qüestionari conté un conjunt de qüestions que pretenen recollir informació general sobre el centre i el perfil de la persona que respon el qüestionari:

- Centre.
- Titularitat (públic, privat o privat-concertat).
- Etapa educativa (infantil, primària, secundària, formació professional, batxillerat o d'altres).
- Adreça.
- Dades de contacte: telèfon i mail.
- Càrrec (Membre de l'equip directiu, responsable de la prevenció de riscos laborals, professor o altre).
- Data en la que s'inicia la complimentació del qüestionari.

4.2.3. Estructura del informe de resultats

El informe d'avaluació de la seguretat integral sintetitza els resultats que obté el centre educatiu que dóna resposta al qüestionari, destacant les fortaleses i debilitats detectades arrel d'emplenar el Qüestionari d'Autoavaluació EDURISC.

La finalitat del informe és triple:

- a) Que els centres educatius obtinguin al final del procés de resposta un document que els remarqui la importància i necessitat de la cultura de seguretat integral;
- b) Que els centres educatius tinguin constància documental dels resultats que han obtingut en el procés d'autoavaluació de la seguretat integral;
- c) Que els centres educatius s'animin a posar en marxa mesures correctores i preventives per a millorar els seus nivells de seguretat.

En aquest sentit, el informe s'estructura en diversos apartats¹:

- Primera pàgina: identificació del document, del centre i data de generació del informe.
- Apartat introductor en el qual es presenta el document/informe i el grup de recerca que ha elaborat el qüestionari.
- Síntesis del concepte de seguretat integral en els centres educatius, així com presentació dels referents i àmbits de la seguretat integral que es recollien en el qüestionari, remarcant la importància de la realització de processos avaluatius de la seguretat per tal que el centre pugui avançar cap a estadis superior de desenvolupament.
- Presentació dels resultats mitjançant gràfiques que recullen de manera visual els resultats obtinguts en els blocs de seguretat avaluats, així com taules de resultats que presenten la puntuació exacta que ha obtingut el centre en una determinada àrea (%). Cal indicar que, en un futur i quan es disposen de suficients dades de centres educatius, es presentaran també dades

¹ A l'Annex en CD 9.4. – Exemple d'informe de resultats- se'n pot consultar un exemple.

de la mitjana d'altres centres de la mateixa etapa, per tal de que els centres disposin d'un valor de referència.

- Taula de mesures per a la millora de la seguretat integral en aquelles àrees que pels resultats que ha obtingut el centre és necessari emprendre accions per a desenvolupar i millorar la seguretat integral. En el cas que en el centre no es detectin àrees per a la millora, aquesta informació no es presenta.

Aquest informe el genera automàticament l'aplicatiu informàtic un cop el centre ha donat resposta al qüestionari, sent possible la seva impressió i/o arxiu per a posterior consulta, anàlisi i valoració dels resultats i informacions que en el mateix es recullen.

4.2.4. Procés de resposta al qüestionari i generació del informe de resultats

A la pantalla inicial del Qüestionari d'Autoavaluació EDURISC (<http://edo.uab.cat/recerca/index.php?sid=69172&newtest=Y&lang=ca>) s'ofereix una presentació breu del instrument i s'exposen les indicacions que cal seguir per a complimentar-lo convenientment (veure imatge 1):

Imatge 1. Text de presentació del Qüestionari d'Autoavaluació EDURISC.

Centre de Recerca en Governança del Risc

UAB
Universitat Autònoma de Barcelona

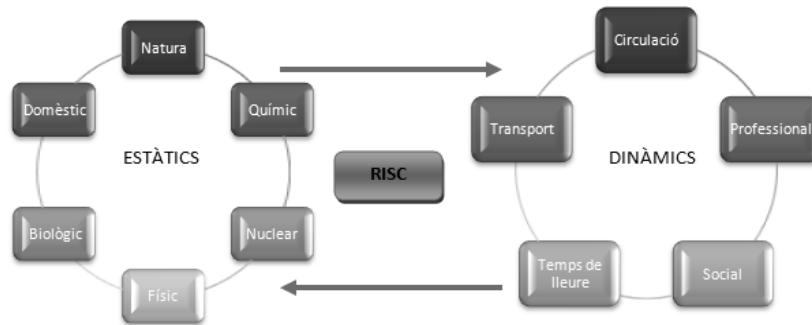
EDURISC
Equipo de Desarrollo Organizacional

Presentació

El present instrument permet diagnosticar el nivell de seguretat integral del seu centre a partir de la resposta a un conjunt de qüestions relatives a diversos àmbits de seguretat.

El instrument ha estat elaborat pel Grup EDURISC, Grup de Recerca en l'anàlisi de les polítiques públiques vinculades a la governança del risc en l'àmbit escolar i educatiu (http://edo.uab.cat/htm/linies_grupEDURISC_CAT.htm). El Grup de Recerca EDURISC està format per un equip interdisciplinari d'experts de l'àmbit de la seguretat i la prevenció de riscos i de l'àrea de didàctica i organització educativa de la Universitat Autònoma de Barcelona. En la seva concreció s'han tingut en compte tant els aspectes normatius com les diverses aportacions de la literatura, així com l'experiència de la Fundació per als Estudis de Prevenció i Seguretat Integral (<http://www.uab.cat/e-prevencio-i-seguretat-integral/>).

El protocol d'aplicació consta d'un conjunt d'ítems que contempnen totes les possibilitats relacionades amb la seguretat integral. Els mateixos es troben dividits en dos blocs: en el primer bloc es recullen els aspectes prescrits per la legislació, relacionats amb el risc estàtic (edifici i instal·lacions tècniques) i en el segon es contempnen aspectes de caràcter més dinàmic i social.

Indicacions

El Qüestionari d'Autoavaluació EDURISC permet avaluar un total de trenta-cinc àmbits de seguretat (dinou de caràcter estàtic i setze de caràcter dinàmic). Pot seleccionar avaluar tots els àmbits o avaluar només aquells que siguin del seu interès, tenint sempre present que un cop feta la selecció no podrà tornar a seleccionar nous àmbits d'avaluació o desseleccionar-ne d'altres.

Cada àmbit conté un conjunt de qüestions que presenten dues opcions de resposta (No/Si); és obligatori respondre-les totes. Cadascuna de les qüestions s'acompanya d'una breu explicació d'ajuda que perfila el significat de la qüestió i/o justifica el seu plantejament.

Quan la resposta donada a la qüestió pressuposi l'existència d'un risc en el seu centre, automàticament se li presentarà un missatge de resposta en el qual es recullen propostes per a la millora de la seguretat, així com fonts d'informació addicional que pot consultar en cas de dubte.

Un cop hagi donat resposta a tot el qüestionari podrà generar un informe en PDF que sintetitza els resultats d'avaluació de la seguretat integral del seu centre, destacant els punts forts i febles detectats arrel d'emplenar el qüestionari i oferint mesures de cara a la millora de la seguretat del seu centre educatiu.

A l'iniciar una nova enquesta, en tots els casos, és obligatori emplenar els camps d'identificació del centre, independentment de les vegades que el centre accedeixi a respondre parcialment o en la seva totalitat el qüestionari.

En qualsevol moment del procés pot guardar la seva sessió mitjançant l'opció "Continuar més tard". És aconsellable utilitzar aquesta opció des del inici per tal d'evitar la pèrdua de respostes, així com guardar la sessió cada cert temps. Pot recuperar, en qualsevol moment, una enquesta guardada mitjançant l'opció "recuperar una enquesta no acabada". En cas d'estar interessat en realitzar una auditoria completa de la seguretat integral del centre, s'aconsella complimentar el qüestionari en el termini màxim d'una setmana.

Els registres que contenen les seves respostes a l'enquesta són de caràcter confidencial. Les dades d'identificació del centre tenen una finalitat purament estadística i en cap cas apareixeran en cap informe o article que el Grup d'investigació EDURISC realitzi.

Per a qualsevol aclariment, no dubti en posar-se en contacte amb l'equip (mail: edo@uab.es i telèfon de contacte: 93.586.8227).

Abans d'avançar, és necessari indicar els principals botons d'acció que ofereix l'aplicatiu informàtic desenvolupat a través del programari d'accés lliure per a la creació d'enquestes LimeSurvey (Veure imatge 2):

- Sortir i Reiniciar Enquesta: mitjançant aquesta opció, l'usuari pot reiniciar l'enquesta o tancar la finestra. Si s'utilitza aquesta opció, i en cas que l'enquesta no hagi estat guardada prèviament, es perdran totes les respostes de l'usuari.
- Continuar més tard: un cop iniciada l'enquesta, l'usuari té l'opció de guardar una enquesta que no ha finalitzat, introduint un 'nom' i 'contrasenya' a l'enquesta i seleccionant l'opció guardar. Amb aquesta opció, l'usuari té l'opció de seguir complementant l'enquesta en un altre moment o salvar els resultats de la mateixa, per evitar la possible pèrdua de respostes.
- Recuperar una enquesta no acabada: permet recuperar una enquesta guardada prèviament, introduint el 'nom' que es va fer servir per guardar l'enquesta i la 'contrasenya' que l'usuari va especificar.
- Següent: permet avançar cap a la pantalla següent del qüestionari. Donat que totes les preguntes són d'obligat compliment, fins que les mateixes no hagin estat respostes l'aplicatiu no ens deixarà avançar.

Imatge 2. Botons d'acció.

El diagrama mostra la navegació entre diferents pantalles d'una aplicació. A la part superior, una barra de navegació conté tres botons: "Sortir i Reiniciar Enquesta", "Continuar més tard" i "Següent >>".

Una fletxa des de "Sortir i Reiniciar Enquesta" apunta a un menú amb tres opcions: "Respostes Borrades", "Reiniciar aquesta Enquesta" i "Tancar aquesta Finestra".

Una fletxa des de "Continuar més tard" apunta a un formulari titulat "Guardar una Enquesta No Finalitzada". Aquest formulari conté el text: "Introdueixi un nom i una contrasenya per aquesta enquesta i marqui Guardar. La seva enquesta serà guardada amb aquell nom i contrasenya, i podrà completar-la després entrant amb el mateix nom d'usuari i contrasenya. Si ens dona la seva adreça electrònica, li enviarem un correu amb els detalls de l'enquesta." Els camps de text són: "Nom:", "Contrasenya:", "Repeteixi la seva Contrasenya:", "La seva Adreça Electrònica:" i "Pregunta de Seguretat: 2 + 95 =". A sota hi ha un botó "Guardar Ara".

Una fletxa des de "Següent >>" apunta a una barra de navegació inferior amb tres botons: "Sortir i Reiniciar Enquesta", "Recuperar una enquesta no acabada" i "Següent >>".

Una fletxa des de "Recuperar una enquesta no acabada" apunta a un formulari titulat "Recuperar una Enquesta Guardada Prèviament". Aquest formulari conté el text: "Pot recuperar una enquesta guardada prèviament des d'aquesta pantalla. Introdueixi el 'nom' que va utilitzar per guardar l'enquesta, i la contrasenya." Els camps de text són: "Nom guardat:", "Contrasenya:" i "Pregunta de Seguretat: 5 + 90 =". A sota hi ha un botó "Recuperar Ara" i un enllaç "Tornar a l'Enquesta".

Imatge 3. Pantalla de dades d'identificació del centre educatiu.

The screenshot shows a web interface for identifying an educational center. At the top left are logos for 'g!' (Centre de Gestió i Avaluació de la Qualitat), 'UAB' (Universitat Autònoma de Barcelona), and 'EDO' (Estratègia de Normalització Organitzacional). On the top right, the text reads 'QÜESTIONARI PER A DIAGNOSTICAR LA SEGURETAT INTEGRAL EN CENTRES EDUCATIUS' with a progress bar showing 0% to 100%. The main title is 'IDENTIFICACIÓ DEL CENTRE EDUCATIU'. The form is divided into three sections: 1. '*Centre': A single text input field. 2. '*Titularitat': A section titled 'Escull una de les següents respostes' with three radio button options: 'Privat', 'Públic', and 'Privat-Concertat'. 3. '*Etapas educatives': A section titled 'Selecciona les que corresponguin' with five checkbox options: 'Infantil', 'Primària', 'Secundària', 'Batxillerat', and 'Formació Professional'.

Complimentades les dades sol·licitades, s'accedeix a l'índex que permet seleccionar les àrees de seguretat que el centre vol avaluar –els trenta-cinc blocs dividits en la dimensió estàtica i dinàmica del risc- i que seran els que aniran apareixent amb les corresponent qüestions a respondre (veure imatge 4). El centre pot seleccionar totes les qüestions per realitzar una auditoria completa de la seguretat del centre o seleccionar només aquells àmbits de seguretat que tingui més interès en avaluar.

Imatge 4. Índex del qüestionari.

g! **UAB** **EDO**

Universitat Autònoma de Barcelona Registre de l'Acadèmia Organismes d'avaluació

QÜESTIONARI PER A DIAGNOSTICAR LA SEGURETAT INTEGRAL EN CENTRES EDUCATIUS

0% 100%

ÍNDEX

Seleccioni totes les qüestions per a realitzar una auditoria completa de la seguretat del seu centre o seleccioni només aquells àmbits de seguretat que tingui més interès en avaluar.

***Dimensió estàtica del risc**

La dimensió estàtica del risc fa referència a situacions que suposen un perill per a la seguretat de les persones: productes químics, estat de conservació i manteniment de les instal·lacions, materials i/o construccions que poden comportar un perill pels usuaris, entre d'altres.

Seleccioni les que corresponguin

- Riscos físics. Patologia de les edificacions
- Acumuladors d'aigua calenta
- Calderes d'aigua calenta sanitària o calefacció
- Emmagatzematge de productes químics (de neteja i/o de laboratori)
- Emmagatzematge de gasos líquids del petroli
- Instal·lacions de gas natural
- Aparells consumidors de gas
- Instal·lació elèctrica de baixa tensió
- Ascensors i muntacàrregues
- Extintors
- Instal·lacions fixes (Boques d'incendis equipades, detectors, etc.)
- Instal·lacions petrolíferes d'ús propi
- Instal·lacions frigorífiques mitjanes
- Instal·lacions tèrmiques (calefacció i aire acondicionat)
- Instal·lacions d'aigua calenta sanitària i aigua freda de consum humà
- Pla d'autoprotecció
- Autorització municipal
- Fonts radioactives
- Accessibilitat
- No vull avaluar-ne cap

→ Marcant aquesta casella, el centre indica que no vol avaluar cap bloc de la dimensió.

Un cop el centre selecciona les àrees a avaluar, es van presentant, per ordre, els diversos blocs de seguretat elegits, amb el conjunt de qüestions que el componen. Cadascuna de les qüestions s'acompanya d'una breu explicació d'ajuda que perfil el significat de la qüestió i/o justifica el seu plantejament (veure imatge 5).

Imatge 5. Exemple de presentació de qüestió.

g! UAB Universitat Autònoma de Barcelona EDO Equip de Treball Organització

QÜESTIONARI PER A DIAGNOSTICAR LA SEGURETAT INTEGRAL EN CENTRES EDUCATIUS 0% 100%

4. EMMAGATZEMATGE DE PRODUCTES QUÍMICS TÍTOL DEL BLOC

* Existeix un espai específic per a emmagatzemar els productes de neteja? QÜESTIÓ

Escull una de les següents respostes

No Si OPCIONS DE RESPOSTA

? Els productes de neteja poden incloure matèries que siguin irritants, tòxiques, corrosives etc., per la qual cosa s'han d'emmagatzemar en un espai on no hi puguin accedir els alumnes. INFORMACIÓ D'AJUDA/ AMPLIACIÓ

Quan la resposta donada a la qüestió pressuposa l'existència d'un risc en el centre educatiu, automàticament es presenta un missatge de resposta en el qual es recullen propostes per a la millora de la seguretat, així com fonts d'informació addicional que es poden consultar en cas de dubte o de voler ampliar la informació proporcionada (veure imatge 6).

Imatge 6. Exemple de presentació de la proposta de millora i de fonts d'informació addicional.

* Els productes químics dels laboratoris es troben en armaris tancats amb clau?

Escull una de les següents respostes

No Si

? S'ha d'evitar que l'alumnat pugui accedir als productes químics del laboratori sense la presència i autorització d'un docent.

Ubicar els productes químics dels laboratoris en armaris tancats amb clau. PROPOSTA DE MILLORA

Més informació a: [NTP 725. Seguridad en el laboratorio: almacenamiento de productos químicos](#) FONTS D'INFORMACIÓ ADDICIONAL

Un cop complimentat tot el qüestionari, el centre accedeix a la darrera pantalla, en la qual se li indica que ha donat resposta a tot el qüestionari i té l'opció de generar el informe en 'pdf' (veure imatge 7):

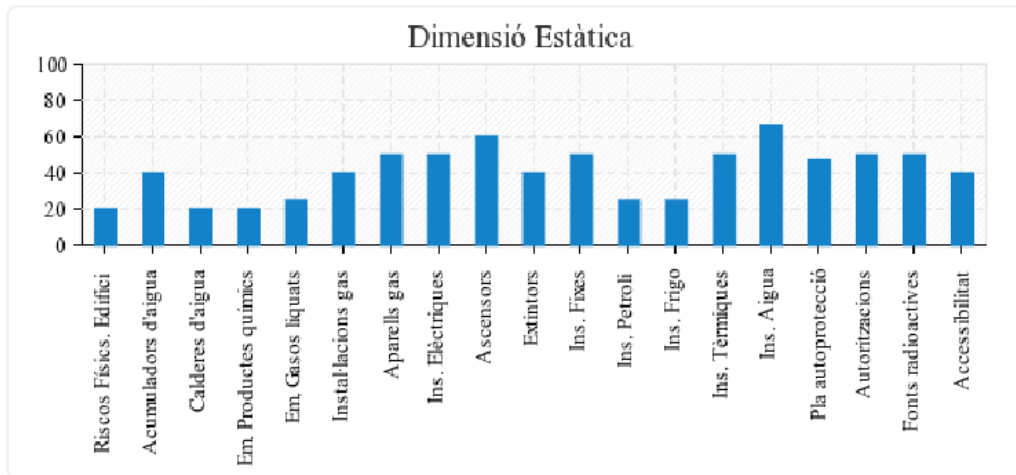
Imatge 7. Pantalla final. Opció per a generar el informe de resultats.

A complimentat totes les preguntes del qüestionari.

[Generar Informe PDF](#)

Selecció de l'opció "Generar Informe PDF" el centre obté un document en el qual, com ja s'ha indicat anteriorment, es sintetitzen, gràficament i en format taula, els resultats dels blocs de seguretat que el centre ha avaluat (veure imatge 8) i es recullen, en el cas que les puntuacions obtingudes així ho requereixin, mesures orientatives a implementar per tal de millorar les àrees de seguretat detectades com a deficientes².

Imatge 8. Exemple de presentació de resultats en format de gràfica i taula de resultats.

² A l'Annex en CD 9.4. – Exemple d'informe de resultats- se'n pot consultar un exemple.

DIMENSIONS	AMBITES DE SEGURETAT	RESULTATS CENTRE
ESTÀTICA	Riscos físics. Edifici	20
	Acumuladors d'aigua calenta	40
	Calderes d'aigua calenta sanitària o calefacció	20
	Emmagatzematge de productes químics	20
	Emmagatzematge de gasos líquats del petroli	25
	Instal·lacions de gas natural	40
	Aparells consumidors de gas	50
	Instal·lacions elèctriques de baixa tensió	50
	Ascensors i muntacàrregues	60
	Extintors	40
	Instal·lacions fixes (BIES, detectors, etc.)	50
	Instal·lacions petrolíferes d'ús propi	25
	Instal·lacions frigorífiques mitjanes	25
	Instal·lacions tèrmiques (calefacció i aire condicionat)	50
	Instal·lacions d'aigua calenta sanitària i aigua freda de consum humà	66
	Pla d'autoprotecció	47.13
	Autorització municipal	50
	Fonts radioactives	50
	Accessibilitat	40

Els centres poden donar resposta tantes vegades com vulguin al qüestionari, iniciant una nova enquesta. Durant el procés poden anar guardant la sessió, per evitar la pèrdua de respostes, així com per recuperar la sessió d'una enquesta ja iniciada.

4.2.5. Mesures per a la millora de la seguretat integral en centres educatius

A continuació recollim les mesures per a la millora de la seguretat integral en centres educatius i que són resultat directe d'altres investigacions prèvies realitzades pel Grup de Recerca EDURISC (Gairín *et al.* 2009, 2010). Les mesures es divideixen en:

- Mesures de cost baix: mesures que requereixen poc temps per a ser implementades.
- Mesures de cost de recursos humans: mesures que per a ser implementades requereixen l'ús de recursos.
- Mesures de cost alt: mesures que requereixen temps i recursos per a poder ser implementades.

Les mesures han de ser considerades indicacions per a la millora de la seguretat i, necessàriament, han de ser contextualitzades en cada centre.

Mesures per a la millora de la seguretat - Dimensió estàtica

GRUP	MESURES COST BAIX	MESURES COST RECURSOS HUMANS	MESURES COST ALT
Riscos físics. Assegurança			Contractar algun tipus d'assegurança per garantir la cobertura de les responsabilitats que es puguin derivar de possibles riscos o contingències.
Riscos físics. Patologia de les edificacions	Realitzar un control de tota la documentació de l'edifici i de les seves instal·lacions. Utilitzar el document "Llibre de manteniment del centre educatiu" editat pel Departament d'Educació, per vetllar pel bon estat de les instal·lacions i portar el control de totes les revisions normatives que cal realitzar.	Realitzar revisions ocular contínues sobre elements susceptibles de despreniment.	Contractar la revisió i manteniment de tots els elements físics de l'edifici i de les seves instal·lacions. Sol·licitar la inspecció (cada cinc anys) dels elements estructurals i ornamentals a tècnics qualificats. Sol·licitar la revisió, puntual, dels elements constructius en els quals s'hagi detectat possibles deterioraments o desperfectes, a personal tècnic qualificat.
Acumuladors d'aigua calenta	Portar un control de la documentació de la instal·lació.		Anar substituint progressivament els acumuladors antics, per uns que disposin d'aparells de control (termòstat) i desinfecció per xoc tèrmic.
Calderes d'aigua calenta sanitària o calefacció	Portar un control de la documentació de la instal·lació.		Anar substituint, progressivament, aquelles calderes que no compleixen amb la normativa vigent.
Emmagatzematge de productes químics	Etiquetar tots els recipients que contenen productes químics.	Sol·licitar als proveïdors de productes de neteja i/o laboratori les fitxes de dades de seguretat.	Destinar un espai tancat o armari amb clau per a l'emmagatzematge dels productes químics, ja siguin de neteja o de laboratori.
Emmagatzematge de gasos líquids del petroli	Registrar en el llibre de manteniment les intervencions efectuades. Portar un control de la documentació de la instal·lació.		Contractar el manteniment de la instal·lació a una empresa autoritzada.

GRUP	MESURES COST BAIX	MESURES COST RECURSOS HUMANS	MESURES COST ALT
Instal·lació de gas natural	Garantir que la instal·lació passa la revisió obligatòria cada quatre anys. Registrar en el llibre de manteniment totes les intervencions efectuades en la instal·lació. Portar un control de la documentació de la instal·lació.		Contractar el manteniment de la instal·lació a una empresa autoritzada.
Aparells consumidors de gas	Garantir que la instal·lació, així com tots els aparells, disposen de l'autorització corresponent. Portar un control de la documentació de la instal·lació.		Contractar el manteniment de la instal·lació a una empresa autoritzada.
Instal·lació elèctrica de baixa tensió	Registrar totes les intervencions que es realitzin en la instal·lació. Portar un control de la documentació de la instal·lació.	En cas que la gestió de la instal·lació recaigui en l'ajuntament, cal reclamar al mateix l'actualització de la instal·lació en cas d'insuficiència de la potencia instal·lada, o si s'han de fer modificacions posteriors a la seva posada en servei.	Sol·licitar una inspecció per a garantir la seguretat de la instal·lació a una entitat col·laboradora de l'administració (EIC).
Ascensors i muntacàrregues	Registrar en el llibre de manteniment totes les intervencions efectuades sobre els equips. Portar un control de la documentació de la instal·lació.		Contractar el manteniment dels equips a una empresa autoritzada.
Extintors	Registrar tant les operacions de manteniment visual realitzades pel personal del propi centre, com les operacions de manteniment realitzades per l'empresa autoritzada. Portar un control de la documentació de la instal·lació.	Designar a una persona del centre la comprovació visual, i cada tres mesos, de l'estat de la càrrega de l'extintor, l'ampolla i les seves parts.	Instal·lar extintors en les dependències del centre, segons la normativa vigent. Contractar el manteniment dels extintors a una empresa autoritzada.
Instal·lacions fixes (BIE, detectors,...)	Registrar totes les operacions realitzades per l'empresa de manteniment. Portar un control de la documentació de la instal·lació.	Designar a una persona del centre la comprovació visual de la instal·lació.	Contractar el manteniment de la instal·lació a una empresa autoritzada.

GRUP	MESURES COST BAIX	MESURES COST RECURSOS HUMANS	MESURES COST ALT
Instal·lacions petrolíferes d'ús propi	Registrar totes les operacions que es realitzin en la instal·lació. Portar un control de la documentació de la instal·lació.		Sol·licitar a l'empresa instal·ladora del dipòsit la documentació de la instal·lació (projecte visat de la instal·lació, inscripció de la instal·lació a indústria i autorització de posada en servei). Sol·licitar a una Entitat d'Inspecció i control (ECA o ICICT) la realització de la revisió periòdica de la instal·lació.
Instal·lacions frigorífiques mitjanes	Registrar en el llibre de manteniment les operacions i revisions que es realitzin en la instal·lació. Portar un control de la documentació de la instal·lació.		Sol·licitar a l'empresa instal·ladora la documentació de la instal·lació (certificat final d'obra, autorització de posada en servei, butlletí de reconeixement). Sol·licitar a una Entitat d'Inspecció i control (ECA o ICICT) la realització de la revisió periòdica de la instal·lació.
Instal·lacions tèrmiques (calefacció i aire condicionat)	Registrar totes les operacions i revisions que es realitzin en la instal·lació. Portar un control de la documentació de la instal·lació.		Contractar el manteniment de les instal·lacions a una empresa autoritzada, en cas que les instal·lacions sobrepassin els valors establerts en el Reglament d'Instal·lació Tèrmiques.
Instal·lació d'aigua calenta sanitària i aigua freda de consum humà	Registrar en el llibre de manteniment totes les operacions realitzades en la instal·lació, tant les realitzades per personal del propi centre com les realitzades per l'empresa de manteniment contractada. Portar un control de la documentació de la instal·lació.	Designar a una persona del centre educatiu les tasques periòdiques de control de la instal·lació: - Obrir, periòdicament, punts d'aigua no utilitzats habitualment. - Purgar, periòdicament, el fons dels acumuladors d'aigua i les vàlvules de drenatge de les canonades. - Revisar, periòdicament, l'estat de conversació i neteja dels acumuladors, dipòsits d'aigua freda i punts terminals. - Comprovar, periòdicament, la temperatura de l'aigua dels dipòsits.	Contractar el manteniment de les instal·lacions a una empresa autoritzada. Sol·licitar les desinfeccions anuals de les instal·lacions d'aigua a una empresa autoritzada. Sol·licitar a l'empresa de manteniment o a un laboratori la realització anual de la prova per a la determinació de la legionel·losi.

GRUP	MESURES COST BAIX	MESURES COST RECURSOS HUMANS	MESURES COST ALT
Pla d'autoprotecció	Realitzar exercicis o simulacres periòdics de comprovació de l'efectivitat del Pla d'autoprotecció. Col·locar en tots els espais del centres i en un lloc visible els plànols "vostè està aquí", així com les indicacions de les sortides, recorreguts d'evacuació i sistemes de protecció contra incendis.	Elaborar i revisar periòdicament el Pla d'autoprotecció del centre educatiu. Programar, implementar i avaluar els exercicis o simulacres periòdics per a comprovar l'efectivitat del Pla d'autoprotecció del centre. Elaborar i actualitzar els directoris telefònics d'emergència. Elaborar i mantenir actualitzats els plànols "vostè està aquí", amb indicació de les sortides, recorreguts d'evacuació i sistemes de protecció contra incendis. Incloure la cultura de l'autoprotecció en els continguts curriculars.	
Autorització municipal	Sol·licitar una còpia de les autoritzacions a l'ajuntament de la localitat: - Autorització municipal de funcionament d'acord amb el que disposa la Llei 3/1998 d'intervenció integral de l'administració ambiental. - Autorització municipal de funcionament d'acord amb el que disposa el Decret 2414/1961 d'aprovació del reglament d'activitats molestes, insalubres, nocives i perilloses. - Autorització de primera ocupació. - Autorització municipal d'obra d'edificació. Portar un control de la documentació de l'edifici.		Iniciar els tràmits necessaris per a sol·licitar les autoritzacions municipals corresponents.

GRUP	MESURES COST BAIX	MESURES COST RECURSOS HUMANS	MESURES COST ALT
Fonts radioactives	Recordar als responsables de manteniment del centre educatiu, que en cas de substitució o eliminació d'algun detector iònic, l'empresa encarregada d'aquesta tasca ha de portar el detector eliminat o substituït a un gestor autoritzat del residu.	Centres que disposen de parallamps: observar que les parts exposades dels parallamps, tals com el comptador, en cas que existeixi, i el cable de descàrrega, estan en bones condicions.	Centres que disposen de parallamps: encarregar el manteniment del mateix a una empresa externa especialitzada, per tal de garantir el seu bon funcionament i assegurar l'adequació del parallamps a la normativa vigent.
Accessibilitat	Promoure normes i procediments interns per a l'eliminació de les barreres i la promoció de l'accessibilitat. Introduir el paràmetre de l'accessibilitat en els projectes de reforma o ampliació de les instal·lacions.	Realitzar una auditoria interna sobre condicions d'accessibilitat del centre.	Sol·licitar al Departament d'Educació o a una empresa externa la realització d'una auditoria d'accessibilitat. Fomentar l'adquisició i ús d'elements de suport complementaris (ajuts i serveis auxiliars per a la comunicació, sistemes de suport a la comunicació oral, sistemes augmentatius i alternatius, llenguatge de signes, entre d'altres).

Mesures per a la millora de la seguretat - Dimensió estàtica

GRUP		MESURES COST BAIX	MESURES COST RECURSOS HUMANS	MESURES COST ALT
Trànsit i circulació	Exterior	Sol·licitar als responsables municipals la màxima senyalització horitzontal i vertical a l'entorn del centre educatiu. Sol·licitar la instal·lació de semàfors en les vies d'accés al centre, amb programació per a les sortides i entrades dels alumnes al centre educatiu. Sol·licitar als responsables municipals l'habilitació d'espais d'espera protegits. Sol·licitar la presència de la Policia local o municipal en les hores d'entrada i sortida.	Designar a personal del centre la vigilància i control de les portes d'entrada i sortida durant les hores d'entrada i sortida dels alumnes. Programar xerrades periòdiques en horari escolar sobre circulació i comportament a la via pública. Convidar als responsables municipals de seguretat viària i regulació del trànsit a impartir cursos de formació als alumnes. Iniciar als alumnes en els principis de circulació i conducció de vehicles (Parcs de circulació i Mossos d'Esquadra).	Sol·licitar als responsables municipals l'adequació i senyalització de les passeres, zones d'accés i zones per a la circulació de cadires de rodes.
	Interior	Prohibir la circulació de vehicles a l'interior del recinte escolar, principalment durant les hores d'entrada i sortida dels alumnes.		Separar la zona de circulació de vehicles de la zona de circulació de vianants. Supressió de barreres arquitectòniques en tot l'àmbit intern del centre.

GRUP	MESURES COST BAIX	MESURES COST RECURSOS HUMANS	MESURES COST ALT
Transport escolar	Portar un registre de la documentació dels vehicles utilitzats pel transport escolar, en cas de que aquest es realitzi amb mitjans propis del centre. Control de les assegurances dels vehicles utilitzats per qualsevol tipus de transport d'alumnes. Controlar que els vehicles contractats per al transport d'alumnes compleixen amb la normativa. Sol·licitar la presència de la Policia local en les hores d'arribada i sortida dels vehicles.	Designar a personal del centre educatiu encarregats de la vigilància dels alumnes durant l'embarcament, durada del trajecte i desembarcament dels vehicles. Assegurar la presència del personal necessari en totes les ocasions que el centre educatiu contracti serveis de transport esporàdic o permanent. Sol·licitar, si cal, la presència d'acompanyants de l'AMPA en les sortides extraescolars.	Contractar personal especialitzat (monitors) en totes aquelles sortides en les que no es cobreixi raonablement la vigilància dels alumnes per part del personal del centre educatiu. Subscriure assegurances privades per cobrir els riscos de responsabilitat civil i danys del personal del centre que acompanyen als alumnes durant les sortides culturals o de lleure.
Recollida d'alumnat	Regular la recollida de l'alumnat (horari, lloc, etc.), reflectint les mesures en el Reglament de Règim Intern. Elaborar un document normalitzat, de fàcil accés als pares o tutors legals, que faciliti el control de les persones que tenen permís per a recollir l'alumnat a la sortida de l'escola. Disposar d'un document normalitzat d'autorització, de fàcil accés als pares o tutors legals, per al control de la recollida esporàdica dels alumnes durant la jornada escolar.	Establir responsables del control del lliurament dels alumnes als pares, tutors legals o persones expressament autoritzades per aquests.	

GRUP	MESURES COST BAIX	MESURES COST RECURSOS HUMANS	MESURES COST ALT
Seguretat física: Robatori/ Elements de custòdia física	Condicionar un despatx o sala tancada per a la custòdia dels objectes susceptibles de robatori (diners, portàtils, etc.). No deixar objectes sensibles en dependències que siguin de fàcil accés des de l'exterior o que no estiguin tancades amb clau.	Impartir cursos de formació en seguretat pel personal del centre, amb instruccions per evitar o minimitzar el risc de robatori. Formar a alumnes i pares sobre mesures mínimes d'autoprotecció per evitar robatoris (custòdia de documents, tancament amb clau de portes i finestres, etc.).	Instal·lar mesures de protecció física a les finestres (reixes i/o vidres de seguretat). Instal·lar portes blindades en els accessos al centre. Instal·lar sistemes electrònics de protecció, connectats a una central d'alarmes, a portes i finestres. Instal·lar una caixa forta homologada per a la custòdia de material sensible.
Seguretat física. Protecció dades: documents i informació documental sensible	Mantenir els expedients acadèmics, amb dades personals, sota clau i aquesta en poder de personal autoritzat expressament (responsable de les dades). Evitar deixar a l'abast de personal extern documents dels quals se'n pugui extreure informació dels alumnes o dels pares.	Tancar les aules i sales de professors amb clau fora de les hores lectives o amb el centre tancat (nits, caps de setmana, etc.). Custodiar la documentació del personal docent en llocs tancats amb clau.	Instal·lar armaris adequats per a la custòdia de documentació amb informació privada.
Seguretat física: Protecció de dades: dades informàtiques	Mantenir tots els ordinadors amb accés a informació privada sota contrasenyes d'accés, de manera que a les dades privades d'alumnes, famílies, personal del centre, etc. només s'hi pugui accedir amb contrasenya autoritzada per la direcció.	Canviar periòdicament les contrasenyes d'accés als ordinadors de treball, mantenint un registre de claus d'identificació a disposició i responsabilitat de la direcció.	Instal·lar mitjans de sujecció amb protecció electrònica en els ordinadors del centre. Contractar programes de protecció de dades informàtiques, amb comprovacions automàtiques i control d'accés a les dades privades.

GRUP	MESURES COST BAIX	MESURES COST RECURSOS HUMANS	MESURES COST ALT
Seguretat física. Control d'accés	Disposar d'una relació actualitzada dels responsables de les claus del centre. Canviar els panys del centre en cas d'acomiadament d'alguna de les persones que tenien accés a les claus d'aquest. Impedir l'accés al centre de persones desconegudes que no s'identifiquin fefaentment abans de fer-ho. Mantenir les portes d'accés al centre tancades en hores lectives i controlar que la seva obertura només la dugui a terme personal autoritzat.	Mantenir una observació permanent de les persones que circulen per l'interior del recinte escolar, comunicant immediatament la presència d'alguna persona desconeguda.	Instal·lar detectors de presència (volumètrics i/o biomètrics) connectats a una central d'alarmes. Instal·lar sistemes de control d'accés.
Protecció anti-intrusió	En cas que persones desconegudes repetidament siguin vistes al voltant del centre educatiu, contactar amb les Forces de Seguretat. Sol·licitar la realització de rondes periòdiques a la Policia local o municipal.	Comprovar visualment i periòdicament les portes d'accés al centre per detectar indicis de manipulació o forçament.	Instal·lar reixes de protecció a les finestres del centre. Instal·lar portes blindades en els accessos al centre. Garantir que qualsevol porta pugui ser oberta des de l'interior.
Protecció anti-intrusió: Protecció electrònica		Comprovar periòdicament el correcte funcionament dels sistemes de protecció electrònics (alarmes, sensors, avisadors, etc.).	Instal·lar un sistema d'alarmes complet, controlat per una central d'alarmes i aquesta connectada a una central receptora amb control 24 hores del servei i del seu manteniment.
Protecció anti-intrusió: Vídeogravació de seguretat		Comprovar, un cop per setmana, que les imatges enregistrades són correctes i serveixen per a una hipotètica identificació.	Instal·lar un sistema complet de captació i emmagatzemament d'imatges.

GRUP		MESURES COST BAIX	MESURES COST RECURSOS HUMANS	MESURES COST ALT
Protecció contra actes violents		Informar a tota la comunitat educativa sobre aquelles circumstàncies que puguin afectar la seguretat del centre educatiu (atracaments a l'entorn, agressions, presència de bandes juvenils, etc.). Mantenir informació visual, consells d'actuació, mesures de prevenció gràfica, etc. en tot el centre. Sol·licitar la presència de les Forces de Seguretat, especialment en les hores d'entrada i sortida dels alumnes.	Formar i informar al personal del centre, alumnes i pares, sobre mesures que poden prendre per prevenir actes violents o detectar la presència de persones sospitoses a l'interior o en les immediacions del centre educatiu.	Instal·lar mecanismes d'avís (pulsadors d'alarma, avisadors acústics o altres) per avisar de possibles situacions de perill.
Tecnologies de la Informació i la Comunicació	Internet	Realitzar campanyes sobre normes bàsiques de seguretat informàtica i hàbits saludables d'ús de les TIC. Dissenyar i difondre un protocol d'ús de les TIC en el centre educatiu.	Formar al professorat, alumnat i famílies sobre riscos precaucions i mesures de seguretat envers l'ús de les TIC. Designar un responsable de la revisió i manteniment dels equips informàtics.	Instal·lar sistemes de control d'accés i ús dels equips informàtics del centre, sobretot en aquells equips que habitualment siguin utilitzats pels alumnes.
	Mòbils	Regular l'ús del telèfon mòbil en les instal·lacions del centre educatiu. Realitzar campanyes d'ús responsable del telèfon mòbil. Dissenyar i difondre un protocol d'ús del telèfon mòbil en el centre educatiu.		

GRUP	MESURES COST BAIX	MESURES COST RECURSOS HUMANS	MESURES COST ALT
Protecció contra el tràfic i consum de drogues	Instal·lar una bústia per tal de rebre informació de possibles casos de tràfic i consum de drogues en l'interior del centre educatiu, permetent mantenir l'anonimat dels denunciants. Realitzar campanyes informatives sobre els perills del consum de drogues, tabac i alcohol, així com campanyes anti-publicitàries que remarquin el perill del consum d'aquestes substàncies. Elaborar un protocol sobre els passos a seguir si es detecten casos de tràfic i consum de drogues en el centre educatiu. Sol·licitar, periòdicament, a les Forces de Seguretat o a la Policia local o autonòmica, informació sobre casos de tràfic i consum de drogues en les immediacions del centre educatiu. Informar a les Forces de Seguretat de sospites sobre casos de tràfic i consum de drogues en el centre. Col·laborar amb els agents socials del barri en la identificació de possibles casos de tràfic i consum de drogues en les immediacions del centre educatiu. Sol·licitar a les autoritats competents la presència d'agents que actuïn de manera preventiva i dissuasòria.	Implicar a tota la comunitat educativa en cursos i xerrades de formació, comptant amb el suport d'associacions de prevenció del consum de drogues i agents de l'ordre. Organitzar xerrades formatives i informatives per al personal docent per a la prevenció i la detecció del tràfic i consum de drogues. Organitzar xerrades amb l'alumnat, durant les hores lectives, amb suport del personal tècnic en formació i prevenció del tràfic i consum de drogues. Organitzar reunions periòdiques amb les famílies dels alumnes per formar-los en prevenció del tràfic i consum de drogues, alcohol i tabac, incloent la presència de personal tècnic de les Forces de Seguretat o Cossos d'investigació i persecució del tràfic. Formar al personal de neteja per tal que aquest sigui capaç de detectar restes indicatives de consum en el centre. Designar un responsable del control del possible tràfic i consum de drogues en el centre educatiu, que observi els hàbits de comportament dels alumnes. Intercanviar informació amb pares i personal docent sobre alumnes que consumeixen drogues, tabac o alcohol.	Eliminar zones poc controlades, dins el centre, on sigui factible el tràfic o consum. Informar als Mossos d'Esquadra, en cas que es tingui la certesa de que hi ha tràfic o consum a l'interior del centre, per a identificar els responsables o detectar els dipòsits de subministrament. Instal·lar detectors de fum, d'alta sensibilitat (semblants al que s'instal·len a hotels), als lavabos i dependències apartades, amb connexió a avisadors òptics o acústics, situats en zones on hi hagi vigilància o presència contínua de personal del centre.

GRUP		MESURES COST BAIX	MESURES COST RECURSOS HUMANS	MESURES COST ALT
Prevenició contra la inseguretat social	Exclusió social	Realitzar campanyes d'integració social, adreçades als alumnes i als familiars, mitjançant informació gràfica i documental. Informar en els diversos idiomes dels familiars dels alumnes les activitats que es realitzen en el centre, sense excloure com a llengua vehicular bàsica, el català. Sol·licitar la col·laboració dels Consolats dels diferents països representats en el ventall escolar del centre en el procés d'integració.	Realitzar trobades amb els alumnes i familiars, amb la cobertura de l'AMPA per tal de fomentar el coneixement dels diferents grups socials que integren el ventall pluricultural del centre. Reclamar a l'AMPA que integri en la seva Junta totes les ètnies representades pels alumnes del centre.	Programar actes interculturals (música, literatura, dansa, etc.) que incloguin les diferents cultures d'origen dels alumnes del centre. Programar viatges culturals o d'estudis a d'altres comunitats autònomes o països d'origen dels alumnes del centre, segons les diferents ètnies i procedències de l'alumnat.
	Violència física	Instal·lar una bústia a l'interior del centre on es puguin dipositar denúncies de possibles agressions físiques o verbals. Establir una adreça de correu electrònic on poder comunicar actes violents que es puguin produir en el centre. Denunciar sistemàticament, com a part perjudicada, a les Autoritats qualsevol acte de violència realitzat per alumnes o familiars contra altres alumnes o personal del centre. Fer públiques les sancions preses contra alumnes del centre per actes de violència física o verbal. Incloure en el historial escolar els	Coordinar amb pares i professors les informacions rebudes sobre alumnes que han patit violència física o verbal. Transmetre a tot el personal del centre les possibles actuacions violentes realitzades per alumnes o familiars contra altres alumnes o personal adscrit. Convocar reunions conjuntes del personal del centre i l'AMPA on s'informin dels actes de violència física o verbal que es produeixin al centre així com de les mesures i sancions imposades. Sol·licitar a personal del Departament d'Educació la realització de formació per a la prevenció i eradicació de la	Aplicar, estrictament, el Decret 279/2006, de 4 de juliol, sobre drets i deures de l'alumnat i regulació de la convivència en els centres educatius no universitaris de Catalunya. Contractar assistència tècnica i professional per donar suport a les denúncies que puguin comportar actuacions legals, contra alumnes o familiars, per agressions o violència física i verbal sofertes per altres alumnes o personal del centre. En cas de presència d'armes o objectes perillosos, instal·lar un sistema de detecció de metalls o armes, susceptible de ser utilitzats per escorcollar alumnes o familiars que

GRUP		MESURES COST BAIX	MESURES COST RECURSOS HUMANS	MESURES COST ALT
		Sol·licitar la presència policial en actes que puguin derivar en violència, segons actuacions anteriors per part de familiars o alumnes en situacions similars, de possible tensió o amb antecedents de violència.	alumnes que hagin mostrat actituds violentes o amb antecedents de violència a altres centres o en llocs públics.	
	Violència psicològica	Identificar alumnes que puguin ser subjecte passius de violència psicològica, assetjament o “bullying”. Sol·licitar als centres de procedència dels alumnes informes de possible assetjaments patits o realitzats. Instal·lar una bústia de denuncia de possibles actes d’assetjament sofert per alumnes del centre, garantint la seva confidencialitat. Realitzar campanyes informatives, amb cartells i imatges, per tal de que es denunciïn els possibles cassos d’assetjament. Fer públics al centre els cassos d’assetjament, assenyalant els culpables i el càstig impartit.	Contrastar entre tots els estaments docents del centre les possibles llistes d’alumnes que, per les seves característiques físiques o psicològiques, poden ser objecte d’assetjament. Contrastar i fer seguiment, per part de tot el personal docent del centre, dels possibles alumnes que per les seves característiques o antecedents poden ser subjectes actius d’assetjament. Informar i formar al personal del centre sobre com detectar possibles cassos d’assetjament, els possibles subjectes passius o actius i les mesures de correcció o sanció a aplicar.	Mesures correctores: - Demanar assessorament a la Inspecció d’Educació i a la Unitat de Suport a la Convivència Escolar (USCE) en els casos que es consideri oportú. - Oferir formació i informació professional psicològica (psicòlegs, sociòlegs, consellers de família, etc.) als alumnes sancionats per practicar la violència psicològica.
	Risc físic dels alumnes	Mantenir el centre educatiu ordenat, net i lliure d’obstacles. Mantenir ordenat el material esportiu.	Realitzar una auditoria interna per a la identificació d’elements que puguin comportar un risc pel personal docent, no docent i alumnat i qualsevol altre persona que accedeixi al centre. Nomenar un encarregat de la revisió i manteniment dels elements lúdics del centre.	Sol·licitar la realització d’una avaluació de riscos físics.

GRUP	MESURES COST BAIX	MESURES COST RECURSOS HUMANS	MESURES COST ALT
Risc físic del personal docent	Ventilar regularment els espais del centre, per evitar els ambients secs i amb pols. Definir mesures preventives per evitar la presència de riscos que augmenten la possibilitat de que el professorat pateixi patologies oculars i vocals.	Realitzar una auditoria interna per a la identificació d'elements que puguin comportar un risc pel personal docent, no docent i alumnat i qualsevol altre persona que accedeixi al centre. Formar al personal docent per tal que conegui i adopti mesures preventives per disminuir el risc de patir patologies oculars i vocals.	Instal·lar mecanismes de ventilació i humificadors. Sol·licitar la realització d'una avaluació de riscos físics.
Risc psicosocial del personal docent	Elaborar un Pla de mesures orientat a la prevenció del risc psicosocial del professorat. Elaborar el Projecte de Convivència, document que recull totes aquelles accions encaminades a millorar la convivència en el centre educatiu.		Sol·licitar la realització d'una avaluació de riscos psicosocials.
Risc ergonòmic del personal docent		Realitzar una auditoria interna per a la identificació d'elements que puguin comportar un risc ergonòmic pel personal docent. Formar al personal docent per tal de que adopti hàbits posturals saludables.	Sol·licitar la realització d'una avaluació de riscos ergonòmics. Modificar el espais per tal que siguin ergonòmicament adequats. Dotar al centre de materials ergonòmics, substituint aquells que no es considerin adequats.
Equip dirigent i personal responsable d'activitats de lleure		Contactar al personal necessari per tal de complir amb el Decret 137/2003, de 10 de juny, de regulació de les activitats en el temps lliure.	

GRUP	MESURES COST BAIX	MESURES COST RECURSOS HUMANS	MESURES COST ALT
Farmaciola escolar	Dotar al centre educatiu de farmaciola escolar que inclogui tots aquells materials necessaris per a la realització d'unes primeres cures. Elaborar un document en el qual hi figurin tots els telèfons d'urgència i emergència i distribuir-lo entre tot el professorat, deixant còpies en punts estratègics. Elaborar i difondre un protocol d'actuació a seguir en cas d'accident d'alumne o personal del centre.	Designar una persona del centre educatiu encarregada de revisar periòdicament el contingut de la farmaciola i de reposar el seu contingut.	
Dispensa de medicaments	Establir una política de dispensa de medicaments i difondre-la entre tota la comunitat educativa. Sol·licitar sempre als pares o tutors legals la presentació de la corresponent autorització, juntament amb la recepta o informe del metge, en cas que el personal del centre hagi d'administrar algun tipus de medicament. Destinar un espai específic per a la custòdia de la medicació dels alumnes.	Designar una persona del centre educatiu responsable de la custòdia i administració de la medicació dels alumnes. Designar una persona del centre educatiu encarregada del control de la documentació (autoritzacions) de dispensa de medicaments.	

5. CONCLUSIONS

La seguretat integral no pot ser una qüestió que es deixi de banda en el funcionament diari dels centres educatius. Les mancances estructurals, la falta de manteniment de les instal·lacions, les baixes laborals, els accidents dels alumnes, etc. no es poden considerar fets puntuals i naturals, ans al contrari, la seguretat ha de ser objecte d'atenció i preocupació per part dels responsables: la titularitat del centre i els equips directius.

En aquest sentit, la seguretat integral ha d'entrar a formar part de les tasques ordinàries de gestió del centre educatiu. És cert que en l'actualitat ja es realitzen accions encaminades a garantir la seguretat i la salut de la comunitat educativa, com les que fan referència a la revisió i manteniment de les instal·lacions, a la cura de la salut laboral del professorat o els programes per a la promoció de la convivència en l'entorn escolar, però totes aquestes accions encara depenen molt del grau de sensibilitat i iniciativa de l'equip directiu. Sense un equip directiu sensibilitzat cap als temes de seguretat és molt difícil que es duguin a terme accions preventives, de manera que la falta d'interès provoca que les actuacions enfront als perills siguin merament reactives, pensant en la seguretat quan ocorre un accident i/o un fet pel qual s'han de lamentar danys.

Per a que els centres educatius es dugui a terme una autèntica tasca preventiva i de gestió de la seguretat integral és necessari iniciar un procés de conscienciació i reflexió, principalment dels equips directius, que són els que tenen responsabilitat i autoritat dins dels centres educatius per involucrar tota la comunitat educativa. Cal que els equips directius coneguin què passa en el centre educatiu en relació a la prevenció i la seguretat per a poder engegar accions encaminades a la promoció de la seguretat.

Donat que els coneixements sobre aquest àmbit segueixen sent escassos i que són moltes les activitats que diàriament han de ser ateses pels equips directius, el desenvolupament d'instruments com el dissenyat en el marc de la recerca presentada, tenen una elevada utilitat. El Qüestionari d'Autoavaluació EDURISC facilita que els mateixos comptin amb una eina de fàcil aplicació, que els aporta resultats concrets sobre els quals reflexionar i els ofereix mesures orientatives per a millorar en aquells àmbits de seguretat en les quals es detecten deficiències.

El instrument que hem presentat no pretén aportar solucions o receptes màgiques als problemes de seguretat integral que presenten els centres educatius, sinó que el seu objectiu és posar al servei de la comunitat educativa un instrument que permeti:

- a) Comptar amb una anàlisi el més exhaustiu possible sobre el nivell de seguretat dels centres educatius, permetent tant una auditoria completa del centre en aquest àmbit o de blocs concrets, segons les necessitats i inquietuds que tinguin els centres en cada moment;
- b) Comptar amb una eina que faciliti el inici de processos de millora dirigits a l'optimització de les condicions de seguretat i salut dels centres educatius;

- c) Contribuir a l'augment de la consciència sobre la necessitat d'adoptar mesures preventives dirigides a l'assegurament d'ambients segurs i saludables en els centres educatius, fomentant la cultura preventiva entre la comunitat educativa.

Creiem que amb el Qüestionari d'Autoavaluació EDURISC es contribueix a augmentar el coneixement del personal educatiu en l'àrea de seguretat en centres educatius. Difícilment un centre pot esdevenir segur i fer front de forma satisfactòria a les situacions d'emergència, si no coneix quins són els principals riscos que afecten al seu centre i té engegats plans de millora per a resoldre situacions que poden esdevenir un risc per als usuaris. En aquest sentit, doncs, el instrument permet als centres elaborar el seu propi diagnòstic sobre seguretat a partir del qual planificar i desenvolupar accions concretes encaminades a la millora de les condicions generals de seguretat i salut del centre (tant físiques, com psíquiques com socials), així com dels processos de gestió de la seguretat. Per altra banda, cal dir, que la recollida de dades de diversos centres és una font rica d'informació per a conèixer els punts forts i febles que presenten els centres educatius catalans en matèria de seguretat integral, permetent plantejar accions col·lectives en cas de que es detectin deficiències generalitzades.

El qüestionari també és una font per a la formació del personal dels centres educatius, a la vegada que contribueix al inici de processos de reflexió tant individuals (Què puc fer per a què les meves actuacions diàries siguin més segures?; Què puc fer per a contribuir a millorar les condicions de seguretat i salut del meu centre educatiu?), com col·lectius (Quines són les mesures i actuacions preventives més idònies per a que el centre educatiu es converteixi en un entorn segur i saludable per a tota la comunitat educativa?) (Díaz, 2010a), reflexions que desembocaran en un augment de la sensibilitat i la inquietud per crear condicions segures i saludables en els centres educatius, contribuint a l'enfortiment de la cultura preventiva entre el professorat. Si el professorat adopta els valors, creences i pràctiques pròpies de la cultura preventiva, les seves actuacions sempre estaran impregnades d'aquests, afavorint el traspàs de comportaments i hàbits segurs i saludables entre l'alumnat, que vagin més enllà del recollit en els documents institucionals (Projecte Educatiu, Projecte Curricular de centre, Reglament de Règim Intern, entre d'altres).

Creiem que els processos autoavaluatius fomenten la millora interna de les institucions educatives, al implicar al professorat en els processos de diagnòstic i en la delimitació dels plans de millora. Serà a partir de la implicació del personal en els processos d'avaluació de la seguretat i de la concreció de mesures, plans, programes, activitats, etc., comptant amb la participació de tota la comunitat educativa, que s'afavorirà una cultura de la prevenció personal i contextualitzada a la realitat de cada institució, contribuint a la formació d'una societat més conscienciada, compromesa i implicada amb la seguretat i la salut.

La resposta al Qüestionari d'Autoavaluació EDURISC hauria de servir al centre per millorar en els aspectes de seguretat integral i avançar en l'establiment de la cultura de la seguretat integral. Aquest fet requereix el impuls de processos de canvi i, en relació a aquest fet, són diverses les propostes realitzades, però, en general, els elements i processos que es consideren són similars. Un possible model d'intervenció consideraria cinc moment d'intervenció (Gairín *et al.* 2009), i es basaria en la proposta denominada de Revisió Basada en l'Escola (RBE), estratègia de desenvolupament de la millora escolar. La

RBE contempla un esquema de treball en cinc fases que han de permetre la institucionalització i, per tant, la permanència dels canvis (veure quadre 8). En aquest sentit, cal considerar, també d'altres factors: la participació i col·laboració dels implicats en el canvi, la negociació dels canvis, la planificació del procés, la implantació de mesures de seguiment i millora permanent i l'adopció d'actuacions front a les resistències al canvi.

Quadre 8. Fases de la Revisió Basada en l'Escola (a partir de Gairín et al. 2009).

Fase de preparació o inici	▪ Identificar el problema general. ▪ Sensibilitzar sobre la necessitat de solucionar el problema general. ▪ Implicar en la problemàtica: participació, negociació i compromís. ▪ Preparar per la intervenció: formació.
Fase de revisió inicial	▪ Identificar el problema específic. ▪ Planificar com i quan es realitzarà la recollida d'informació. ▪ Decidir quins seran els informants. ▪ Preparar els instruments de recollida d'informació. ▪ Analitzar la informació. ▪ Redactar el informe i reflexionar i discutir conjuntament els resultats. ▪ Decidir si continuar amb el procés de revisió.
Fase de revisió específica	▪ Focalitzar: decidir prioritat d'acció. ▪ Planificar el procés: (per què, qui, com es realitzarà, quan, qui estarà implicat, suport extern, etc.). ▪ Mobilitzar els recursos necessaris. ▪ Formar per actuar. ▪ Decidir si continuar amb el procés de revisió.
Fase de desenvolupament i implementació	▪ Desenvolupar el pla. ▪ Establir mecanismes de seguiment i avaluació. ▪ Intervenir quan es detectin disfuncions. ▪ Mesurar el impacte. ▪ Decidir si continuar amb el procés de revisió.
Fase d'institucionalització	▪ Analitzar els efectes de l'assumpció dels canvis en el centre educatiu. ▪ Assumir les opcions adoptades com a opcions del propi centre.

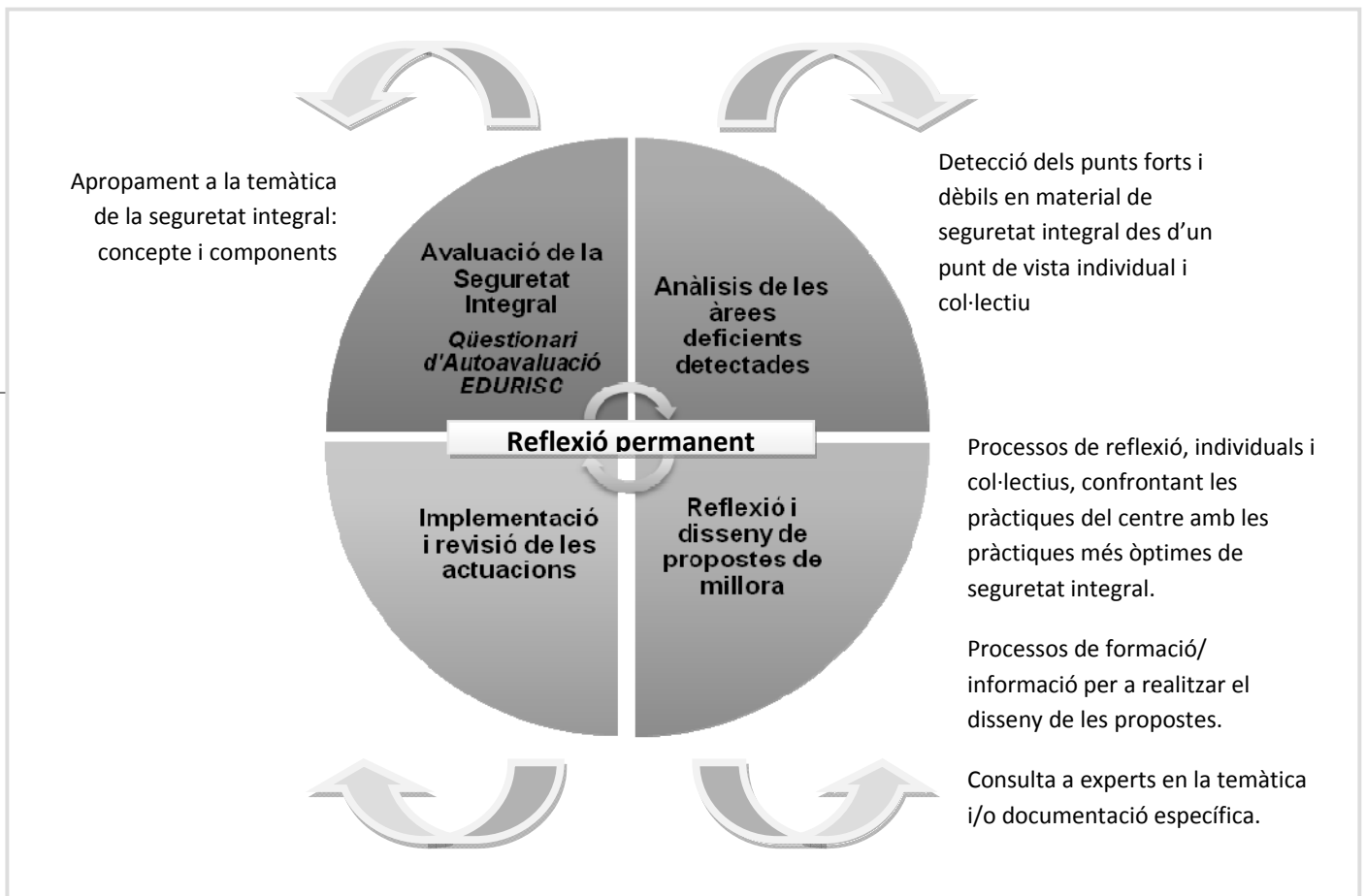
En base a l'anterior, podem dir que per millorar la seguretat integral en els centres educatius, i prenent com a base el model de Revisió Basada en l'Escola, els passos a seguir en un centre educatiu haurien de ser, orientativament, els següents (a partir de Gairín et al. 2009):

1. L'equip directiu o la persona responsable de la prevenció de riscos laborals pren la decisió de fer ús del Qüestionari d'Autoavaluació EDURISC, accedint a l'aplicatiu, realitzant el diagnòstic i revisant el informe de resultats que se'n deriva.
2. L'equip directiu o la persona responsable de la prevenció de riscos laborals introdueix a l'informe les observacions que cregui pertinents en base a l'organització i funcionament del propi centre.

3. L'equip directiu determina el nivell de difusió que s'ha de donar als resultats del informe i estableix mecanismes per a la millora de la seguretat en base a la mesures de millora proposades en el informe que genera l'aplicatiu. En tot cas, cal considerar que s'haurà d'informar a tot el personal o membre de la comunitat educativa que es vegi implicat en els mecanismes per a la millora que siguin establerts.
4. L'equip directiu, juntament amb la resta de personal que es decideixi implicar, elabora el Pla per a la millora de la seguretat integral, contemplant les diverses accions a dur a terme, prioritzant-les en base a criteris, com per exemple: instàncies que han d'implicar-se (Cal comptar amb l'ajuda d'institucions externes?); costos (Quins costos econòmics, de recursos humans, etc. comporta la implementació de l'acció?); o el temps (Les accions es poden implementar de forma immediata o cal planificar-les a llarg termini?).
5. Implementació del Pla de millora. L'equip directiu delega responsabilitats i estableix els mecanismes de seguiment, intervenint quan es detectin disfuncions.
6. L'equip directiu analitza els efectes que ha tingut en el centre la implementació del Pla de millora de la seguretat integral i valora la possibilitat, idoneïtat i conveniència d'institucionalitzar les accions per tal que aquestes entrin a formar part del funcionament diari del centre educatiu.

Igualment, al llarg del procés de millora, paral·lelament es duria a terme un procés formatiu, tal i com il·lustra la següent imatge, en cas que existís una implicació real en el procés:

Imatge 9. Relació entre el procés d'avaluació-millora i la formació (Díaz, 2010a).

Així doncs, podem afirmar que la investigació realitzada ha assolit el seu objectiu: elaborar i validar un model i instrument per a l'autoavaluació de la gestió de la seguretat integral en centres educatius, donant resposta als objectius específics plantejats inicialment. No obstant, no ha estat possible realitzar l'experimentació del Qüestionari d'Autoavaluació EDURISC per aplicació directe a un mostra representativa de centres, degut a que la fase d'informatització va portar més temps del que inicialment estava previst. Tot i aquesta limitació, creiem que el instrument és igualment vàlid i útil, ja que el seu contingut està avalat per dues investigacions prèvies realitzades pel Grup de Recerca EDURISC (Gairín *et al.* 2009, 2010), així com contrastat a través de la realització d'entrevistes personals a membres d'equips directius i coordinadors de riscos laborals de centres educatius de diverses etapes educatives. Caldrà, però, difondre el Qüestionari d'Autoavaluació EDURISC per conèixer la valoració de la utilitat que en fan els centres educatius, recollir les seves impressions i introduir totes aquelles modificacions obtingudes a

Foment de la cultura
preventiva i de la
seguretat integral entre
el personal del centre i, a
la vegada, entre
l'alumnat

but. Creiem que aquest procés és necessari en totes aquelles investigacions que
erir instruments útils als es troben al capdavant dels centres educatius.

és afegir que cal tenir en compte que el camp de la seguretat és un camp en
manera que és difícil configurar un llistat definitiu de riscos, degut a que la pròpia
: provoca l'aparició de nous riscos i la desaparició progressiva d'altres, com a
consequència de l'aplicació de mesures i actuacions preventives (Díaz, 2010b). En aquest sentit, el
qüestionari que aquí s'ha presentat no pretén ser definitiu, sinó que caldrà estar atent a l'evolució dels
riscos en l'àmbit dels centres educatius, i d'altres de caràcter més genèric i social, que en un futur més o
menys llunyà puguin afectar al personal docent i no docent i als alumnes dels nostres centres educatius.

6. IMPACTE PREVIST

La contribució més directe del projecte de recerca realitzat és el Qüestionari d'Autoavaluació EDURISC, disponible a la Xarxa Internet (<http://edo.uab.cat/recerca/index.php?sid=69172&newtest=Y&lang=ca>), i que és un instrument que permet als centres educatius realitzar un autodiagnòstic de la seguretat integral. El qüestionari s'ha dissenyat des de la creença de que els centres educatius han de tenir una concepció globalitzadora de la seguretat i han d'atendre els aspectes legals, humans, socials i tècnics de tots els perills i riscos que poden afectar a les persones que participen en les activitats diàries dels centres educatius, des dels alumnes fins al professorat, passant per les famílies i el personal d'administració i serveis.

Per altra banda, a part del instrument, la generació automàtica d'un informe que sintetitza els resultats obtinguts pel centre i que ofereix propostes per a la millora de la seguretat integral en format de mesures de cost baix, mesures de cost de recursos humans i mesures de cost alt, facilita que els centres educatius reflexionin sobre les pròpies mesures que poden desenvolupar i implementar.

Donat que el interès del Grup de Recerca és que el instrument desenvolupat arribi al màxim de centres possibles i d'altres agents interessats, s'ha previst la difusió del mateix a través de la redacció d'articles en revistes d'impacte tant nacional com internacional, i la seva presentació en congressos de l'àmbit de l'organització escolar. Fruït del treball realitzat fins al moment, s'han dut a terme les següents accions:

- Presentació d'una comunicació al Congrés Internacional EDO 2010 "Noves estratègies formatives per a les organitzacions" celebrat a Barcelona els dies 12, 13 i 14 de maig de 2010. La comunicació destaca el potencial formatiu que pot arribar a tenir el qüestionari d'Autoavaluació EDURISC.

DÍAZ, A. (2010). *La autoevaluación de la seguridad integral en centros educativos como instrumento formativo del profesorado*. En GAIRÍN, J. (ed.) (2010). Congreso Internacional EDO 2010 Nuevas estrategias formativas para las organizaciones. Madrid: Walters Kluwer.

- Presentació de resultats parcials de la recerca en un Seminari de Treball de l'Equip de Desenvolupament Organitzacional de la Universitat de Barcelona, el 8 de novembre de 2010, centrat en la temàtica de la seguretat integral en centres educatius.
- Presentació del projecte i, més concretament, del Qüestionari d'Autoavaluació EDURISC davant de responsables del ISPC el 3 de març de 2011. En aquesta sessió es va establir el compromís de presentar-lo públicament, juntament amb les altres investigacions subvencionades en la mateixa convocatòria de projectes de recerca, en unes Jornades obertes que es realitzaran durant el mes de juny de 2011.
- Redacció d'un article per a la Revista Catalana de Seguretat Pública del Institut de Seguretat Pública de Catalunya, centrat en la presentació del Qüestionari d'Autoavaluació EDURISC.

GAIRÍN, J. et al. (2011). Qüestionari d'autoavaluació de la seguretat integral per a centres educatius. *Revista Catalana de Seguretat Pública del Institut de Seguretat Pública de Catalunya* (En premsa).

Així mateix està previst presentar el instrument en futurs congressos i redactar un article per a una revista d'impacte d'àmbit internacional. Aquí s'inclou la previsió de presentar el projecte i el Qüestionari d'Autoavaluació EDURISC durant les Jornades obertes del juny de 2011, tal i com s'ha especificat anteriorment.

Paral·lelament als processos de difusió que es puguin dur a terme en el marc de seminaris, congressos, jornades i revistes, està previst contactar amb diversos agents de l'àmbit educatiu, per tal de presentar el Qüestionari d'Autoavaluació EDURISC. Entre d'altres, es preveu la seva presentació a:

- Servei de Prevenció de Riscos Laborals del Departament d'Educació.
- Diputacions Provincials.
- Consells Comarcals d'Educació/ Serveis Educatius Comarcals.
- Regidories d'Educació.

Es preveu, per la seva banda, que arrel de la difusió del Qüestionari d'Autoavaluació EDURISC, a llarg termini, es podrà disposar de dades suficients com per establir un perfil comparatiu del nivell de seguretat integral que tenen els centres educatius de Catalunya en funció de la titularitat, l'etapa educativa, la seva situació territorial o d'altres variables d'anàlisi que puguin ser d'interès.

7. REFERÈNCIES

- BAKIOGLU, A. y GEYIN, C. (2009). What does school size do: Safety perceptions of educators and students. *US-China Education Review*, 6(10), 1-8.
- BENAVIDES, F.; RUIZ-FRUTOS, C. i GARCÍA, A. (2005, 2ª ed.). *Salud laboral: conceptos y técnicas para la prevención de riesgos laborales*. Barcelona: Masson.
- BENÉITEZ, A. (2009). *Buenas prácticas en prevención de riesgos laborales* Madrid: Wolters Kluwer.
- BESTRATÉN, M. (2009). *Gestión de la prevención de riesgos laborales en la pequeña y mediana empresa*. Madrid: Instituto de Seguridad e Higiene en el Trabajo.
- CECC - UNICEF. *Escuelas seguras en territorio seguro. Reflexión sobre el papel de la comunidad en la gestión del riesgo* [en línea], 2008. <<http://www.eird.org/publicaciones/escuela-segura.pdf>> [Consulta: 20 de març de 2010]
- CHAMARRO, A.; LONGÁS, E.; LONGÁS, J. i CAPELL, M. (2009). *Danys no intencionats a l'escola. Gestió de la seva prevenció*. Barcelona: SAIP-Blanquerna Assistencial i de Serveis (Universitat Ramon Llull).
- CHAMARRO, A.; LONGÁS, J.; MAS, A.; CAPELL, M. (2007). *Guia per a la prevenció d'accidents en les activitats extraescolars i complementàries a ciutat i natura*. Barcelona: SAIP-Blanquerna Assistencial i de Serveis (Universitat Ramon Llull).
- CONSUMER-EROSKI. (2008). Uno de cada cuatro colegios suspende en seguridad. *Revista Consumer-Eroski*, 35-41.
- DEFENSOR DEL PUEBLO ANDALUZ. *Protección y seguridad en centros docentes de Andalucía*. Sevilla: Defensor del Pueblo Andaluz, 2003. <http://www.defensor-and.es/informes_y_publicaciones/informes_estudios_y_resoluciones/informes_especiales/materias/proteccion_civil/informe_0013/TEXTO_PAGINADO/index.html> [consultat: 10 de gener de 2011]
- DEPARTAMENT DE TREBALL I INDÚSTRIA. (2006). *Manual per a la identificació i avaluació de riscos laborals*. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Departament de Treball i Indústria.
- DÍAZ, A. (2010a). *La autoevaluación de la seguridad integral en centros educativos como instrumento formativo del profesorado*. En Gairín, J. (ed.). *Nuevas estrategias formativas para el cambio organizacional*. Madrid: Wolters Kluwer.
- DÍAZ, A. (2010b). *La gestió de la seguretat integral en centres educatius públics: el rol dels directius*. Trabajo de fin del Máster de Investigación en Educación (UAB).

Directiva 89/391/CEE del Consejo, de 12 de junio de 1989, relativa a la aplicación de medidas para promover la mejora de la seguridad y de la salud de los trabajadores en el trabajo. Diario Oficial nº L 183 de 29/06/1989 p.0001-0008.

GARÍN, J. (2005). *La descentralización educativa ¿una solución o un problema?*. Madrid: CISSPRAXIS.

GAIRÍN, J. (coord.) (2006). *Procesos de cambio en los centros educativos a partir de evaluaciones externas*. Madrid: CIDE.

GAIRÍN, J. (coord.). (2009). *Seguretat Integral en els Centres Educatius de Catalunya. Informe final*. Document no publicat .

GAIRÍN, J. (coord.). (2010). *La seguridad integral en los centros de enseñanza obligatoria de Espanya. Informe final*. Document no publicat.

GAIRÍN, J. i ANTÚNEZ, S. (2008). *Organizaciones educativas al servicio de la sociedad*. Madrid: Wolters Kluwer.

GAIRÍN, J. i ARMENGOL, C. (ed.) (2003). *Estrategias de formación para el cambio organizacional*. Barcelona: CissPraxis.

GAIRÍN, J. i CASAS, M. (coord.) (2003). *La calidad en educación*. Barcelona: CISSPRAXIS.

GAIRÍN, J. y CASTRO, D. (2011). Safety in schools - an integral approach. *International Journal of Leadership in Education*. (En premsa)

GARCÍA, S. i MARISCAL, M. (2002). *La gestión de la seguridad total. Un modelo para la gestión y autoevaluación de la seguridad laboral*. Burgos: Servicio de Publicaciones de la Universidad de Burgos.

GAY, E.-I.; MILÁN, M.; NOGUERA, M. i EMBUENA, E. (2003). *Condicions de seguretat i salut del treball docent*. Barcelona: Associació de Mestres Rosa Sensat.

GÓMEZ, G. (2001). *Prevención de riesgo y salud laboral en los centros docentes*. Barcelona: CISSPRAXIS.

GONZÁLEZ, R. (s.d.). Seguridad escolar. *Pensamiento y lenguaje universitario*, 33-39.

ROSA SENSAT - GRUP DE TREBALL SALUT I TREBALL DOCENT L'ASSOCIACIÓ DE MESTRES ROSA SENSAT (2007). *Identificació de riscos laborals psicosocials i proposta d'activitats preventives en centres públics d'educació infantil i primària de l'Àrea Metropolitana de Barcelona*. Barcelona: Rosa Sensat.

HERNANDEZ, D., FLODEN, L., & BOSWORTH, K. (2010). How safe is a school? An exploratory study comparing measures and perceptions of safety. *Journal of School Violence*, 9(4), 357-374.

INNE i GFDRR. *Guidance notes on safer school construction. Global facility for disaster reduction and recovery*, 2009.<http://gfdr.org/docs/Guidance_Notes_Safe_Schools.pdf> [Consulta: 10 de gener de 2010]

- INSHT. *Instituto Nacional de Seguridad e Higiene en el Trabajo*, 2011. <<http://www.insht.es/portal/site/Insht/>> [Consulta: 18 d'abril de 2010]
- INTECO (2008). *Estudio sobre medidas de seguridad en plataformas educativas*. Instituto Nacional de Tecnologías de la Comunicación. Observatorio de la Seguridad de la Información.
- LATORRE, A.; DEL RINCÓN, D. i ARNAL, J. (1996). *Bases metodológicas de la investigación educativa*. Barcelona: Hurtado.
- Ley 31/1995, de 8 de noviembre, de prevención de riesgos laborales. boe, 10 de noviembre de 1995, núm. 269.
- LÍNEA DIRECTA. *La seguridad vial en los centros educativos españoles*, 2010. <[https://www.lineadirecta.com/sala_prensa/notas_prensa.nsf/%28Vo13%29/seguridad_vial_col egios/\\$FILE/seguridad_vial_colegios.pdf?Open](https://www.lineadirecta.com/sala_prensa/notas_prensa.nsf/%28Vo13%29/seguridad_vial_col egios/$FILE/seguridad_vial_colegios.pdf?Open)> [Consulta: 15 de gener de 2010]
- LONGÁS J. i MARTORELL, E. (2005). *Estudi de les iniciatives europees de prevenció de risc escolar*. Barcelona.
- MANZANARES, A. (ed.) (2010). *Organizar y dirigir en la complejidad. Instituciones educativas en evolución*. Madrid: Wolters Kluwer.
- OSHA. *Education. Risk assessment in education*, 2008. <http://osha.europa.eu/en/good_practice/sector/education/index.php/risk_assessment.php> [Consulta: 27 de març de 2009]
- OSHA. *European Agency for Safety and Health at Work*, 2011. <<http://osha.europa.eu/es/front-page>> [Consulta: 15 d'abril de 2010]
- PÉREZ, J. (2009). Seguridad en los centros docentes. *ERGA noticias* (11), 14-15.
- PORCAR, C.; BOFILL, A.; SOLANA, M.; MORALES, J.; MARTÍNEZ, J.O. (2011). *Activitat física i esportiva. Prevenció d'accidents*. Barcelona: Prevenció del Risc Escolar.
- PREVENCIÓ RISC ESCOLAR. *Prevenció risc escolar*, 2011. < <http://www.prevenico.cat/>> [Consulta: 8 de maig de 2010]
- ROLDÁN, C. (2002). *Manual de uso y mantenimiento en centro educativos*. Andalucía: Consejería de Educación.
- TORRES, R.M. 2001. "Participación ciudadana y educación: Una mirada amplia y 20 experiencias en América Latina". Documento encargado por la Unidad de Desarrollo Social y Educación (UDSE) de la OEA para su presentación en la II Reunión de Ministros de Educación de las Américas (Punta del Este, Uruguay, 24-25 Septiembre, 2001)

- USTEC-STES (2008). Guia Pràctica de Salut Laboral a *Eina Sindical d'Informació*. Nº 41, Abril, pp. 2-18).
<<http://www.sindicat.net/w/docs/eina40.pdf>> [Consulta: 17 d'abril de 2009]
- VÁZQUEZ, M. (2003). La respuesta jurídico legal ante los riesgos psicosociales en el trabajo. *Capital Humano*, 167, 66-81.
- VENINI, E. i VIVAS, F. (2003). Educación en la seguridad y salud. Marco legislativo aplicable a la prevención de riesgos laborales en los centros del "Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya". *UT Revista de Ciències de l'Educació* (2), 121-134.
- WOYCIKOWSKA, C. (2008). *La seguridad*. A WOYCIKOWSKA, C. (2008). Cómo dirigir un centro educativo: guía para asumir las funciones de un director. Barcelona: Graó.
- ZIMOLONG, B. i ELKE, G. (2006). *Occupational Health and Safety Management*. SALVENDY, A G. (2006). *Handbook of Human Factors and Ergonomics*. New York: Wiley.

8. ANNEXOS EN PAPER

8.1. Annex 1. Documents sobre seguretat

A continuació es recull la relació de la documentació sobre seguretat en centres educatius localitzada en centres de documentació especialitzats en matèria de seguretat (Centre de coneixement de la Seguretat (CCS), Biblioteca del Ministeri d'Educació i Ciència i National Criminal Justice Reference Service (NCJRS)), així com en d'altres bases de dades (ERIC, Dialnet, Base de Dades de Sumaris del CBUC, ISOC, entre d'altres). Els documents s'han classificat en base als tòpics següents:

- Conceptualització
- Factors de risc
- Instruments
- Pla de prevenció i autoprotecció
- Experiències i estudis
- Guies, manuals i altres materials per als centres educatius

Conceptualització

- BERMÚDEZ, C. (s.d.). La prevención integral en la institución escolar. En *Monografias.com*. Documento disponible en <http://www.monografias.com/trabajos11/cartf/cartf.shtml> [consultado en febrero de 2009]
- CALIFORNIA DEPARTMENT OF EDUCATION (1999). *School Safety and Security*. United States: California Dept of Education.
- CROWE, T.D. (1990). Designing safer schools. *Enforcement Journal*, Volume 30, Issue 1, pp. 24-27.
- CROWE, T.D. (1990). Designing Safer Schools. *School Safety*, pp. 9-13.
- CROWE, T.D. (1991). Safer Schools by Design. *Security Management*, Volume 35, Issue 9, pp. 81-86.
- FISHBAUGH, M.S.; BERKELEY, T.R.; SCHROTH, G. (2003). *Ensuring safe school environments: exploring issues, seeking Solutions*. London: Lawrence Erlbaum Associates.
- FORTUNY, M. (Coord.) (1992). Educació per a la prevenció d'accidents. *Temps d'educació*, nº8, pp. 175-242.
- GABINETE DE SALUD LABORAL DE FETE-UGT (2009). Prevención de riesgos laborales en la escuela. En *Salud Laboral Escuela*. España: Wolter Kluwer Educación, nº 3, junio de 2009.
- GÓMEZ ETXEBARRÍA, G. (2001). *Prevención de riesgo y salud laboral en los centros docentes*. Barcelona: CissPraxis, 2001.
- HOPE, A. & OLIVER, P. (2005). *Risk, education and culture*. Aldershot (Hampshire); Burlington (VT): Ashgate.
- MORUNA, E. (coord.) (2008). ¿Qué es la prevención? En *Salud Laboral Escuela*. España: Wolter Kluwer Educación, nº 1, enero de 2008.
- MORUNA, E. (coord.) (2008). Evaluar riesgos. En *Salud Laboral Escuela*. España: Wolter Kluwer Educación, nº 2, abril de 2008.
- NATIONAL SCHOOL SAFETY (1991). *School Safety Update: A Special Issue*. United States: National School Safety.
- PÉREZ SORIANO, F.J. (s.f.). ¿Qué relación existe entre la prevención de riesgos laborales y la educación? Documento disponible en <http://www.prevenciondocente.com/quees.htm> [consultado en febrero de 2009]
- PÉREZ SORIANO, F.J. (s.f.). *Dossier informativo sobre la prevención de riesgos laborales, seguridad y salud laboral en*

centros docentes. <http://www.prevenciondocente.com/> [consultat el 7 de febrer de 2009]

PREVENCIÓ DEL RISC ESCOLAR (s.d.). *Organització de la prevenció*. Prevenció Risc Escolar amb la col·laboració d'Asepeyo i Catalana Occident. Documento disponible en http://www.prevencio.cat/resources/organitzacio_prevencio_ca.pdf [consultado en febrero de 2009]

PREVENCIÓ DEL RISC ESCOLARS (s.d.). *Prevenció del risc escolar*. Informació disponible en <http://www.prevencio.cat/?fi=205&lang=ca> [consultado en febrero de 2009]

QUINONES, N. (1985). Creating the Climate for Safe, Effective Schools. *School Safety*, pp.4-6.

S.A. (s.f.). Conceptos básicos en prevención de riesgos laborales. En *Educación y gestión*.

WATSON, R.J. (2002). *The school as a safe haven*. London: Bergin & Garvey.

Factors de Risc

AA.VV. (2000). Violencia en los colegios: problemas incipientes, pero preocupantes. En *Revista de Pedagogía*, nº 415, mayo-junio de 2000.

AA.VV. (s.d.). *La prevenció una assignatura pendent. Prevenció de Risc Escolar*, S.L. amb la col·laboració d'Asepeyo i Catalana Occident. Libro que se puede descargar en <http://www.prevencio.cat> [consultat el 19 de març de 2010]

BERNUZ BENEITEZ, M.J. (2001). Violència urbana i escolar: exigència de desregulació o necessitat de reglamentació. *Revista Catalana de Seguretat Pública*, núm. 9, pp. 129-148.

BERNUZ, M.J. (2001). Violència urbana i escolar: exigència de desregulació o necessitat de reglamentació. *Revista catalana de seguretat pública*, nº 9, pp. 129-148.

BOQUÉ, C. (coord.); ALBERTÍ, M.; CARULLA, A.; SANAHUJA, D. (Fundació Blanquerna Assistencial i de Serveis). *Prevenció dels maltractaments entre companys a l'escola*. Disponible en http://www.prevencio.cat/resources/maltractaments_ca.pdf [consultat el 23 de març de 2009]

CENTRE D'ESTUDIS JURÍDICS I FORMACIÓ ESPECIALITZADA (2008). Predicció del risc de violència en contextos institucionals. A *Invesbreu*, nº 43, maig de 2008.

CHAMARRO, A.; LONGÁS, E.; LONGÁS, J.; CAPELL, M. (2009). *Danys no intencionals a l'escola. Gestió de la seva prevenció*. Barcelona: saip - fundació blanquerna assistencial i de serveis (universitat ramón llull). El documento se puede descargar en la página web: <http://www.prevencio.cat> [consultat el 15 de setembre de 2010]

DE VEHÍ, A. (2009). *¡Peligro! Cómo afrontar las adversidades sin miedo*. Barcelona: edic.

DEPARTAMENT OF EDUCATION AND SCIENCE (1987). *Crime prevention in schools: practical guidance*. London: HMSO.

DIRECCIÓ GENERAL DE RELACIONS EN L'ÀMBIT DE LA FUNCIO PÚBLICA (2004). *Protocol per a la detecció i l'actuació en els casos de mobbing o assetjament psicològic laboral*. Generalitat de Catalunya. Departament de Governació i Administracions Públiques. Direcció General de la Funció Pública. Documento disponible en <http://www20.gencat.cat/portal/site/governacio/menuitem.6bc890d43cc749de8e629e30b0c0e1a0/?vgnnextoid=c01022f9eae08110VgnVCM1000008d0c1e0aRCRD&vgnnextchannel=c01022f9eae08110VgnVCM1000008d0c1e0aRCRD&vgnnextfmt=detall&contentid=087ac6b0b13a8110VgnVCM1000008d0c1e0aRCRD> [consultat el 16 de febrer de 2009]

EISENBRAUN, K.D. (2007). Violence in schools: prevalence, prediction and prevention. *Aggression and violent behavior*. Nº 12-4, pp. 459-469.

EISENBRAUN, K.D. (2007). Violence in schools: prevalence, prediction and prevention. *Aggression and violent behavior*, núm. 12-4, pp. 459-469.

FURLONG, M.J. (2004). *Issues in school violence research*. New York: Haworth Press.

GABINETE DE SALUD LABORAL DE FETE-UGT (2009). Prevención de riesgos laborales en la escuela. En *Salud Laboral Escuela*. España: Wolter Kluwer Educación, nº 3, marzo de 2009.

GABINETE DE SALUD LABORAL DE FETE-UGT (coord.) (2009). Riesgos de origen psicosocial y su influencia en la salud de los trabajadores de la enseñanza. En *Salud Laboral Escuela*. España: Wolter Kluwer Educación, nº 1,

febrero de 2009.

- GABINETE DE SALUD LABORAL DE FETE-UGT (coord.) (2009). Situaciones de emergencia en centros escolares. En *Salud Laboral Escuela*. España: Wolter Kluwer Educación, nº 2, abril de 2009.
- GAY, E. y Otros (2004). *Condiciones de seguridad y salud del trabajo docente*. Barcelona: publicaciones Rosa Sensat.
- GÓMEZ, G. (coord.) (2001). *Prevención de riesgos y salud laboral en los centros docentes*. Valencia: ciss-praxis.
- LANGMAN, P. (2009). Rampage school Scooter: a typology. *Aggression and violent behavior*, núm. 14-1, pp. 79-86.
- LANGMAN, P. (2009). Rampage school scooters: a typology. *Aggression and violent behavior*, nº 14-1, pp. 79-86.
- LONGÁS MAYAYO, J. y FERNÁNDEZ PUIG, V. (s.f.). *Ensenyar o el risc de cremar-se. Aproximació al concepte de burnout en la docència i propostes per a la seva prevenció*. Documento disponible en http://www.prevencao.cat/resources/burnout_ca.pdf [consultat el 14 de febrer de de 2009]
- PÉREZ SORIANO, F.J. (s.f.). *Evaluación inicial del riesgo*. Documento disponible en <http://www.prevenciondocente.com/evaluacion.htm> [consultat el 6 de març de 2009]
- PÉREZ SORIANO, F.J. (s.f.). *Factores de riesgo eléctrico*. Documento disponible en <http://www.prevenciondocente.com/accidelectr.htm> [consultat el 8 d'abril de 2009]
- PÉREZ SORIANO, F.J. (s.f.). *Factores de riesgo en el aula*. Documento disponible en <http://www.prevenciondocente.com/riesgosaula.htm> [consultat el 6 de març de 2009]
- PÉREZ SORIANO, F.J. (s.f.). *Factores de riesgo en el laboratorio*. Documento disponible en <http://www.prevenciondocente.com/riesgolaboratorio.htm> [consultat el 6 de març de 2009]
- PÉREZ SORIANO, F.J. (s.f.). *Factores de riesgo en los docentes*. Documento disponible en <http://www.prevenciondocente.com/riesgo.htm> [consultat el 8 d'abril de 2009]
- PÉREZ SORIANO, F.J. (s.f.). *Manipulación de cargas*. Documento disponible en <http://www.prevenciondocente.com/cargas.htm> [consultat el 8 d'abril de 2009]
- PÉREZ SORIANO, F.J. (s.f.). *Mobbing (Hostigamiento psicológico en el trabajo)*. Documento disponible en <http://www.prevenciondocente.com/mobbing.htm> [consultat el 6 de març de 2009]
- PÉREZ SORIANO, F.J. (s.f.). *Pantalla de visualización de datos (PVD)*. Documento disponible en <http://www.prevenciondocente.com/pvd.htm> [consultat el 8 d'abril de 2009]
- PÉREZ SORIANO, F.J. (s.f.). *Riesgos en cocinas*. Documento disponible en <http://www.prevenciondocente.com/cocina.htm> [consultat el 6 de març de 2009]
- PÉREZ SORIANO, F.J. (s.f.). *Trastornos músculo-esqueléticos (TME)*. Documento disponible en <http://www.prevenciondocente.com/tme.htm> [consultat el 6 de març de 2009]
- PÉREZ SORIANO, J. (2009). Seguridad y salud en los docentes, en *gestión práctica de riesgos laborales*, nº 58, marzo, pp-30-35.
- PREVENCIÓN RISC ESCOLAR (s.f.). *Disfonies*. Documento disponible en <http://www.prevencao.cat/resources/Prevencio%20Disfonies%20-%20CA.pdf> [consultat el 21 de febrer de 2009]
- PREVENCIÓN DEL RIESGO ESCOLAR (s.f.). *Riesgo laboral del personal docente*. Información disponible en <http://www.prevencao.cat/?fi=84&lang=ca> [consultat el 21 de febrer de 2009]
- REYMOND, P. (2007). Violences en milieu scolaire: une crisi de l'ecole? *Les cahiers de la Sécurité Intérieure*, nº 1, pp. 26-32.
- REYMOND, P. (2007). Violences en milieu scolaire: une crisi de l'ecole? *Les Cahiers de la Sécurité Intérieure*, núm. 1, pp. 26-32.
- S.A. (1978). *Condiciones higiénico-sanitarias de los edificios escolares, excluidos los universitarios*. Madrid: Ministerio de Educación y Ciencia, Centro de Proceso de Datos.
- S.A. (1990). School law: the ins and outs. *Thrust for educational leadership*, nº 3.
- S.A. (2001). Problemas posturales en el profesorado. En *Educación y gestión*, nº 57, octubre de 2001.
- S.A. (2001). Problemas posturales en el profesorado. En *Educación y gestión*, nº 58, noviembre de 2001.

- S.A. (2001). Problemas posturales en el profesorado. En *Educación y gestión*, nº 59, diciembre de 2001.
- S.A. (2002). Problemas posturales en el profesorado. En *Educación y gestión*, nº 61, marzo de 2002.
- S.A. (2003). Riesgos en laboratorios docentes. En *Educación y gestión*, nº 72, mayo de 2003.
- S.A. (2003). Riesgos laborales en los puestos de trabajo habituales en un colegio. En *Educación y gestión*, nº 72, mayo de 2003.
- S.A. (2003). Seguridad en los desplazamientos. En *Educación y gestión*, nº 72, mayo de 2003.
- SCHNEIDER, H.J. (1996). La violencia en el medio escolar. Interpol Lyon: OIPC-Interpol, nº 456, pp. 26-35.
- SEGARRA, V. (s.d.). *Higiene postural per a docents*. Documento disponible en <http://www.prevenio.cat/resources/Higiene%20postural%20-%20Centres%20docents.pdf> [consultat el 6 de març de 2009]
- SHNEIDER, H.J. (1996). La violencia en el medio escolar. *Interpol Lyon: OIPC-Interpol*, NÚM. 456, PP. 26-35.
- SUÁREZ, M.J. (1986). *Manual de prevención de los accidentes infantiles: los accidentes infantiles y sus causas*. Santiago de compostela: Xunta de Galicia. Consellería de Sanidad y Seguridad Social.
- TORRENTERAS, A.; GÓMEZ, F.J.; RUIZ, M.J. y otros (2001). *Salud laboral y prevención de riesgos laborales en docentes*. Póster presentado en XII congreso nacional de seguridad y salud en el trabajo. Valencia 20-21 de noviembre de 2001.
- UNIÓN SINDICAL DE MADRID REGIÓN DE CCOO (2002). *Acoso psicológico en el trabajo (mobbing). Los efectos de la nueva organización del trabajo*. Documento disponible en <http://www.acosomoral.org/pdf/mobbing1.pdf> [consultat el 21 de febrer de 2009]
- USTEC-STES (2008). Guía pràctica de salud laboral. En *eina sindical d'informació*, nº 41, abril, pp. 2-18. En <http://www.sindicat.net/w/docs/eina40.pdf> [consultat el 10 de setembre de 2009]
- VIDAL, M. (coord.) (2006). *Monogràfic de prevenció de riscos psicosocials, en T.E. Federació d'ensenyament de C.C.OO.* Documento disponible en http://www.conc.es/ccooense/publicacions/TE_SL_0406web.pdf [consultat el 21 de febrer de 2009]
- VILA, D. (2003). Las dolencias psicológicas entre el profesorado. La estresante labor de enseñar. En *Muface*, nº 190, primavera 2003. Pp. 24-27.
- WHITAKER, L. & POLLARD, J. (1993). *Campus violence: kinds, causes and cures*. New York: Haworth Press.
- WHITAKER, L. & POLLARD, J. (1993). *Campus violence: kinds, causes and cures*. New York: Haworth Press.
- WILCOX, P.; SKUBAK, M.; FISHER, B. (2009). Gendered opportunity? School-based adolescent victimization. *Journal of research in crime and delinquency*, núm. 46-2, pp. 245-269.

Instruments

- DEPARTAMENT DE TREBALL (2006). *Manual per a la identificació i avaluació de riscos laborals. Versió 3.1.1*. Generalitat de Catalunya. Departament de Treball.
- GENERALITAT DE CATALUNYA (2007). *Enquesta de convivència escolar i seguretat a Catalunya, curs 2005-2006*. Barcelona: Generalitat de Catalunya.
- MOYANO I BALDOIRE, A. (2000). *Guia per a l'avaluació i la prevenció dels riscos als laboratoris de pràctiques de química*. Barcelona: Universitat de Barcelona. Institut de Ciències de l'Educació (ICE) i Oficina de Seguretat, Salut i Medi Ambient (OSSMA).
- OJEMBARRENA, G. (2002). Evaluación de riesgos en un centro escolar. En *Escuela Española*, nº 3555, pp.17-18.
- SEBASTIÁN, E. (2006). Cuestionario para la evaluación de los espacios escolares en los centros educativos. En *estrategias e instrumentos para la gestión educativa*. Madrid: walters kluwer.
- ESCOLA DE MESTRES ROSA SENSAT (s.f). *Cuestionario de Burnout para el profesorado*. Disponible en <http://www.prevenionintegral.com/Eventos/Jornadas/Rosasensat/presentacion.htm> [consultat el 28 de febrer de 2009]
- INSHT (2006). *Factores Psicosociales. Método de Evaluación. Versión 2.0*. Madrid: Ministerio de Trabajo y Asuntos Sociales. Disponible en <http://www.jmcprl.net/TESTSPSICO/testspico.pdf> [consultat el 7 de maig de 2009]

- S.A. (2001). *Informe d'anàlisi epidemiològic dels resultats del qüestionari de salut de les escoles*. Serveis educatius. Documento disponible en <http://www.prevenio.cat/resources/Estudi%20de%20salut%20percebuda%20a%20les%20escoles%20-%20Any%202001%20-%20CA.pdf> [consultat el 8 de març de 2009]
- S.A. (s.f.). *Check list lugares de trabajo*. Disponible en http://prl.ucmta.org/index.php?option=com_docman&task=down&bid=6 [consultat el 7 de maig de 2009]
- S.A. (s.f.). *Guía para comprobar si los espacios escolares de tu centro se adecuan a los establecidos por la legislación vigente*. Documento disponible en <http://www.faparm.com/arcregional/GUIA%20ESPACIOS%20ESCOLARES%20-%20LEGISLACION.doc>. [consultat el 10 d'abril de 2009]
- S.A. (s.f.). *Inspección mensual del material contra incendios*. Documento disponible en http://www.prevention-world.com/descargables_de_prevenion/descargable.asp?ID=137 [consultat el 7 de maig de 2009]
- TURNER, B. (1988). *School Safety Check Book*. United States: National Institute of Justice/ NCJRS paper reproduction.

Pla de prevenció i autoprotecció

- AJUNTAMENT DE BARCELONA (1991). *Pla d'ensenyament de la prevenció i l'autoprotecció d'incendis a les escoles: guia didàctica*. Barcelona: Servei d'Extinció d'Incendis i Salvaments.
- CASADESÚS, S. (1991). *Pla d'emergència i evacuació*. Sant Cugat del Vallès: Institut de Formació Professional Leonardo da Vinci.
- CASADESÚS, S. (1991). *Pla d'emergència i evacuación*. Sant Cugat del Vallès: Institut de Formació Professional Leonardo da Vinci.
- CONSEJERÍA DE EDUCACIÓN. ANDALUCÍA (S.F.). *I plan andaluz de Salud laboral y prevención de riesgos laborales del personal docente de los centros públicos dependientes de la Consejería de educación (2006-2010)*. Documento disponible en http://www.juntadeandalucia.es/educacion/portal/com/bin/Contenidos/GabinetePrensa/Notas_de_prensa/2006/Septiembre/nota_prensa_200906_plan_salud_laboral/1159181211518_200906_plan_salud_laboral_profesorado_corregido.pdf [consultat el 16 de febrer de 2009]
- DEFENSOR DEL PUEBLO ANDALUZ (2003). *Protección y seguridad en centros docentes en Andalucía*. Sevilla: Defensor del Pueblo Andaluz.
- DEPARTMENT OF EDUCATION AND SCIENCE (1975). *Fire and the design of schools*. London: Her Majesty's Stationery Office.
- DEPARTMENT OF EDUCATION AND SCIENCE (1987). *Crime prevention in schools: practical guidance*. London: Department of Education and Science.
- DIRECCIÓ GENERAL DE PREVENCIÓ I EXTINCIÓ D'INCENDIS I DE SALVAMENTS DE CATALUNYA (1988). *Els plans d'evacuació i els simulacres en els centres escolars*. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Departament de Governació.
- DIRECCIÓ GENERAL DE PREVENCIÓ I EXTINCIÓ D'INCENDIS I DE SALVAMENT DE CATALUNYA (1998). *Els plans d'evacuació i els simulacres en els centres escolars*. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Departament de Governació.
- DIRECCIÓ GENERAL DE PREVENCIÓ I EXTINCIÓ D'INCENDIS I DE SALVAMENTS DE CATALUNYA. *Simulacre d'incendi i evacuació* [vídeo] Barcelona: Generalitat de Catalunya. Departament de Governació [1999].
- DIRECCIÓN DE PROTECCIÓN CIVIL DE VITORIA. *Evacuación de centros escolares* [vídeo]. Vitoria-Gasteiz: Servicio Central de Publicaciones del Gobierno Vasco [1996].
- GENERALITAT DE CATALUNYA (1998). *Pla d'emergència del centre docent*. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Departament d'Ensenyament.
- GENERALITAT DE CATALUNYA (1998). *Pla d'emergència del centre docent*. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Departament d'Ensenyament.
- GENERALITAT VALENCIANA (1987). *Manual de autoprotecció en centres escolars*. Valencia: Consejería de Cultura,

Educación i Ciència.

- GUAMIS, J. (1991). *Què cal fer a les escoles en cas d'emergència*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, Departament de Governació, Gerència de Protecció Civil.
- GUAMIS, J. (1991). *Què cal fer a les escoles en cas d'emergència?* Barcelona: Generalitat de Catalunya. Departament de Governació, Gerència de Protecció Civil.
- GUITART, J. *Simulacre d'una evacuació d'una escola* [vídeo] Mansesa: Ajuntament de Manresa. [s.d.]
- HERRERO RODRÍGUEZ, J.C. (1996). *Introducción a la protección civil: guía práctica para educadores*. Asturias: Asociación de Bomberos de Asturias.
- HERRERO, J.C. (1996). *Introducción a la protección civil: guía práctica para educadores*. Asturias: Asociación de Bomberos de Asturias.
- ICE UAB (2007). *La gestió de la prevenció als centres educatius*. Trobada sobre salut laboral i professió docent. Barcelona, 03 de febrer de 2007. Presentació de PowerPoint. Documento disponible en http://antalya.uab.es/ice/portal/equips/equipsfrances07/salut/arxiu/Gestio_preventiva_centre.pdf [consultat el 16 de febrer de 2009]
- LEECH, D. (1992). Risk Surveyor examines how automatic sprinklers can limit school fires. *Fire*, vol. 85 o 1050, pp. 15-16.
- LEECH, D. (1992). Risk Surveyor examines how automatic sprinklers can limit school fires. *Fire*, vol. 85, pp. 15-16.
- MINISTÈRE DE L'EDUCATION NATIONALE (1974). *La securite dans les établissements scolaires: risques d'incendie et de panique*. Ministère de l'Education Nationale.
- MINISTERIO DE EDUCACIÓN Y CIENCIA (1984). *Normas sobre seguridad en los centros docentes (evaluación de centros docentes)*. Madrid: Servicio de Publicaciones del MEC.
- MINISTERIO DE EDUCACIÓN Y CIENCIA, JUNTA DE CONTRUCCIONES, INSTALACIONES Y EQUIPO ESCOLAR (1982). *Instrucción técnica de prevención contra incendios en centros escolares*. Madrid: Ministerio de Educación y Ciencia, Servicio de Publicaciones.
- NATIONAL FIRE PROTECTION ASSOCIATION. *Simulacre d'incendis* [vídeo] Estats Units: NFPA [1985].
- PÉREZ SORIANO, F.J. (2006). *Plan de autoprotección escolar del centro IES Jacaranda. Churriaca (Málaga)*. Documento disponible en <http://www.prevenciondocente.com/jacaranda.htm> [consultat el 16 de febrer de 2009]
- PÉREZ SORIANO, F.J. (s.d.). *Evaluación inicial del riesgo*. Documento electrónico disponible en <http://www.prevenciondocente.com/evaluacion.htm> [consultat el 16 de febrer de 2009]
- PREVENCIÓ RISC ESCOLAR (s.d.). *Pla de prevenció*. Documento disponible en <http://www.prevencio.cat/resources/Pla%20de%20Prevencio%20-%20CA.pdf> [consultat el 9 de març de 2009]
- PROTECCIÓN CIVIL DE LA REGIÓN DE MURCIA. *Autoprotección en centros escolares* [vídeo]. Murcia: Consejería de Administración Pública e Interior [1984].
- REPETTO, G. (1997). La evacuación de centros escolares. *Almotacén: revista de seguridad pública de Andalucía*, nº 68, pp. 28-31.
- REPETTO, G. (1997). La evacuación de centros escolares. *Almotacén: revista de seguridad publica de Andalucía*, núm. 68, pp. 28-31.
- ROLDÁN, C. (2002). *Manual de seguridad en los centros educativos*. Consejería de educación y ciencia. Dirección general de construcciones y equipamiento escolar. España: junta de andalucía. En http://www.iseandalucia.es/archivos/manual_de_seguridad.pdf [consultat el 15 de setembre de 2009]
- S.A. (1990). Pautas per a l'elaboració d'un pla d'emergència en un centre d'ensenyança = Pautas para la elaboración de un plan de emergencia en un centro de enseñanza. *UBE*, nº 18, pp. 53-69.
- S.A. (1990). Pautas per a l'elaboració d'un pla d'emergència en un centre d'ensenyança. *UBE*, núm. 18, pp. 53-69.
- S.A. (1991). *Sécurité contre l'incendie dans les établissements recevant du public (E.R.P.): Établissements d'enseignement. Colonies de vacances (Type R)*. Paris: Journaux Officiels.

- S.A. (1992). Sprinklers, the solution to school fires? *Fire prevention*, núm. 255, pp. 17.
- SERVEI DE PREVENCIÓ, EXTINCIÓ D'INCENDIS I SALVAMENT (1991). *Pla d'ensenyament de la prevenció i l'autoprotecció d'incendis a les escoles: guia didàctica*. Barcelona: Ajuntament de Barcelona, Servei d'Extinció d'Incendis i Salvaments.
- SERVICIO DE FORMACIÓN Y DIFUSIÓN DE LA DIRECCIÓN DE ATENCIÓN DE EMERGENCIAS (1995). *Guía básica de evacuación: normas básicas de actuación*. Vitoria: Servicio Central de Publicaciones del Gobierno Vasco.
- SERVICIO DE FORMACIÓN Y DIFUSIÓN DE LA DIRECCIÓN DE ATENCIÓN DE EMERGENCIAS (1995). *Guía básica de evacuación: normas básicas de actuación*. Vitoria-Gasteiz: Servicio Central de Publicaciones del Gobierno Vasco.
- VILARRASA, A. (1995). Escola i bombers: educació per a la prevenció del risc. *Guix*, n' 18, pp. 61-64.

Experiències i estudis

- AA.VV. (1981). *Internationales Kolloquium zur Sicherheit in Schulen (5. 1990. Berlin). Fünftes Internationales Kolloquium zur Sicherheit in Schulen 1990: Schriftenreihe des BAGUV zur Theorie und Praxis der Unfallverhütung und Sicherheitserziehung in Schulen und Kindergärten*. München: Bundesverband der Unfallversicherungsträger der öffentlichen Hand.
- ADVANCEMENT PROJECT (2005). *Education on Lockdown: The Schoolhouse to Jailhouse Track*. United States: Children & Family Justice Ctr of Northwestern University. <http://www.advancementproject.org//reports/FINALEOLrep.pdf>
- AIZENSTEIN, N.I. (1985). Fourth Amendment - Searches by Public School Officials Valid on 'Reasonable Grounds'. *Journal of Criminal Law and Criminology*, Volume 76,
- AMNISTÍA INTERNACIONAL (2008). *Escuelas Seguras. El derecho de cada niña*. Documento electrónico <http://fete.ugt.org/paisvalencia/salud%20laboral/DOCUMENTOS/Alteraciones%20voz.pdf> [consultat el 20 de març de 2009]
- ASMUSSEN, K.J. (1992). Weapon Possession in Public High Schools. *School Safety*, pp. 28-30.
- ATLAS, R. (2002). Building the Perfect School. *Campus Safety Journal*, volumen 10, Issue 12, pp. 16-19.
- BALLARD, C. & BRADY, L. (2007). Violence Prevention in Georgia's Rural Public School Systems: A Comparison of Perceptions of School Superintendents 1995-2005. *Journal of School Violence*, Volume 6, Issue 4, pp. 105-129.
- BHABRA, S.; HILL, E.; GHATE, D. (2004). *Safe School Partnerships: National Evaluation of the Safer School Partnerships Programme*. United Kingdom: Sale: Youth Justice Board. <http://www.yjb.gov.uk/Publications/Resources/Downloads/Safer%20School%20Partnerships%20Evaluation.pdf>
- BLAUVELT, P. (1987). I'm an Educator, Not a Cop, pp. 5-7.
- BLAUVELT, P.D. (1990). School Security: Who You Gonna Call?. *School Safety*, pp. 4-8.
- BOOREN, L. & HANDY, D. (2009). Students' Perceptions of the Importance of School Safety Strategies: An Introduction to the IPSS Survey. *Journal of School Violence*, Volume 8, Issue3, PP. 233-250.
- BRAVERMAN, J.I. (1986). Public School Drug Searches - Toward Redefining Fourth Amendment 'Reasonableness' to Include Individualized Suspicion. *Fordham. Urban Law Journal*, Volume, 14, Issue 3, pp. 629-684.
- BUIJS, G. (2009). Better schools through health networking for health promoting schools in Europe. *European journal of education*, vol. 44, nº 4, pp. 507-520.
- BURGAN, L. (1987). Share Responsibility or Share Frustration, *School Safety*, pp. 16-18.
- CABRERA, F.; DEL CAMPO, J.; LUNA, E. (2003). *Institució escolar i percepció de risc*. Mollet del Vallès: Escola de Policia de Catalunya.
- CABRERA, F.; DEL CAMPO, S. (2003). *Institució escolar y prevenció del risc*. Mollet del Vallès: Escola de Policia de Catalunya.
- CC.OO. (2006). *Prevención de riesgos laborales en los centros educativos (II Plan de Prevención de Riesgos Laborales de la Comunidad de Madrid 2004-2007)*. Madrid: Comunidad de Madrid, Instituto Regional de Seguridad y

Salud en el Trabajo.

- CC.OO. (s.d.). *Estudi als centres docents d'Osona. Riscos que deterioreen la nostra salut*. Documento disponible en http://www.ccooensenyament.net/ccooense06/secretaries/salutlaboral/arxius/cp_estudi_salut_osona.pdf [consultat el 7 de març de 2008]
- COLEMAN, J.C. (1989). *Procedure: School Security (From Crime to Court: Police Officer's Handbook*. United States: Agency: South Carolina Law Enforcement Training Council.
- COLLINS, S.; BRITTO, S.; BRITTO, M. (2008). High-School Private Security Programs: The Wave of the Future?. *Security Journal*, volumen 21, Issue 3, pp. 159-172.
- COLORADO GOVERNOR'S COLUMBINE REVIEW CMSSN (2001). *Report of Governor Bill Owens' Columbine Review Commission*. United States: Colorado Governor's Columbine Review Cmsn.
- COMMANDAY, P.M. (1985). Peacemaking Confrontation Management. *School Safety*, pp. 7-11.
- CONSEJERÍA DE EDUCACIÓN (2007). *Comienza La campaña "Aprende a crecer con seguridad" en los centros educativos de la provincia de Almería*. Delegación Provincial de Almería. Gabinete de Prensa. Información disponible en http://www.juntadeandalucia.es/educacion/portal/com/bin/salud/contenidos/Campanyas/InauguracionAlmeria/1173859452700_notia_prensa.pdf [consultat el 7 de març de 2009]
- CONSUMER-EROSKI (2008). Uno de cada cuatro colegios suspende en seguridad. *Revista consumer-eroski*, nº 19 marzo, pp.34-41.
- CREWS, G.A. & TRIPTON, J.A. (2000). *Comparison of Public School and Prison Security Measures: Too Much of a Good Thing?* United States: KCI (formally the Koch Crime Institute). http://www.kci.org/publication/articles/school_security_measures.htm
- CROWE, T.D. (1987). Tradition Prevails in School Security. *School Safety Dated*, pp. 8-10.
- DE WAAL & GRÖSSER (2009). Safety and security at school: a pedagogical perspective. *Teaching and teacher education*. Vol. 25, issue 5, pp. 697-706.
- DEPARTAMENT DE TECNOLOGIES AUDIOVISUALS SECCIÓ ACÚSTICA DE L'ESCOLA UNIVERSITÀRIA LA SALLE (2004). *Estudi per millorar la insonorització de les aules*. Documento disponible en http://www.prevenccio.cat/resources/estudi-insonoritzacio_ca.pdf [consultat el 7 de març de 2009]
- DEVOE, J.F.; PETER, K.; NOONAN, M.; SNYDER, T.D.; BAUM, K.; KAUFMAN, P.; MILLER, A. (2004). *Indicators of School Crime and Safety*. United States: National Ctr for Education Statistics Institute of Education Sciences. <http://bjs.ojp.usdoj.gov/content/pub/pdf/iscs04.pdf>
- DINKES, R.; FORREST, E.; KENA, G.; BAUM, K. (2006). *Indicators of School Crime and Safety*. United States: National Center for Education Statistics & Institute of Education Sciences. <http://bjs.ojp.usdoj.gov/content/pub/pdf/iscs06.pdf>
- DORN, M. (2003). Bus Security Basics: Vulnerable, High-Profile Targets Such as Buses Require a Creative and Comprehensive Focus on Security. *Campus Safety Journal*, Volume 11, Issue 9, pp. 12-15.
- EDWARDS, C. & COOPERMAN, S. (1988). *Drug Free School Zone Enforcement Guide*. United States: New Jersey Dept of Law and Public Safety.
- ESTEBENSEN, F.A. (2008). In-School Victimization: Reflection of a Researcher. *Journal of Contemporary Criminal Justice*, Volume 24, pp. 114-124.
- FINN, P. (2006). School Resource Officer Programs: Finding the Funding, reaping the Benefits. *FBI Law Enforcement Bulletin*, Volume 75, Issue 8, pp. 1-7.
- GAIRÍN, J. y Otros (2009). *Seguretat integral en els centres educatius de Catalunya*. Barcelona: departament d'educació (documento interno).
- GAMBLE, L.R.; SELLERS, C.P.; BONE, C.E. (1987). School Building Intrusions: Prevention Strategies. *School Business Affairs*, Volume 53, Issue 6, pp. 18-21.
- GARRETT, R. (2004). Getting Our Heads Out of the Sand: Law Enforcement Can Play a Key Role in School Security by Aiding Schools with Crisis Planning and Preparedness. *Law Enforcement Technology*, Volume 31, Issue 10,

pp. 10-17.

- GENERALITAT DE CATALUNYA (2007). *Enquesta de convivència escolar i seguretat a Catalunya: curs 2005-2006*. Barcelona: Generalitat de Catalunya.
- GLEEN, J. (1990). Training Teachers for Troubled Times. *School Safety*, pp. 20-21.
- GREENBAUM, S. & TURNER, B. (1990). *Safe Schools Overview*. United States: National School Safety Ctr.
- GREENBAUM, S. (1990). *School Bullying and Victimization*. United States: National School Safety Ctr.
- GREENE, M. (2005). Reducing Violence and Aggression in Schools. *Trauma, Violence, & Abuse: A Review Journal*, Volume 6, Issue 3, pp. 236-253.
- HARDWOOD, E. (2003). Coordinated Effort: Law Enforcement and School Officials Team Up to Form Safe School Project. *Law Enforcement Technology*, Volume 30, Issue 10, PP- 116-120.
- HARPER, S. (1989). *School Crisis Prevention and Response: NSSC (National School Safety Center) Resource Paper*. United States: Agency: US Dept of Justice, Office of Juvenile Justice and Delinquency Prevention.
- INTERNATIONAL ASSOCIATION OF CHIEFS OF POLICE UNITED STATES (2005). *Digital Imaging for Safe Schools: A Public Safety Response to Critical Incidents*. United States: Sponsoring Agency: US Dept of Justice National Institute of Justice. <http://www.theiacp.org/LinkClick.aspx?fileticket=rQSQ9%2B0gB5U%3D&tabid=392>
- KANABLE, R. (2009). Timely Warnings. *Law Enforcement Technology*, Volume 36, Issue6, pp. 38-42.
- KAPLAN, H.R. (2007). Freedom to Hate: Weighting First Amendment Rights Against School Violence--A Case Study. *Journal of School Violence*, Volume 6, Issue 4, pp. 149-163.
- KENNEDY, R.H.; RILEY, K.W.P. & ROGERS, S.P. (1978). *A study of the operation and effectiveness of FIRE detectors installed in the bedrooms and corridors of residential institutions*. Hertfordshire: Building Resecuch Establishment.
- KENNEDY, R.H.; RILEY, K.W.P.; ROGERS, S.P. (1978). *A study of the operation and effectiveness of the detectors installed in the bedrooms and corridors of residential institutions*. Hertfordshire: Building Establishment Fire Research Station.
- KIPPER, R.J. (2001). When the School Becomes a Neighborhood: Effective Law Enforcement Response to School Crime and Violence. *Police Chief*, Volume 68, Issue 3, pp. 66-70.
- LEE, D.R. & COHEN, J.W. (2008). Examining Strain in a School Context. *Youth Violence and Juvenile Justice*, Volume 6, pp. 115-135.
- LONGÁS, J. (dir. y coord.) (2005). *Estudi de les iniciatives europees de prevenció de risc escolar (2003-2004)*. Fundació Blanquerna assistencial i de serveis. En http://www.prevenio.cat/resources/estudi_prl_europa_ca.pdf [consultat el 9 de desembre de 2009]
- MARGOLIES, G.H. (1985). Potpourri of Legal Issues Related to School Safety. *School Safety*, pp. 24-27.
- MARTORELL, E. (2005). EIEPRE. *Estudio de las iniciativas europeas de prevención del riesgo escolar (2003-2004)*. Documento disponible en http://www.prevenio.cat/resources/estudi_prl_europa_es.pdf [consultat el 7 de març de 2009]
- MEANEY, F. (1987). Arson, Vandalism and Schools (From Crime at School: Proceedings of a Seminar Held 2-4 June 1987 in Canberra. Australia: Australian Institute of Criminology.
- MENACKER, J. & WELDON, W.; HURWITZ, E. (1990). Schools Lay Down the Law. *School Safety*, pp.27-29.
- MORIARTY, A.R. & FITZGERALD, P.J. (1989). We Made Police Power a Positive Force in Our Schools. *Executive Educator*, pp. 13-25.
- MOSK, S. (1985). School Safety and the Law. *School Safety*, pp. 4-8.
- MUIR, E. (1902). School Staff Victimization: Monitoring the Trends. *School Safety*, pp. 4-6.
- MUIR, E. (1987). Security Now Is Elementary. *School Safety*, pp. 14-15.
- MURPHY, J.H. (1992). Reading, Writing, and Intervention. *Security Management*, Volume 36, Issue 8, pp. 26-32.
- NARIONAL SCHOOL SAFETY (1991). *Gang Membership Crosses Cultural, Geographic Bounds*. United States: National School Safety.

- NATIONAL CRIME PREVENTION COUNCIL (2003). *School Safety and Security Toolkit: A Guide for Parents, Schools, and Communities*. United States: National Crime Prevention Council. http://www.ncpc.org/cms/cms-upload/ncpc/files/BSSToolkit_Complete.pdf
- NATIONAL LAW ENFORCEMENT AND CORRECTIONS TECHNOLOGY CENTER (NLECTC). *8,000 Free School COPs and Counting*. United States: Sponsoring Agency: US Dept of Justice National Institute of Justice. <http://www.iustnet.org/TechBeat%20Files/8000FreeSchool.pdf>
- NELSON, T. (2002). Digging Deeper: A Thorough Inquiry Will Help Determine Your Response to Threats of Campus Violence. *Campus Safety Journal* Volume 10, Issue 12, pp. 22-41.
- NEW JERSEY CITY UNIVERSITY (2001). *Preventing School Violence: Voices of Junior and Senior High School Students*. United States: New Jersey City University. <http://www.njcu.edu/dept/ProfStudies/school%20violence.pdf>
- NORTH CAROLINA DEPARTMENT OF PUBLIC INSTRUCTION (1990). *Vandalism Prevention and School Security*. United States: Eric Document Reproduction Service.
- O'NEIL, L. & MCGLOIN, J.M. (2007). Considering the Efficacy of Situational Crime Prevention in Schools. *Journal of Criminal Justice*, Volume 35, Issue 5, PP- 511-523.
- PHILPOTT, D. (2005). Protecting the Nation's Schools: Dealing with the Threat of Violence and Terrorism. *Homeland Defense Journal*, Volume 3, Issue 8, pp. 14-18.
- PREVENCIÓ RISC ESCOLAR (2006). *Estudi de siniestralitat 2006*. Documento disponible en <http://www.prevenio.cat/recursos/Estudi%20de%20siniestralitat%202006%20-%20CA.pdf> [consultat el 7 de març de 2009]
- PUBLISHERS GROUP (1999). *Special Report: Drugs in the Heartland, Millennium Edition*. United States: Publishers Group.
- RAPP, J.A. (1988). Beyond Rights and Responsibilities. *School Safety*, pp. 4-8.
- RAZI, A. & DECHILLO, N. (2005). High Schools Respond to Crises: Lessons Learned. *Journal of School Violence*, Volume 4, Issue 2, pp. 115-131.
- REED, R. (2006). E-Sites for Safe Schools. *Journal of School Violence*, Volume 5, Issue 3, pp. 107-110.
- RIST, M.C. (1986). Surveillance and Security Are Putting Student Rights at Risk. *Executive Educator*, pp. 18-30.
- ROBERTS, S.D.; WILCOX, P.; MAY, D.; CLAYTON, R. (2007). My School or Our School?: The Effects of Individual Versus Shared School Experiences on Teacher Perceptions of Safety. *Journal of School Violence*, Volume 6, Issue 4, PP- 33-55.
- S.A (2006). Casi la tercera parte de los españoles ha observado alguna vez obstruidas las salidas de emergencia en un edificio público. En *Seguritecnia*. Mayo de 2006, pp. 120-122.
- S.A. (2000). Jornadas sobre seguridad en el transporte y actividad escolar. *Padres de alumnos*, nº 61, pp. 21-23.
- S.A. (2004). Salud del profesorado: información sobre las enfermedades más habituales y sobre las medidas para prevenirlas. *Cuadernos de Pedagogía*, n ° 335, pp. 49-81.
- SÁNCHEZ, P. (2001). La prevención de riesgos laborales en el Informe sobre el estado y situación del sistema educativo (curso 1998-1999) del Consejo Escolar del Estado. *Educación y gestión*, nº 56, pp. 39-41.
- SANCHEZ, T. (2007). School Watch: Digital Surveillance Technology for School Security. *The Police Chief*, Volume 74, Issue 8, PP- 110-112. <http://policechiefmagazine.org/magazine/index.cfm?fuseaction=archives>
- SAWYER, K.A. (1984). *Right to Safe Schools: A Newly Recognized Inalienable Right*. United States: US Dept of Justice, Office of Juvenile Justice and Delinquency Prevention.
- SCHNEIDER, T. (2001). Newer Technologies for School Security. *Eric Digest*, Issue 145, pp. 1-2.
- SCHWITZ, W.T. (1993). Law enforcement in California Public schools by the year 2002. United States: California Cmssn on Peace Officer Standards.
- SIVIN, J.P. & BIALO, E.R. (1992). *Ethical Use of Information Technologies in Education: Important Issues for America's Schools*. United States: US Dept of Justice NIJ Pub.
- SLOAN, I.H. (1994). A shooting incident in an elementary school: effects of worker stress on public safety, mental health and medical personnel. *Journal of traumatic stress*, vol. 7, núm. 4, pp. 565-574.

- SOCHET, M. (2000). *Nuts and Bolts of Implementing School Safety Programs*. United States: Vera Institute of Justice. http://www.vera.org/publication_pdf/nutsandbolts.pdf
- SOMERVILLE, K.G. (2003). A Different Way of Doing Things: Campus Safety Supervisors at a Wyoming School District Have no Badges, no Uniforms and no POST Certifications. *Campus Safety Journal*, Volume 11, Issue 11, pp. 16-20.
- SPIERS, V.L. (1989). Using the Law to Improve School Order and Safety. *Lay Panel Magazine*, Volume 21, pp. 8-10.
- SPIERS, V.L. (1989). *Using the Law to Improve School Order and Safety*. United States: National Institute of Justice.
- STEPHENS, R.D. (1990). New Laws Promote Information Sharing. *School Safety*, pp. 32.
- TRUMP, K.S. (2002). NASRO School Resource Officer Survey 2002: Final Report on the 2nd Annual National Survey of School-Based Police Officers. United States: Sale: National Assoc of School Resource Officers (NASRO). <http://www.schoolsecurity.org/resources/2002NASROSURVEY%20NASSSS.pdf>
- UNION COUNTY (s.d.). *Prosecutor's Handbook for School Administrators*. United States: Union County.
- US CONGRES (1990). Gun free school zones acto f 1990. *Congressional Record*, Volume 136, pp. 4844- 4845.
- US DEPARTAMENT OF JUSTICE (1999). *Annual Report on School Safety*. United States: US Dept of Education.
- US DEPARTMENT OF EDUCATION (2002). *Safety in Numbers: Collecting and Using Crime, Violence, and Discipline Incident Data to Make a Difference in Schools*. United States: Sale: US Dept of Education (Publication Ctr). <http://nces.ed.gov/pubs2002/2002312.pdf>
- VARJAS, K.; HENRICH, C.; MEYERS, J. (2009). Urban Middle School Students' Perceptions of Bullying, Cyberbullying, and School Safety. *Journal of School Violence*, Volume: 8, Issue: 2, Pages: 159 – 176.
- VILA, D. (2000). Estudio sobre la salud laboral del profesorado. Estrés en las aulas. En *Muface*, nº179, verano de 2000.
- VV.AA. (1997). La violencia en los centros educativos. *Revista de educación*, nº 313.
- WALKER. J.R.; DAVIS, D. (2005). Protecting the Innocent: Are Our Nation's Schools Prepared for Terrorism on Campus? *Campus Law Enforcement Journal*, Volume 35, Issue 1, pp. 25-37.
- WALKO-FRANKOVIC, D. & BOGLE, T. (2002). *School Safety Training Needs Assessment: Report on Findings*. United States: Sale: Virginia Dept of Criminal Justice Services criminal Justice Research Ctr. <http://www.dcjs.state.va.us/research/documents/vcss/trainingNeedsAssessment.pdf>
- WILCOX, P. & JORDAN, C.; PRITCHARD, A. (2007). A multidimensional examination of campus safety: victimization, perceptions of danger, Woody about crime, and precautionary behavior among collage women in the post-clery era. *Crime and Delinquency*, nº 53-2, pp. 219-254.
- WILCOX, P.; JORDAN, C.; PRITCHARD, A.J. (2007). A multidimensional examination of campus safety: victimization, perceptions of danger, worry about crime and precautionary behaviour among college women in the post-clery era. *Crime and delinquency*, núm 53-2, pp. 219-254.
- WILCOX, P.; SKUBAK, M.; FISHER, B. (2009). Gendered opportunity? School-based adolescent victimization. *Journal of Research in Crime and Delinquency*, nº 46-2, pp. 245-269.

Guies, manuals i altres materials per als centres educatius

- ADELMAN, H. & TAYLOR, L. (2002). Guide 7: *Fostering School, Family, and Community Involvement*. United States: Sponsoring Agency: US Dept of Justice Office of Juvenile Justice and Delinquency Prevention.
- ATKINSON, A. (2001). School Resource Officers: Making Schools Safer and More Effective. *Police Chief*, Volume 68, Issue 3, pp. 55-63.
- BAILEY, K. (2002). *Guide 2: School Policies and Legal Issues Supporting Safe Schools*. United States: US Dept of Education Office of Safe and Drug-Free Schools. http://www.ojjdp.ncjrs.gov/publications/ss_saferschool.html
- CABEZUDO, J. (2008). *El juez en el colegio: manual divulgativo con más de 100 situaciones prácticas resultas*. Badajoz: Abecedario.
- GRENZ, M.; SCHMALZ, K. (2002). *Guide 8: Acquiring and Utilizing Resources to Enhance and Sustain a Safe Learning*

- Environment*. United States: Sponsoring Agency: US Dept of Justice Office of Juvenile Justice and Delinquency Prevention.
- KIMBERLING, S. & WANTLAND, C. (2002). *Guide 3: Implementing Ongoing Staff Development to Enhance Safe Schools*. United States: Sponsoring Agency: US Dept of Justice office of Juvenile Justice and Delinquency Prevention.
- SPRAGUE, J. & WALKER, H. (2002). *Guide 1: Creating Schoolwide Prevention and Intervention Strategies*. United States: Sponsoring Agency: US Dept of Justice Office of Juvenile Justice and Delinquency Prevention.
- SUÁREZ LOSADA, M.J. (1986). *Manual de prevención de los accidentes infantiles: los accidentes infantiles y sus causas*. Santiago de Compostela: Xunta de Galicia. Consellería de Sanidad y Seguridad Social.
- VARANO, R. & BEZDIKIAN, V. (2001). *Addressing School-Related Crime and Disorder*. United States: US Dept of Justice, Office of Community Oriented Policing. http://www.cops.usdoj.gov/files/ric/CDROMs/SchoolSafety/Youth_Disorder/AddressingSchoolCrime.pdf
- VERA INSTITUTE OF JUSTICE (1999). *Ten Rules for Making Schools Safe Harbors for Learning*. United States: Vera Institute of Justice. http://www.vera.org/publication_pdf/safeschools.pdf
- WESTAT (2003). *Practical Information on Crisis Planning: A Guide for Schools and Communities*. United States: US Dept of Education. <http://www.ed.gov/admins/lead/safety/emergencyplan/crisisplanning.pdf>
- WONG, M.; KELLY, J.; STEPHENS, R.D. (2001). *Jane's School Safety Handbook*. United States: Jane's Information

8.2. Annex 2. Legislació i normativa

Tot seguit es recull el conjunt de normativa referida a aspectes específics per a la prevenció dels riscos de diversa tipologia i altre normativa a tenir en compte.

Prevenció de Riscos Laborals
▪ Llei 54/2003, de 12 de desembre, de reforma del marc normatiu de la prevenció de riscos laborals. ▪ Correcció d'errors del Reial Decret 171/2004, de 30 de gener, pel qual es desenvolupa l'article 24 de la Llei 31/1995, de 8 de novembre, de Prevenció de Riscos Laborals, en matèria de coordinació d'activitats empresarials. ▪ Reial Decret 171/2004, de 30 de gener, pel qual es desenvolupa l'article 24 de la Llei 31/1995, de 8 de novembre, de Prevenció de Riscos Laborals, en matèria de coordinació d'activitats empresarials. ▪ Llei de Prevenció de Riscos Laborals (1995). ▪ Acord de Govern de 1996 d'Aprovació dels Plans d'Organització d'Activitats Preventives en els departament de la Generalitat de Catalunya. ▪ Pacte Sobre Drets de Participació dels Empleats Públics en Matèria de Prevenció de Riscos Laborals (1996). ▪ Reial Decret 39/1997 d'Aprovació del Reglament dels Serveis de Prevenció. ▪ Decret 312/1998 de Creació d'un Servei de Prevenció de Riscos Laborals per a cada Departament. ▪ Decret 183/2000 De Regulació Del Servei De Prevenció De Riscos Laborals Del Departament D'ensenyament.
Relacionada amb els contaminants físics
▪ Reial decret 1316/1989, de 27 d'octubre, sobre protecció dels treballadors contra els riscos relacionats amb l'exposició al soroll durant el treball. ▪ Reial Decret 1066/2001, de 28 de setembre, pel qual s'aprova el Reglament que estableix condicions de protecció del domini públic radioelèctric, restriccions a les emissions radioelèctriques i mesures de protecció sanitària enfront a emissions radioelèctriques. ▪ Reial Decret 1311/2005, de 4 de novembre, sobre la protecció de la salut i la seguretat dels treballadors enfront als riscos derivats o que poden derivar-se de l'exposició a vibracions mecàniques. ▪ Reial Decret 229/2006, de 24 de febrer, sobre el control de fonts radioactives encapsulades d'alta activitat i fonts òrfenes. ▪ Reial Decret 286/2006, de 10 de març, sobre la protecció de la salut i la seguretat dels treballadors contra els riscos relacionats amb l'exposició al soroll. ▪ Reial Decret 1371/2007, de 19 d'octubre, pel qual s'aprova el document bàsic "DB-HR Protecció enfront al soroll" del Codi Tècnic de l'Edificació i es modifica el Reial Decret 314/2006, de 17 de març, pel qual s'aprova el Codi Tècnic de l'Edificació. ▪ Reial Decret 330/2009, de 13 de març, per la qual es modifica el Reial Decret 1311/2005, de 4 de novembre, sobre la protecció de la salut i la seguretat dels treballadors enfront els riscos derivats o que poden derivar-se de l'exposició a vibracions mecàniques.
Relacionada amb els contaminants químics
▪ Reial decret 665/1997, de 12 de maig, sobre la protecció dels treballadors contra els riscos relacionats amb l'exposició a agents cancerígens durant el treball. ▪ Reial decret 1124/2000, de 16 de juny, pel qual es modifica el Reial decret 665/1997, de 12 de maig,

sobre la protecció dels treballadors contra els riscos relacionats amb l'exposició a agents cancerígens durant el treball.

- Reial decret 374/2001, de 6 d'abril, sobre protecció de la salut dels treballadors contra els riscos relacionats amb els agents químics durant el treball.
- Reial Decret 349/2003, de 21 de març, pel qual es modifica el Reial Decret 665/1997, de 12 de maig, sobre la protecció dels treballadors contra els riscos relacionats amb l'exposició a agents cancerígens durant el treball, i pel qual s'amplia el seu àmbit d'aplicació als agents mutàgens.

Emmagatzematge productes químics

- Reial Decret 379/2001, de 6 d'abril, pel qual s'aprova el Reglament d'emmagatzematge de productes químics i les seves instruccions tècniques complementàries MIE-APQ-1, MIE-APQ-2, MIE-APQ-3, MIE-APQ-4, MIE-APQ-5, MIE-APQ-6 i MIE-APQ-7.
- Reial Decret 2016/2004, d'11 d'octubre, pel qual s'aprova la instrucció tècnica complementària MIE-APQ-8 "Emmagatzematge de fertilitzants a base de nitrat amònic amb alt contingut de nitrogen".
- Reial Decret 105/2010, de 5 de febrer, pel qual es modifiquen determinats aspectes de la regulació de l'emmagatzematge de productes químics i s'aprova la instrucció tècnica complementària MIE-APQ-9 "Emmagatzematge de peròxids orgànics".

Etiquetatge productes químics

- Reial Decret 363/1995, de 10 de març de 1995, pel qual es regula la notificació de substàncies noves i classificació, envasat i etiquetatge de substàncies perilloses.
- Ordre del 13 de setembre de 1995, pel qual es modifica l'Annex I del Reial Decret 363/1995, de 10 de març de 1995. Reglament sobre notificació de substàncies noves i classificació, envasat i etiquetatge de substàncies perilloses.
- Ordre del 21 de febrer de 1997, pel qual es modifica l'Annex I del Reial Decret 363/1995, de 10 de març de 1995. Reglament sobre notificació de substàncies noves i classificació, envasat i etiquetatge de substàncies perilloses.
- Reial Decret 700/1998, de 24 d'abril de 1998, pel qual es modifica el Reial Decret 363/1995, de 10 de març de 1995. Reglament sobre notificació de substàncies noves i classificació, envasat i etiquetatge de substàncies perilloses.
- Ordre del 30 de juny de 1998, pel qual es modifiquen parts de l'article i parts dels Annexos I, III, V i VI del Reial Decret 363/1995, de 10 de març. Reglament sobre notificació de substàncies noves i classificació, envasat i etiquetatge de substàncies perilloses.
- Ordre del 11 de setembre de 1998, pel qual es modifiquen parts dels Annexos I i VI del Reial Decret 363/1995, de 10 de març. Reglament sobre notificació de substàncies noves i classificació, envasat i etiquetatge de substàncies perilloses.
- Ordre del 16 de juliol de 1999, pel qual es modifiquen parts del Annexos IV i V del Reial Decret 363/1995, de 10 de març. Reglament sobre notificació de substàncies noves i classificació, envasat i etiquetatge de substàncies perilloses.
- Ordre del 5 d'octubre de 2000, pel qual es modifiquen els annexos I, III, IV i VI del Reglament sobre notificació de substàncies noves, envasat i etiquetatge de substàncies perilloses, aprovat pel Reial Decret 363/1995, de 10 de març de 1995.
- Ordre del 5 d'abril de 2001, pel qual es modifiquen part dels annexes I, IV, V, VI i IX del Reial Decret 363/1995, de 10 de març de 1995. Reglament sobre notificacions de substàncies noves i classificació, envasat i etiquetatge de substàncies perilloses.
- Reial Decret 507/2001, d'11 de maig, pel qual es modifica el Reglament sobre notificació de substàncies noves i classificació, envasat i etiquetatge de substàncies perilloses, aprovat pel Reial Decret 363/1995, de 10 de març de 1995.
- Ordre Pre/2317/2002, de 16 de setembre, pel qual es modifiquen els annexos I, II, III, IV, V, VI, VII i VIII, del Reglament sobre notificació de substàncies noves i la seva classificació, aprovat pel Reial

Decret 363/1995, de 10 de març de 1995.

- Reial Decret 99/2003, de 24 de gener, pel qual es modifica el Reglament sobre notificació de substàncies noves i classificació, envasat i etiquetatge de substàncies perilloses, aprovat pel Reial Decret 363/1995, de 10 de març de 1995.
- Reial Decret 255/2003, de 28 de febrer, pel qual s'aprova el Reglament sobre classificació, envasat i etiquetatge de preparats perillosos.
- Correcció d'errors del Reial Decret 255/2003, de 28 de febrer, pel qual s'aprova el Reglament sobre classificació, envasat i etiquetatge de preparats perillosos.
- Ordre Pre/3/2006, de 12 de gener, per la qual es modifica l'annex VI del Reglament sobre classificació, envasat i etiquetatge de preparats perillosos, aprovat pel Reial Decret 255/2003, de 28 de febrer de 2003.
- Ordre Pre/1244/2006, de 20 d'abril, per la qual es modifiquen els annexos I i V del Reglament sobre notificació de substàncies noves i classificació, envasat i etiquetatge de substàncies perilloses, aprovat pel Reial Decret 363/1995, de 10 de març de 1995.
- Ordre Pre/164/2007, de 29 de gener, per la qual es modifiquen els annexos II, III i IV del Reglament sobre classificació, envasat i etiquetatge de preparats perillosos, aprovat pel Reial Decret 255/2003, de 28 de febrer de 2003.
- Ordre Pre/1648/2007, de 7 de juny, per la qual es modifica l'annex VI del Reglament sobre classificació, envasat i etiquetatge de preparats perillosos, aprovat pel Reial Decret 255/2003, de 28 de febrer de 2003.
- Reial Decret 1802/2008, de 3 de novembre, pel qual es modifica el Reglament sobre notificació de substàncies noves i la seva classificació, envasat i etiquetatge de substàncies perilloses, aprovat pel Reial Decret 363/1995, de 10 de març de 1995, amb la finalitat d'adaptar les seves disposicions al REACH.

Relacionada amb els contaminants biològics

- Reial decret 664/1997, de 12 de maig, sobre la protecció dels treballadors contra els riscos relacionats amb l'exposició a agents biològics durant el treball.
- Ordre de 25 de març de 1998, per la qual s'adapta en funció del progrés tècnic el Reial decret 664/1997, de 12 de maig, sobre la protecció dels treballadors contra els riscos relacionats amb l'exposició a agents biològics durant el treball.
- Reial Decret 909/2001, de 27 de juliol, pel qual s'estableixen els criteris higiènics i sanitaris per a la prevenció i control de la legionel·losi.
- Reial Decret 865/2003, de 4 de juliol, pel qual s'estableixen criteris higiènic- sanitaris per a la prevenció i control de la legionel·losi.

Relacionada amb els espais de treball i les instal·lacions (genèrica a tots els centres)

- Reial Decret 556/1989, de 19 de maig, pel qual s'arbitren mesures mínimes sobre accessibilitat en els edificis.
- Reial Decret de 485/1997, de 14 d'abril, sobre disposicions mínimes en matèria de senyalització de seguretat i salut en el treball.
- Reial Decret 486/1997, de 14 d'abril, pel qual s'estableixen disposicions mínimes de seguretat i salut en els llocs de treball.
- Reial Decret 488/1997, de 14 d'abril, sobre disposicions mínimes de seguretat i salut relatives al treball amb equips que inclouen pantalles de visualització.
- Reial Decret 614/2001, de 8 de juny, sobre disposicions mínimes per a la protecció de la salut i seguretat dels treballadors enfront del risc elèctric.

Relacionada amb els espais de treball i les instal·lacions (específica centres educatius)

- Reial Decret 1004/1991, de 14 de juny, sobre requisits mínims de centre docents no universitaris.
- Decret 282/2006, de 4 de juliol, pel qual es regulen el primer cicle de l'educació infantil i els requisits dels centres.

Normativa sobre organització general dels centres educatius

- Decret 198/1996, de 12 de juny, pel qual s'aprova el reglament orgànic dels centres docents públics que imparteixen educació infantil i primària.
- Decret 199/1996, de 12 de juny, pel qual s'aprova el reglament orgànic dels centres docents públics que imparteixen educació secundària i formació professional de grau superior.
- Decret 282/2006, de 4 de juliol, pel qual es regulen el primer cicle de l'educació infantil i els requisits dels centres.

Relacionada amb riscos ergonòmics

- Annex III: Condicions ambientals en els llocs de treball (Reial decret 486/1997).
- Annex IV: Il·luminació dels llocs de treball (Reial decret 486/1997).
- Reial decret 487/1997, de 14 d'abril de 1997, pel qual s'estableixen disposicions mínimes relatives a la manipulació de càrregues que comportin riscos, en particular dorsolumbars, per als treballadors.
- Reial decret 1751/1998, de 31 de juliol, pel qual es va aprovar el Reglament d'instal·lacions tèrmiques en els edificis i les seves instruccions tècniques complementàries (ITE) i es crea la Comissió Assessora per a les instal·lacions tèrmiques dels edificis.
- Reial decret 1218/2002, de 22 de novembre, pel qual es modifica el Reial decret 1751/1998, de 31 de juliol, pel qual es va aprovar el Reglament d'instal·lacions tèrmiques en els edificis i les seves instruccions tècniques complementàries (ITE) i es crea la Comissió Assessora per a les instal·lacions tèrmiques dels edificis.
- Reial Decret 1027/2007, de 20 de juliol, pel qual s'aprova el Reglament d'instal·lacions tèrmiques en els edificis.

Incendi, emergència i evacuació (Autoprotecció)

- Ordre, de 13 de novembre de 1984, sobre evacuació de centres docents.
- Reial Decret 1942/1993, de 5 de novembre, pel qual s'aprova el Reglament d'instal·lacions de protecció contra incendis.
- Llei 4/1997, de 20 de maig, de protecció civil de Catalunya.
- Reial Decret 312/2005, de 18 de març, pel qual s'aprova la classificació dels productes de construcció i dels elements constructius en funció de les seves propietats de reacció i de resistència davant el foc.
- Reial Decret 314/2006, de 17 de març, pel qual s'aprova el Codi Tècnic de l'Edificació.
- Reial Decret 393/2007, de 23 de març, pel qual s'aprova la Norma Bàsica d'Autoprotecció i s'estableix l'obligació d'elaborar, implantar materialment i mantenir operatius els Plans d'Autoprotecció, determinant el contingut mínim dels mateixos.
- Reial Decret 1468/2008, de 5 de setembre, pel qual es modifica el Reial Decret 393/2007, de 23 de març, pel qual s'aprova la Norma Bàsica d'Autoprotecció i s'estableix l'obligació d'elaborar, implantar materialment i mantenir operatius els Plans d'Autoprotecció, determinant el contingut mínim dels mateixos.
- Decret 82/2010, de 29 de juny, pel qual s'aprova el catàleg d'activitats i centres obligats a adoptar mesures d'autoprotecció i es fixa el contingut d'aquestes mesures.

Ús de la imatge personal i protecció de dades

- Llei orgànica 1/1982, de 5 de maig, sobre el dret a l'honor, a la intimitat personal i familiar i a la

pròpia imatge.

- Llei orgànica 10/1995, de 23 de novembre, del Codi Penal, modificada per la Llei orgànica 15/2003, de 25 de novembre.
- Reial Decret legislatiu 1/1996, de 12 d'abril, pel qual s'aprova el Text refós de la Llei de propietat intel·lectual .
- Llei orgànica 15/1999, de 13 de desembre, de protecció de dades de caràcter personal.
- Reial Decret 1720/2007, de 21 de desembre, pel qual s'aprova el Reglament de desenvolupament de la Llei orgànica 15/1999, de 13 de desembre, de protecció de dades de caràcter personal.

Sanitaris

- Llei 20/1985, de 25 de juliol, de prevenció i assistència en matèria de substàncies que poden generar dependència, modificada per la Llei 10/1991, de 10 de maig i per la Llei 8/1998, de 10 de juliol.
- Llei 28/2005, de 26 de desembre, de mesures sanitàries per fer front al tabaquisme i reguladora de la venda, el subministrament, el consum i la publicitat dels productes de tabac.

